

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

**SİYASAL İLETİŞİM BAĞLAMINDA HABER FOTOĞRAFI: GEZİ
PARKI OLAYLARININ YAZILI MEDYA ORGANLARINDA
FOTOĞRAFLARLA SUNUMU**

**Hazırlayan
İbrahim ARSLAN**

**Danışman
Doç Dr. Ali KORKMAZ**

Yüksek Lisans Tezi

**EYLÜL 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

**SİYASAL İLETİŞİM BAĞLAMINDA HABER FOTOĞRAFI: GEZİ
PARKI OLAYLARININ YAZILI MEDYA ORGANLARINDA
FOTOĞRAFLARLA SUNUMU**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
İbrahim ARSLAN**

**Danışman
Doç Dr. Ali KORKMAZ**

Yüksek Lisans Tezi

**EYLÜL 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İbrahim ARSLAN

YÖNERGEYE UYGUNLUK

“Siyasal İletişim Bağlamında Haber Fotoğrafı: Gezi Parkı Olaylarının Yazılı Medya Organlarında Fotoğraflarla Sunumu.” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

İbrahim ARSLAN

Danışman

Doç. Dr. Ali KORKMAZ

Gazetecilik Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Mustafa KOÇER

İNTİHAL

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Başlığı:.....
.....
.....

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam ..... sayfalık kısma ilişkin, .../...../2019 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı: % ..... dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Giriş dahil
- 2- Ana Bölümler dahil
- 3- Sonuç dahil
- 4- Alıntılar dahil/hariç
- 5- Kapak hariç
- 6- Önsöz ve Teşekkür hariç
- 7- İçindekiler hariç
- 8- Kaynakça hariç
- 9- Özet hariç
- 10- Yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. .... / ..... / .....

Adı Soyadı :.....
Öğrenci No :.....
Anabilim Dalı :.....
Bilim Dalı :.....
Program Adı :.....

Danışman: Adı/İmza

Öğrenci Adı/İmza

KABUL VE ONAY

Doç. Dr. Ali KORKMAZ danışmanlığında **İbrahim ARSLAN** tarafından hazırlanan “**Siyasal İletişim Bağlamında Haber Fotoğrafı: Gezi Parkı Olaylarının Yazılı Medya Organlarında Fotoğraflarla Sunumu.**”adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Gazetecilik** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

16/09/2019

JÜRİ:

Danışman :Doç. Dr. Ali KORKMAZ

Üye :Doç. Dr. Yaşar ZORLU

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Canay UMUNÇ

(Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik A.B.D.)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 14/10/2019 tarih ve 42 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

14/10/2019

Doç. Dr. Kenan GÜLLÜ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Öğrencisi olduğum günden itibaren yakınlığı, samimiyeti ve verdiği değer ve çalışmalarına verdiği destekten ötürü tez danışmanım ve kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Ali Korkmaz'a teşekkür ederim

Gerek öğrenciliğim ve gerek akademik hayatımda desteklerini her daim hissettiğim, değerli hocalarım Prof. Dr. Hamza Çakır'a ve Prof. Dr. Hakan Aydın'a tüm destek ve yardımları için teşekkür ederim.

Yakınlığı ve samimiyeti her şeyden önce güçlü bir yol gösterici olan değerli hocam Öğr. Gör. Dr. Deniz Elif Yavalar'a teşekkürlerimi sunarım

Beni asla dualarından mahrum etmeyip, maddi ve manevi her türlü destekleyen anne ve babama, kayınpederim ve kayıinvalideme en kalbi şükranlarımı sunarım.

Yorulduğumda tebessümüyle ve telkinleriyle tekrar kendime gelmemi sağlayan, yalnız geldiğim dünyada bana hayat yoldaşı olup huzur veren biricik eşim Ayşenur Arslan'a en kalbi duygularıyla şükranlarımı sunarım.

İbrahim ARSLAN

Kayseri Eylül 2019

**SIYASAL İLETİŞİM BAĞLAMINDA HABER FOTOĞRAFI: GEZİ PARKI
OLAYLARININ YAZILI MEDYA ORGANLARINDA FOTOĞRAFLARLA SUNUMU**
İbrahim ARSLAN

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2019

Danışman: Doç. Dr. Ali KORKMAZ

ÖZET

Kitle iletişim araçları toplumsal yaşamın zorunlu gerekliliği ile oluşan enformasyonun yayılımını gerçekleştiren mecra olarak karşımıza çıkmaktadır. Önceleri seyahat mektuplarıyla ilk örnekleri verilen bu yayılım süreci, günümüze değin her gün yeni bir evrimle sürecine girerek tür ve teknik bakımından gelişim sergilemiştir. Her toplumda o toplumu oluşturan bireylerin gözü, kulağı yeri geldiğinde de sesi olma konumu pekişen kitle iletişim araçları, bu görevi üstlenirken yorum ve haber ayırımını gütmek zorunda olmuşlardır. Bu noktada ise haberin yorumdan yani köşe yazısından farkı, salt bilgiyi tüm çıplaklığıyla hedef kitleye aktarma çabası oluşudur. Aynı şekilde haber fotoğrafını da belgesel fotoğraftan ayıran nokta hiçbir teknik müdahale olmaksızın olaya ilişkin objektif tanıklığıdır. Çünkü kitle iletişim araçları toplumla ilgili olarak habere konu olan her olayı anlatırken metinlerini fotoğrafla destekler ve fotoğrafın diliyle iletişim kurarlar.

Kitle iletişim araçları aynı zamanda siyasal iletişimin aktörlerinin sunduğu enformasyonun yayılımını gerçekleştiren bir mecradır. Bu araçlar siyasal aktörlerden gelen haber ve bilgiyi haber formatına dönüştürerek hedef kitleye ulaştırırlar ve bu süreçte birer siyasal iletişim aracıken ideolojileri ve sermaye yapılarının yönlendirmesiyle birden siyasal aktör konumuna gelebilirler. Bu çalışmada gazetelerin Gezi Parkı olayları örneğinden yola çıkılarak, olayı aktarırken kullandıkları fotoğraflarla bir siyasal iletişim aracı ve aktörü olup olmadıkları göstergebilimsel analizle irdelenmiştir. Analiz sonucunda farklı sahiplik yapısı ve ideolojiye sahip gazetelerin haber fotoğrafını bir siyasal iletişim aracı olarak kullandıkları ve siyasal mesajı üretme yönüyle de siyasal aktör olarak konumlandıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Siyasal İletişim, Kitle İletişimi, Gazetecilik, Fotoğraf

**NEWS PHOTOS IN THE CONTEXT OF POLITICAL COMMUNICATION:
PRESENTATION OF THE GEZİ PARK EVENTS WITH PHOTOGRAPHS IN THE
WRITTEN MEDIA ORGANS**

İbrahim ARSLAN

Erciyes University, Social Sciences Institute, Master's Thesis, September 2019

Supervisor: Associate Doctor Ali KORKMAZ

ABSTRACT

Mass media is the medium that carries out the dissemination of the information formed by the necessity of social life. This propagation process, which was given the first examples with travel letters, has entered into the process with a new evolution every day and has developed in terms of genre and technique. In every society, the mass media, which reinforce the position of the individuals who make up that society as well as the voice of the eyes and ears when necessary, have had to distinguish between comments and news while undertaking this task. At this point, the difference of the news from the commentary, that is, the column, is that it is an effort to convey pure information to the target audience. Similarly, the point that separates the news photograph from the documentary photograph is the objective testimony of the event without any technical intervention. Because the mass media support their texts with photographs and communicate with the language of photography when they tell every event about the society.

At the same time, mass media are the means of disseminating the information presented by the actors of political communication. These tools transform the news and information coming from political actors into news format and reach the target audience, and in this process they can become political actors by being guided by their ideologies and capital structures. In this study, whether the newspapers are a political communication tool and actor with the photographs they use to convey the event is examined by using semiotic analysis based on the example of Gezi Park events. As a result of the analysis, it was seen that newspapers with different ownership structures and ideologies used news photography as a means of political communication and they were positioned as political actors in terms of producing political message.

Keywords: Communication, Political Communication, Mass Communication, Journalism, Photography

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK.....	ii
ONAY.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
GİRİŞ.....	01

BİRİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM, KİTLE İLETİŞİMİ VE SİYASAL İLETİŞİM

1.1. İletişim Kavramı	4
1.2. Kitle İletişimi Kavramı	5
1.2.1. Kitle İletişim Araçları	5
1.2.1.1. Yazılı Araçlar	6
1.2.1.2. İşitsel Araçlar	8

1.2.1.3. Görsel - İşitsel Araçlar	9
1.2.2. Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri	11
1.3. Medya Etki Teorileri.....	15
1.3.1. Sosyalleşme Teorisi	16
1.3.2. Gündem Kurma Teorisi.....	17
1.3.3. Eşik Bekçiliği Teorisi.....	19
1.3.4. Yetiştirme Teorisi	19
1.3.5. Pekiştirme Teorisi	20
1.3.6. Sessizlik Sarmalı Teorisi.....	21
1.4.Siyasal İletişim Kavramı.....	23
1.4.1. Siyasal İletişim Olgusu ve Süreci	24
1.4.2. Siyasal İletişimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi	25
1.4.3. Siyasal İletişimde Aktörler	28
1.4.4. Günümüzde Medya ve Siyasal İletişim.....	29

1.4.4.1. Yazılı Basında Siyasal İletişim ve Türkiye.....	30
1.4.4.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Siyasal İletişim ve Türkiye .	31
1.4.4.3. İnternette Siyasal İletişim ve Türkiye.....	32
1.5. Medyanın Ekonomi Politikası ve Türkiye	34
1.5.1. Sermaye, Siyaset, Medya İlişkisi ve Tekelleşme.....	34
1.5.2. Medya ve İfade Özgürlüğü	38
1.5.3. Medyada Özdenetim ve Etik	40

İKİNCİ BÖLÜM

FOTOĞRAF ve GÖRSEL İDEOLOJİ

2.1. Fotoğrafın Tanımı ve Önemi.....	43
2.2. Fotoğrafın İcadı ve Gelişmesi	44
2.3. Fotoğrafın Belgeleme Aracı Olarak Kullanılması ve Gazeteciliğe Yönelim.....	46
2.3.1. Belgesel Fotoğraf.....	47
2.3.1. Savaş Fotoğrafları.....	48

2.4. Fotoğraf ve Görsel İdeoloji	48
2.4.1. Fotoğrafta Anlamların Yeniden Üretilmesi.....	49
2.4.2. Fotoğraf ve Kitle İletişimi	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEZİ PARKI OLAYLARININ YAZILI MEDYA ORGANLARINDA FOTOĞRAFLARLA SUNUMU

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	52
3.2. Araştırmanın Örnekleme	52
3.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	53
3.4. Araştırmanın Soruları	54
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	54
3.6. Araştırmanın Yöntemi	54
3.7. Göstergelimsel Çözümleme	55
3.7.1. Göstergelimsel	55

3.8. Yeni Şafak, Haber Türk ve Cumhuriyet Gazeteleri Örneğinde Kullanılan Fotoğrafların Çözümlenmeleri	59
3.8.1. 01.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	59
3.8.2. 02.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	65
3.8.3. 03.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	71
3.8.4. 04.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	78
3.8.5. 05.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	84
3.8.6. 06.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	90
3.8.7. 07.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	97
3.8.8. 08.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	102
3.8.9. 09.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	108
3.8.10. 10.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	113
3.8.11. 11.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	119
3.8.12. 12.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	124
3.8.13. 13.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlenmesi	130

4.8.14. 14.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi	136
BULGULAR	142
SONUÇ	146
KAYNAKÇA	148
ÖZGEÇMİŞ	153

ŞEKİL VE TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türk Medya Sektörü'nde bir yatay-dikey / çapraz / ultra çapraz bütünleşme örneği: Doğan Medya Grubu İletişim Kavramı	38
Tablo 2. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (01.06.2013).....	60
Tablo 3. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (01.06.2013)	62
Tablo 4. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (01.06.2013).....	64
Tablo 5. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (02.06.2013).....	66
Tablo 6. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (02.06.2013)	68
Tablo 7. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (02.06.2013).....	70
Tablo 8. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (03.06.2013).....	72
Tablo 9. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (03.06.2013)	75
Tablo 10. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (03.06.2013).....	77
Tablo 11. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (04.06.2013).....	79
Tablo 12. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (04.06.2013)	81
Tablo 13. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (04.06.2013).....	83
Tablo 14. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (05.06.2013).....	85
Tablo 15. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (05.06.2013)	87
Tablo 16. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (05.06.2013).....	89
Tablo 17. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (06.06.2013).....	91
Tablo 18. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (06.06.2013)	93
Tablo 19. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (06.06.2013).....	95
Tablo 20. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (07.06.2013).....	98
Tablo 21. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (07.06.2013)	99
Tablo 22. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (07.06.2013).....	101
Tablo 23. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (08.06.2013).....	103
Tablo 24. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (08.06.2013)	105

Tablo 25. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (08.06.2013).....	107
Tablo 26. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (09.06.2013).....	109
Tablo 27. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (09.06.2013)	110
Tablo 28. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (09.06.2013).....	112
Tablo 29. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (10.06.2013).....	114
Tablo 30. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (10.06.2013)	116
Tablo 31 Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (10.06.2013).....	118
Tablo 32. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (11.06.2013).....	120
Tablo 33. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (11.06.2013)	121
Tablo 34. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (11.06.2013).....	123
Tablo 35. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (12.06.2013).....	125
Tablo 36. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (12.06.2013)	127
Tablo 37. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (12.06.2013).....	129
Tablo 38. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (13.06.2013).....	131
Tablo 39. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (13.06.2013)	133
Tablo 40 Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (13.06.2013).....	135
Tablo 41. Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (14.06.2013).....	137
Tablo 42. Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (14.06.2013)	139
Tablo 43. Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (14.06.2013).....	141
Tablo 44. Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinin Haber ve Fotoğraf Verme Oranları	142

GÖSELLER LİSTESİ

Görsel 1. Camera Obscura	45
Görsel 2. Taşınabilir Camera Obscura	45
Görsel 3. Niepce'in çektiği ilk fotoğraf.....	45
Görsel 4. Cumhuriyet Gazetesi (01.06.2013)	59
Görsel 5. Haber Türk Gazetesi (01.06.2013).....	61
Görsel 6. Yeni Şafak Gazetesi (01.06.2013).....	63
Görsel 7. Cumhuriyet Gazetesi (02.06.2013)	65
Görsel 8. Haber Türk Gazetesi (02.06.2013).....	67
Görsel 9. Yeni Şafak Gazetesi (02.06.2013).....	69
Görsel 10. Cumhuriyet Gazetesi (03.06.2013)	71
Görsel 11. Haber Türk Gazetesi (03.06.2013).....	74
Görsel 12. Yeni Şafak Gazetesi (03.06.2013).....	76
Görsel 13. Cumhuriyet Gazetesi (04.06.2013)	78
Görsel 14. Haber Türk Gazetesi (04.06.2013).....	80
Görsel 15. Yeni Şafak Gazetesi (04.06.2013).....	82
Görsel 16. Cumhuriyet Gazetesi (05.06.2013)	84
Görsel 17. Haber Türk Gazetesi (05.06.2013).....	86
Görsel 18. Yeni Şafak Gazetesi (05.06.2013).....	88
Görsel 19. Cumhuriyet Gazetesi (06.06.2013)	90
Görsel 20. Haber Türk Gazetesi (06.06.2013).....	92
Görsel 21. Yeni Şafak Gazetesi (06.06.2013).....	94
Görsel 22. Cumhuriyet Gazetesi (07.06.2013)	97
Görsel 23. Haber Türk Gazetesi (07.06.2013).....	98
Görsel 24. Yeni Şafak Gazetesi (07.06.2013).....	100
Görsel 25. Cumhuriyet Gazetesi (08.06.2013)	102

Görsel 26. Haber Türk Gazetesi (08.06.2013).....	104
Görsel 27. Yeni Şafak Gazetesi (08.06.2013).....	106
Görsel 28. Cumhuriyet Gazetesi (09.06.2013)	108
Görsel 29. Haber Türk Gazetesi (09.06.2013).....	109
Görsel 30. Yeni Şafak Gazetesi (09.06.2013).....	111
Görsel 31. Cumhuriyet Gazetesi (10.06.2013)	113
Görsel 32. Haber Türk Gazetesi (10.06.2013).....	115
Görsel 33. Yeni Şafak Gazetesi (10.06.2013).....	117
Görsel 34. Cumhuriyet Gazetesi (11.06.2013)	119
Görsel 35. Haber Türk Gazetesi (11.06.2013).....	121
Görsel 36. Yeni Şafak Gazetesi (11.06.2013).....	122
Görsel 37. Cumhuriyet Gazetesi (12.06.2013)	124
Görsel 38. Haber Türk Gazetesi (12.06.2013).....	126
Görsel 39. Yeni Şafak Gazetesi (12.06.2013).....	128
Görsel 40. Cumhuriyet Gazetesi (13.06.2013)	130
Görsel 41. Haber Türk Gazetesi (13.06.2013).....	132
Görsel 42. Yeni Şafak Gazetesi (13.06.2013).....	134
Görsel 43. Cumhuriyet Gazetesi (14.06.2013)	136
Görsel 44. Haber Türk Gazetesi (14.06.2013).....	138
Görsel 45. Yeni Şafak Gazetesi (14.06.2013).....	140

GİRİŞ

Siyaset, tarih, dil kadar geniş ve sınırsız bir tanım alanına sahip olan iletişim kavramı temelde sadece insana yüklenebilecek bir süreci ifade etmemekle beraber, etkinliğinin büyük bölümünü birey üzerinde gerçekleştirmektedir. İletişim, bireyin kendisini kendisine veya etkileşim içerisinde bulunduğu sosyal dünyaya ifadesinin yanı sıra bu sosyal çevrede var olabilme çabalarının tanımsal çerçevesini oluşturan hayati bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram zenginliği içerisinde iletişim sadece tanımlamalarda yer alan kaynak, kod, mesaj ve alıcı gibi sıralı bir düzenin değil, siyaset, dil, tarih, sosyoloji, antropoloji gibi birçok disiplinin içerisinde yer aldığı disiplinler arası bir birlikteliğin zorunlu ürünüdür.

Devamlılığı çoğunlukla kitle iletişim araçları vasıtasıyla sağlanan iletişim sürecine iletişimin aktörleri diyebileceğimiz birçok toplumsal kurum etki etmektedir. En salt örneklerini medya organlarında gördüğümüz bu etki özellikle ana görevi haber ve bilgi vermek olan basın üzerinde yoğunlukla görülmektedir. Kimi zaman siyasal aktörlerin tahakkümünde gerçekleşen bu süreç, özellikle siyasal iletişimin aktörleri tarafından devam ettirilmektedir. Peki medya bu süreçte enformasyonun karakterine etki eden ve bu etkiyle toplumu kendi ideolojik görüşü veya ekonomik yapısının zorunlu kıldığı bakış açısıyla etkileyebilir mi? İşte bu soru bu çalışmanın yapılmasında ana çıkış noktası olmuştur.

Enformasyonun aktarımında sadece yazı veya sözün değil aynı zamanda fotoğrafın anlatışına ihtiyaç vardır. Buradan hareketle yazılı basında diline ve tanıklığına güvenilen fotoğrafın, manipülasyon, propaganda ve her şeyden önce bir siyasal iletişim aracı olarak kullanıldığı, yakın dünya tarihimizde sayısı hiç de yadsınamayacak örneklerle açıklanabilir niteliktedir. Yazılı iletişim araçlarında belgeleyici veya haberin

kanıtı sayılabilecek bir araç olarak kullanılmasından günümüze kadar geçen süreçte fotoğraf, yer yer bu özelliğinden uzaklaşmış(-uzaklaştırılmış)tır. Haberin doğruluğunu kanıtlama yönüyle kullanılan fotoğraf, kimi zaman toplumsal bir olayın tüm çıplaklığıyla belgelenmesinde misyonuna uygun kullanılmasına karşın, kimi zaman da bir propaganda, manipülasyon ve siyasetin toplum üzerindeki tahakkümünü sağlayıcı bir araç olarak görülmüştür.

“Siyasal iletişim bağlamında haber fotoğrafı: Gezi Parkı olaylarının yazılı medya organlarında fotoğraflarla sunumu.” başlıklı bu çalışmada günümüz Türkiye’inde yaşanan bir örnek toplumsal olay olan Gezi Parkı Olayları’nın yazılı basındaki yansımaları incelenmiştir. Çünkü Gezi Parkı olayları gündeme geldiği ilk günden itibaren medyanın, özelde ise yazılı basının konuya yaklaşımı entelektüel çevreler tarafından sıklıkla tartışılmıştır. Konu hakkında bazı yazılı basın organları tarafından yapılan haberlerin tarafsızlığı, objektif davranılmadığı, medya metinlerinin hâkim olan siyasal ideolojinin güdümü altında oluşturulduğu tartışmaları sürerken, olayların meşruiyetini tartışan cepheler haberlerinde verdikleri mesajları yine sayfalarında farklı boyut ve tasarımlarla sundukları fotoğraflarla belgeleme yoluna gitmişlerdir. Tüm bu eleştirilerden hareketle çalışmada Gezi Parkı Olayları’na muhalif olmanın yanı sıra hükümete yakınlığıyla bilinen Yeni Şafak gazetesi, olayların yanında bir duruş sergileyip ana muhalefet partisine yakınlığıyla bilinen Cumhuriyet gazetesi ve ortada bir duruş sergileyen Haber Türk gazetesinde, haber fotoğrafının bir siyasal iletişim aracı olarak kullanılıp kullanılmadığını 14 günlük nüshaların birinci sayfalarındaki yansımalarla inceleme amacını gütmektedir.

Örnekleme alınan gazeteler her şeyden önce bir iletişim ürünüdür ve çalışmanın analiz bölümünü doğru yönetilmek için birinci bölümde iletişim, kitle iletişim kavramı, kitle iletişim araçlarının işlevleri ve etkileri, siyasal iletişim kavramının yanı sıra bunların diğer bilimlerle olan ilişkisini ortaya koymak amacıyla literatür taramasına gidilmiştir.

Tez çalışmasının ana akışı fotoğraf kullanımı üzerinden sağlanmasından ötürü ikinci bölümde fotoğraf kavramının icadı ve gelişmesi, görsel ideolojiyle olan ilişkisine yönelik teorik bir irdelemeye gidilmiştir.

Çalışmanın araştırma kısmı olan üçüncü bölümde göstergebilimsel analiz yöntemi uygulanarak Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak gazetelerindeki fotoğraf kullanımı aşağıdaki sorular çerçevesinde analiz edilmiştir.

- Haberde kullanılan fotoğraflar göstergebilimsel yöntemle incelendiğinde göstergeler hangi anlamları içermektedir?
- Fotoğrafik göstergeler, görsel ve sözel ilişkiler bakımından anlama hangi boyutta etki yapmaktadır?
- Haber fotoğrafı siyasal iletişimin bir aracı mıdır?
- Gazeteler bir siyasal iletişim aracı mıdır yoksa aktörümüdür?
- İktidarın karşısında farklı duruşlara sahip olan gazeteler olayı anlatırken nasıl bir yöntem izlemektedirler?

BİRİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM, KİTLE İLETİŞİMİ VE SİYASAL İLETİŞİM

1.1. İletişim Kavramı

İletişim kavramı konusunda yapılan tanımlamaların hemen hemen hepsi iletişimin bir süreç olduğundan bahseder, ancak İrfan Erdoğan'a göre "bir şey-in somut olarak tanımlanabilmesi için tüm ayırt edici özelliklerini belirten açıklamaların getirilmesi gerekir ki bu da her tanımlanan için kolay değildir. İletişimi tanımlamada ise bu imkânsız gibidir; "iletişim nedir?" sorusuna bir veya birkaç cümle ile veya paragrafla yanıt verilemez, çünkü iletişim denildiğinde, eğer somut bir yer ve koşuldaki somut bir iletişim türü ve şekli belirtilmemişse, nicel ve nitel olarak çok zengin bir insan faaliyeti söz konusudur. Dolayısıyla, iletişimin yeterli açıklamasını zorlaştıran ve açıklamayı karmaşıklaştıran çoklu görecelikler vardır. Yani iletişim tanımları"...e görelilere" bağlı olarak biçimlenir. Bu biçimlenmede "e göre" ölçütü (kıstası) değişikçe tanımda değişikliğe uğrar (2008, 25)

Erdoğan'ın tanımlamasına benzer olarak Oskay ise iletişimi "İnsanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgu" (1999, 7) olarak tanımlamaktadır.

İnceoğlu ise iletişimi toplumsallığın bir yansıması olarak görür. Buna göre birey ile birey –ya da bireyler- arasında yapılan anlam(lar) yüklü simgeler gönderimi, alımı, işlenimi, yeniden gönderimi, yeniden alımı ve yeniden işlenimi süreci olarak ifade edilen iletişim, kapsam olarak bahsedilen süreçlerin temelindeki toplumsallaşmayı anlatır. İletişimin, hem bireyler arası, hem de bunlar aracılığı ile toplumsal düzeyde bir süreç olarak alınması gerekir. İletişim özelinde eleştirel yaklaşan görüşlerin üzerinde önemle durduğu konu ileticinin, mesajı hangi koşullarda kodladığı, alıcıların bu kodları nasıl çözümlediği, göndericinin iletişim aracını ne amaçla ve nasıl kullandığı, kitle

iletişim araçlarının nasıl bir siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel ortamda kurumsallaştırıldığıdır. İletişimin ideolojik yanının vurgulandığı bu bakış açısında, onun basit bir “anlam yüklü simgeler gönderimi...” olmadığı da belirtilir. Tüm bunlardan hareketle iletişim,kaynağın kendisine hedef olarak seçtiği kitlenin, grubun, bireyin davranışlarını istediği yönde etkileme, yönlendirme veya değiştirme edimidir (2010, 199-200)

1.2. Kitle İletişimi Kavramı

Kitle iletişimi kavramını tanımlamadan önce iletişim sürecini içinde yaşatan kitle kavramına değinmekte yarar vardır. Kalabalık, yığın anlamındaki kitle kelimesi, basit ve sıradan anlamıyla, ırkları, meslekleri, cinsiyetleri ve kendilerini bir araya toplayan tesadüf her ne olursa olsun, rastgele bir bireyler topluluğunu ifade eder(Le Bon, 2001, 15).

Sosyoloji açısından değerlendirildiğinde ise kitle, sosyal grupların özelliklerine sahip olmayan ve devamlılık özelliği taşımayan, kendisini meydana getiren bireyler arasında karşılıklı bağıllık, davranış ve tutumlarda aynı ilkelerin bölüşülmesi, aynı kuralların uygulanması özelliklerinden yoksun kümeler olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda kitle ise, belirli bir mekânda var oldukları varsayılan çok sayıdaki insanın oluşturduğu her çeşit grupları ifade eder. Bu tür kitleleri hedef alan iletişime, kitle iletişimi denilmektedir (İçel, 2001, 10).

1.2.1. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişimi belirli araç ve argümanlarla hedef kitle üzerinde etki sahibi olmaktır. Aracısız iletişim olmaz anlayışından hareketle insanlığın var oluşundan günümüze belli sembolik ve ikonik kodlarla aktarımı sağlanan iletişim sürecindeki aracı yani kanalların tanımlanması yerinde olacaktır. İletilerin kitlesel üretim ve dağıtımını gerçekleştiren araçlara “Kitle İletişim Araçları” adı verilmektedir. Günümüzde kitle iletişim araçları denildiğinde ilk akla gelenler gazete, dergi, radyo, televizyon, olarak sıralanabilir (Işık,2005, 17). Işık’ın bu tanımına bir ek daha yapılması gerekirse günümüz konjonktüründe buna internetin ilave edilmesi gerekmektedir. Çünkü internet çağımızda yukarıda sıraladığımız kitle iletişim araçlarının, fonksiyonlarını bütünüyle içerisinde barındıran, görsel, işitsel bir kitle iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.1.1. Yazılı Araçlar

Yazılı iletişim araçlarının ortak özelliği olarak kaynaktan aldığı bilgi veya haberi alıcıya iletmek olduğu söylenebilir. Bu kapsam da gazete, dergi ve açık hava reklamları yazılı kitle iletişimi araçlarının başında gelmektedir.

Gazete;

İcat edildiği günden çok yakın bir tarihe kadar gerek ulusların kendi içerisindeki ve gerekse de diğer uluslara ilişkin bilgi ve haberlere ulaşmada birinci araç olarak kullandığı gazete bilgi iletişiminin önemi hafife alınamayacak bir durağı olmuştur. İlk olarak basit seyahat mektupları şeklinde doğuşu gerçekleşen bu araç zamanla matbaanın icadı ve teknolojisinin gelişmesi, ulaşım olanaklarının artışı, fotoğraf teknolojisinin de bünyesine eklenmesiyle birlikte savaşlar, doğal afetler, politika, siyaset ve endüstriye ait tüm haber ve fikirlerin yanı sıra ve reklam unsurunun kitlelere ulaşmasında vazgeçilmez bir argüman olarak kullanılmıştır. Gazetenin topluma ulaştırdığı haber ve bilginin hedef kitle konumundaki toplum tarafından anlamlandırılması, her şeyden önce bir tüketim yöntemidir. Sosyal politik ve kültürel konularda yerlinin yanı sıra ulusal ve uluslar arası boyutta bilgi edinimi şeklinde devam eden bu süreciyle gazete, bir haber ulaştırma aracıdır.

İnuğur, gazeteyi olaylardan halkı sürekli haberdar ederek kamuoyunu düzenleyen, yönetici otoriteleri uyaran, ele aldığı konular yönünden uğraş alanı sınırsız olan, bir yayın organı olarak tanımlar. Gazetenin bu eylemi ile halkı doğrudan doğruya etkilemekle birlikte sosyal bir müessese olarak kamuoyu yaratmak, kamuoyuna yön vermek gibi bir misyonu olduğundan söz eder” (2005, 21).

Küresel ve ulusal alanda demokrasinin güçlenmeye başladığı yıllarda etkin bir şekilde kullanılan gazetelerin siyasi bir iletişim kanalıken, günümüzde bu işlevini biraz yitirdiğini savunan Oktay’a göre, gazetelerin, radyo, televizyon ve internet kadar esnek, hızlı ve etkin bir iletişim aracı olmadığı, posta ve telefon kadar mesajları bireylere özgü hale getirmediği bu sebeple siyasal iletişimde geri planda kaldığını savunanlar da mevcuttur. Fakat son yıllarda, internet ve teknoloji alanlarındaki gelişmelerle beraber gazete idarecilerinin bu gelişime ayak uydurması sonucu, gazetelerin siyasal iletişim alanında biraz daha etkin bir duruma geldiği ifade edilmektedir (2002, 156-157).

Türkiye ölçeğinde düşünöldüğünde gazetelerin sahiplik yapısındaki değişim, sahipliğin siyasal yakınlığı ve sermaye sahiplerinin elinde oluşu, gazetenin içeriğine kuvvetli bir şekilde müdahale etmektedir. Bu müdahale yayın politikasının objektifliği sorunsalını gündeme taşımaktadır. Ana görevi topluma objektif haber ve bilgiyi sunmak olan gazetelerin belli grupların tahakkümü veya güdümünde olması bu ana görevi sekteye uğratmaktadır. Özellikle siyasal partilerin medya kolu haline gelen bir takım medya var olan siyasi erki överken diğer bir gazete siyasi erkin icraatlarını muhalefet edasıyla yerme ve tümüyle eleştirme yoluna gitmektedir. Bu da devamında okurun kendi siyasi görüşüne fazlasıyla yer veren gazeteyi tercih etmesine ve dolayısıyla kitle gazeteciliği diye tabir edilen bir alanın zorunlu doğuşuna neden olmaktadır.

Dergi;

Dergi, belirli alanlarda belirli aralıklarla yayınlanan deneme, araştırma inceleme, makale ve haber gibi konuları içeren basılı yayın organları olarak tanımlanabilir (Işık ve Öztekin, 2006, 2). Tanıma her ne kadar “basılı yayın organları” ifadesi kullanılmış olsa da, internet teknolojisindeki gelişmeler düşünöldüğünde bu tanımın revize edilmesi gerekliliği zorunlu olarak doğmaktadır. Gazetecilik pratiklerinde olduğu gibi (örneğin e-gazete) son dönem dergicilik anlayışında da değişim yaşanmıştır. Tanımdaki gibi basılı dergilerin yanında artık e-dergicilik dönemi başlamış ve bununla birlikte tanımda belirtilen deneme, araştırma inceleme, makale ve haber konularını interaktif bir şekilde okuyucuya sunan dergicilik dönemi başlamıştır. Bununla birlikte geleneksel matbu dergiler ele aldığı konuyu bir veya birkaç fotoğrafla desteklerken yeni nesil e-dergicilik anlayışında yazıya konu teşkil eden olay veya durum hakkında sınırsız fotoğraf kullanımı karşımıza çıkmaktadır. Bu dergicilik yöntemiyle artık okurların dergilere ulaşmak için sadece cihazlarından internete bağlanmaları yeterli olmaktadır.

Derginin, temel gazetecilik prensiplerinin birçoğunu bünyesinde bulundurması gazetenin özel alanı olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Gazete yazı türlerinin seçilmiş bir takım yöntem ve tekniklerini barındırmasıyla dergiler günümüzde “dosya konusu” olarak tabir edilen içerikler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte dergiler farklı temel alanlar üzerine uzmanlaşmaktadırlar. Dergi gazeteden farklı olarak siyaset, ekonomi, magazin, kültür sanat, moda, otomotiv gibi içeriğini anılan bu konuların üzerinde yoğunlaştığı uzmanlaşmış gazetecilik alanı olarak tanımlanabilmektedir. Ana temasını oluşturan konular hakkında hedef kitlesini de göz

önüne alarak içerik planlaması yapmaktadırlar. Bu içerikleriyle dergiler yine gazete olduğu gibi topluma doğru haber ve bilgi verme sorumluluğuyla karşı karşıyadır. Günümüz dergilerinde içerik planlamasındaki asıl amaç yine kamuoyunu yönlendirmek olduğundan gazetecilikte olduğu gibi kitle dergileri kavramıyla karşı karşıya kalınmaktadır.

Açık Hava Reklamları;

Yazılı kitle iletişimi araçlarının başında gelen bir alanda şüphesiz ki açık hava reklamlarıdır. Billboardlar, raketler, afişler gibi birçok türü olan açık hava reklamlarının kullanımını oldukça yaygın olmakla birlikte, siyaset, ekonomi, kültür-sanat ve daha fazla alanın kullanımında olan kitle iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitle iletişim araçlarını tanımlarken topluma yönelik bir tüketim alışkanlığı olduğunu belirtmiştik. Buradan hareketle açık hava reklamları kimi zaman politikanın, kimi zaman ise sermayenin topluma ulaşma amacıyla kullandığı bir araçtır.

İster politika ve isterse de sermaye olsun topluma ulaşmadaki temel amaç kamuoyunu yönlendirme temelindedir. Seçim dönemlerinde partilerin vaatlerini kamu ile paylaşması ve bu doğrultuda yine kamuoyunu kendi partilerine oy verme yönünde teşvik edilmesi yönüyle kullanılmakta olan açık hava reklamları, seçim sonralarında ise yine yönetimin icraatlarını halka duyurmak amacıyla kullanılmaktadır. Sadece siyasal erkin değil aynı zamanda sermayenin de halka ulaşmada kullandığı mecra olan bu alan, mal ve hizmet sunum döngüsünde tüketici konumunda olan toplumu mal ve hizmetin kullanılması ve tüketilmesi amacıyla yönlendirme ve tanıtma unsuru olarak kullanılmaktadır. Günümüz açık hava reklamları da tıpkı dergilerde olduğu gibi dijital sistemlerin kullanılmasıyla interaktif bir yapıya yönelmiş, sundukları bilgi ve belgelerin kapsamını genişletmiştir.

1.2.1.2. İşitsel Araçlar

Radyo;

Kitle iletişim araçları içerisinde etkinliği en fazla olan araçlardan biri de radyodur. Özellikle 1. Dünya Savaşı'nda sonra ciddi bir propaganda ve haber alma aracı olan radyo Tokgöz'e göre diğer yandan hızlı ve seri haber vermesi nedeniyle, gazetecilik mesleğinde yeni atılımların ve deneylerin yapılmasını da kolaylaştırmıştır. Radyonun 2.

Dünya Savaşı'ndan 1960'a kadar geçen yıllar içinde olgunluğunun doruk noktasına eriştiğini savunan Tokgöz, radyoculuğun 1950'lerden itibaren yaygınlık kazanan televizyonla karşı karşıya geldiğini ifade eder. Radyo bir yandan televizyon karşısında kendisini yenilemeye çalışmış, diğer yandan da dinleyicilerini televizyona kaptırmamak için amansız bir mücadele vermiştir (2010, 403).

Günümüzde ise radyo haber ve bilgi verme aracı olmanın yanı sıra kitle iletişim araçlarının eğlendirme işleviyle karşımıza çıkmaktadır. Yine hedef kitleye göre yapılan yayınlarda saat başı yapılan haber programlarının ardından müzik ağırlıklı programların yapıldığı görülmektedir. Radyo her ne kadar televizyonu icadından sonra kendisine rakip olarak görse de sonrasında ortak yayınlar yaparak bir nevi ortak paydada bulunmaya başlamıştır. Günümüzde birçok haber kanalının televizyondaki haberleri eşdeğerli olarak radyodan yayınladıkları görülmektedir.

1.2.1.3. Görsel - İşitsel Araçlar

Görsel işitsel araçlar aynı anda hem göze hem de kulağa hitap etmeleriyle diğer araçlardan ayrılmaktadır. Televizyon, sinema ve günümüzde hepsini içinde barındıran internet görsel işitsel araçlara örnek olarak gösterilmektedir.

Televizyon;

2. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya genelinde kullanılmaya başlayan televizyon günümüz koşulları düşünüldüğünde radyo, sinema, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarından daha etkin ve etkili kullanılan bir kitle iletişim aracı olmuştur. ABD gibi ülkelerde ilk kullanımı görülen televizyon, az gelişmiş olarak tabir edilen ülkelerde ise kullanılmaya 15-20 yıllık bir gecikmeyle başlanmıştır. İnternetin yaygın kullanılmaya başladığı yıllara kadar televizyon, haberleri kitlelere ulaştıran birinci ve en etkili araç durumundadır ve Tokgöz'e göre bununla birlikte televizyon çok fazla eleştirilen bir araç olmaktadır. Bu eleştiriler arasında belki en ağırı, gerçekleri ve olayları haber yaparken saptırdığı, çarpıttığıdır (2010, 404).

ABD'de icadından bir müddet sonra NBC kanalı ilk renkli yayını 1954 yılında yapmasıyla(hurriyet.com) çağ atlayan televizyon, haber ve bilgi verme görevinin yanında eğlendirme amacına da fazlasıyla hizmet eden bir konuma gelmiştir. Sahiplik yapısındaki değişimler de ele alındığında televizyon hem güçlü bir siyasal iletişim aracı

konumuna gelmiş ve hem de sermaye sahiplerinin kullanımına haiz ciddi bir pazarlama alanı haline bürünmüştür. Ülkemiz bazında düşünüldüğünde özel radyo ve televizyonların yayınlarının 1990 yılında serbest bırakılmasıyla farklı türde onlarca televizyon kurulmasının yanı sıra bu televizyonlarda farklı içerikleri ele alan yüzlerce yayın yapılmış ve yapılmaktadır. Anacak tıpkı gazete ve dergilerde olduğu gibi internetin kullanım yaygınlığının artmasıyla birlikte ister karasal ve isterse de uydu üzerinden topluma ulaşan kanallar olsun, internet üzerinden de yayın yapmaya başlamış ve böylelikle televizyonun toplumun her kesimine ulaşmasında ciddi bir yenilenme söz konusu olmuştur.

Sinema;

19. yüzyılın sonlarında bulunan sinema, fotoğraftan sonra ilk hareketli görsel mesajın geniş kitlelere ulaşmasına olanak sağlayan bir teknolojik gelişmedir. Aziz'e göre sinemanın asıl gelişmesi, yaygınlaşması 20. yüzyılın ilk çeyreğinde olmuştur (Aziz, 2014, 74). Görsel ve kurgusal bir dil kullanan sinema bu yönüyle topluma objektif ve doğru haber verme görevinin ötesinde mesajları özellikle siyasal boyutta veren bir yapıya bürünmüştür. Kimi zaman toplumsal düzeyde gerçekleşen değişim ve gelişimleri yeri geldiğinde eleştirel yeri geldiğinde ise destekleyici bir içerikle izleyicisine saunan bir yapı üstlenmiştir.

Sinema insanları dolaylı ya da doğrudan etkileyebilen kitle iletişim araçlarından biridir. Bazen herkesin anlayabileceği şekilde açık açık, bazı durumlarda ise izleyicinin bilinçaltını hedef alarak gizlice mesajlarını izleyici kitleye aktarmaktadır. Özellikle, emperyalist bakış açısına sahip kapitalist devletler, sinemayı tahakküm altındaki milletlere karşı kullanmaktadırlar. Kendi ideoloji ve dünya görüşünü “öteki”lere kabul ettirmeye çalışan egemen devletler, ekonomik ve psikolojik baskının yanı sıra medyayı kullanarak hâkim ideolojiyi de empoze etmektedirler.

Sinema, insanın ruhuna paralel olarak gerçeği, gerçek olmayanı, dünü, bugünü, yarını, hafızayı ve hayali insanın da kafasında var olan sinemayı da harekete geçirerek aynı anda canlandırır. Olayları oldukça gerçekçi yansıtmaları nedeniyle izleyiciler üzerinde çok güçlü etkilere sahiptir. Her sinema filminde dünyayı algılama biçimi olan ideolojik değerler mutlaka vardır. Sinema, ekonomik sistemin bir parçası olması sebebiyle

ideolojik sistemin de bir parçasıdır ve siyasi bir yönü vardır (Karakoç ve Mert, 2013, 281).

İnternet;

İnternet, 1962 yılında Amerikan Askeri Araştırma Projesi(ARPANET) ve Massachusetts Institute of Technology'nin tartışmaya açtığı “galaktik ağ” kavramıyla birlikte gündeme gelmiştir.1969 yılında dört merkezde bulunan ana bilgisayarlar arasında bağlantılar ile internetin ilk şekli ortaya çıkmıştır (Tokgöz, 2010, 89). Kullanımında henüz 25-30 yıllık bir geçmişi olmasına karşın internetin son 20 yıllık süreçte toplum tarafından aktif bir şekilde kullanıldığını görmekteyiz.

Birden çok kitle iletişim aracının fonksiyonlarını tek başında bünyesinde barındırmasıyla internet 2000'li yıllardan sonra tüm dünyada yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Görüntü, ses, yazı gibi birçok iletişim kodunu içinde barındırmasıyla internet son 10 yıllık süreçte altın çağını yaşamaya başlamıştır. Özellikle web 2.0 ara yüzünün ürünü olan “sosyal medya” ile internet etkileşimli bir kitle iletişim aracı olmuştur.

1980'lerin başlarından başlayarak kullanılmaya devam eden internet, hem geniş bir kullanıcı topluluğuna hem de ticari aktiviteyi arttırmak için sermaye tarafından temel araştırma köklerinin ötesine geçirilmiştir. İnternetin artık neredeyse “bir emtia” hizmeti haline gelmesinin ve dikkatlerin bu kitle iletişim aracının üzerine yoğunlaşmasının sonucunda, World Wide Web teknolojisinin yaygın ve hızlı bir şekilde benimsenmesi kullanıcıların dünya çapında bağlantılı bilgilere kolayca erişebilmelerini sağlayarak muazzam bir şekilde hızlandırılmıştır. İnternetin geleceği için en önemli soru teknolojinin nasıl değişeceği değil, değişim ve evrim sürecinin kendisinin nasıl yönetileceğidir. İnternet, bir teknoloji topluluğu kadar bir topluluklar topluluğudur ve başarısı, büyük ölçüde hem temel topluluk gereksinimlerini karşılama hem de toplumu altyapıyı ileriye götürmek için etkili bir şekilde kullanma ile ilişkilendirilebilir (Barry ve diğerleri,1997, 10-17)

1.2.2. Kitle İletişim Araçlarının İşlevleri

Kitle iletişim araçlarının ne olduğu tanımlı yaptığımızda kısaca topluma haber ve bilgi vermek şeklinde bir özet tanıma ulaşılmıştı. Buradan hareketle kitle iletişim

araçları topluma haber ve bilgi sunmanın dışında bunları yaparken diğer bir takım işlevleri de gerçekleştirmektedir. Kitle iletişim araçlarının işlevleri hususunda birçok tanımlamaya ulaşmak mümkün olduğu gibi her birine değinmek yerine, MacBride'ın "Birçok Ses Tek Bir Dünya" isimli raporunda iletişimin işlevleri sekiz başlık altında sıralamıştır. Bunlar;

- Haber ve bilgi verme işlevi
- Eğitim işlevi
- Eğlendirme işlevi
- Tartışma-diyalog oluşturma işlevi
- Toplumsallaştırma işlevi
- Motivasyon sağlama işlevi
- Kültürel geliştirme işlevi,
- Bütünleştirme işlevi

Demokratik yönetim rejimlerinde basın özel anlamda ise kitle iletişim araçları yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte basının kamuoyunun gözü, kulağı ve yeri geldiğinde sesi olduğu iletişim bilimcilerin ortak fikri olarak karşımıza çıkmaktadır. Haber ve bilgi verme işlevinin yüklendiği kitle iletişim araçları "özelde basın", kendilerine yüklenen bu görev itibariyle siyaset, kültür-sanat, ekonomi ve bunun yanında yaşam konularında hedef kitlesinin beklentilerine göre içerik planlaması yapmaktadır. Basının her türlü faaliyet ve işlevlerini halk adına gerçekleştirmesi ve halkın menfaatlerini gözetmesi gerekliliğinin altının çizilmesinde yarar vardır(Işık ve Öztekin,2006, 45).

Tokgöz'ün de değindiği gibi kitle iletişim araçları haber verme işlevleriyle topluma siyasal, ekonomik, toplumsal, bilimsel enformasyonu, ister güncel olsun, isterse genel nitelikte olsun çeşitli olgular arasında bağıntılar kurarak sunar. Haber verme işleviyle aynı zamanda bazı fikirlerin savunuculuğunu yaparak, topluma belirli yönde fikir değişikliği getirerek yeni tutumların yerleştirilmesini ister. Kitle iletişim araçları bu işlevi görürken, zaman zaman siyasal karar alma yönünden ikna etmeye yönelerek, bazı fikirlerin değiştirilmesinde, şekillenmesinde rol oynar(2010, 122).

Kitle iletişim araçlarının en önemli işlevlerinden biri de eğitime ve eğlendirme işlevidir. Çünkü kitle iletişim araçları çeşitli konularda topluma sundukları enformasyonlarla toplumda bir takım fikir ve veya değerlerin yerleşmesini sağlarlar. Bununla birlikte

fertlerin üzerinde yerleşen fikir ve değerler ile onların sosyalleşmesi, beraberinde de eğitimine katkı sağlamaktadırlar. Aynı zamanda günümüz şartlarında birçok kitle iletişim aracının eğitim sektöründe kullanılmasıyla eğitimdeki verimliliğin artış gösterdiği gözlenmiştir. Bundan ayrı olarak iletişim teknolojilerinde her gün yaşanan pozitif yönlü gelişmeler de eğitimin yaygınlaşmasına ve hedef kitle konumundaki toplumun eğitim seviyesinin iyileşmesine neden olur. Bir anlamda eğitimin ana kaynağı olan okula yardımcı olarak bilginin bireylere ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim ve öğretimin her aşamasında kitle iletişim araçları çok etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Güz, 2005, 14).

Kitle iletişim araçları eğlendirme fonksiyonuyla son dönem doyumsuz tüketim kültürünün erkleri olan birey ve içerisinde bulunduğu toplumun en önemli eğlence araçlarından biri haline gelmiştir. Dönemsel farklılıklar göstermekle birlikte son otuz yıllık süreçte kitle iletişim araçlarının eğlendirme amaçlı içerik planlamalarındaki değişimlerin ele alınması gerekmektedir. Alternatifsel açıdan düşünüldüğünde özellikle 90'lı yıllarda gazete ve dergilerdeki bulmaca, yazı, fotoğraf ve çeşitli dolgu malzemeleriyle televizyonlardaki müzik programları bunların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu tür malzemeler anılan dönemde günlük hayatın sorunlarından kurtulmak ve boş zamanları doldurmada yardımcı işlevi görmekteydiler (Işık ve Öztekin, 2006, 50). Ancak 2000'li yıllar düşünüldüğünde yine kitle iletişim, özellikle internet teknolojisindeki yaşanan gelişmelerle kullanımındaki yaygınlık beraberinde fertlerin eğlenme alternatiflerinde de ciddi bir artışa neden olmuştur. İlk zamanlar sadece "chat" sohbetleri ve sınırlı sayıdaki sosyal sitelerin sağladığı bu artış daha sonrasında yüzlerce farklı amaç ve kapsamdaki sitelerin kurulmasıyla alternatif bolluğuna dönüşmüştür.

Tartışma-diyalog işlevi, kitle iletişim araçlarının gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde toplumun çıkarlarını, bu çıkarlar doğrultusunda hareket edilip edilmediğini gösterir. Diğer bir deyişle, kamuoyu oluşturma işlevini görür. Bu işlevi ile toplumda güçlü kişilere karşı eleştiri rolü oynar. Kitle iletişim araçlarının sahip olduğu etki unsuru onu ciddi bir kamuoyu oluşturma ve açıklama aracı haline getirmiştir şüphesiz. "Belli bir toplum içinde yaşayan insanların belli bir olgu ya da inanç üzerindeki ortak yargısı" şeklinde ifade edilen kamuoyu kavramı özetle kanaat kavramını işaret etmektedir. Toplumda yaşayan farklı grupların farklı konularda farklı kanaat ve tutumlara sahip olduğu hatırlanırsa, kamuoyunun sadece çoğunluğun kanaati olduğunu söylemek doğru

olmayacaktır. Kamuoyu, çoğunluk ve azınlık kanaatlerinin karşılıklı etkileşmesinin de bir son ürünüdür(Vural, 1999, 1-46).

Çoğunluk ve azınlığın yaşamsal, fikirsel ve politik olarak toplumu oluşturan tüm organları içine aldığı düşünüldüğünde bu etkileşimin sonucunda anlaşmazlıklar ve-veya krizlerin çıkması olasıdır. Çünkü kanaatler toplumun her kesiminin üzerinde uzlaştığı bir hüküm olmamaktadır. Kitle iletişim araçları bu noktada devreye girmekte ve toplumda çeşitli görüşlerin ifade edilmesini, dolayısıyla kamuoyunun açıklanmasını sağlamaktadır. Demokrasilerde kitle iletişim araçları kamuoyunun sadece sesi değil aynı zamanda onun motorudur diyen İçel'e göre kitle iletişim araçları kamuoyu oluşumuna yardım etmekte ve kamuoyunu yönlendirmeye çalışmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, kamuoyu sürecinin toplumdaki devlet organlarına yönelik bir süreç izlemesi gerektiğidir. Yani siyasal iktidar kamuoyu oluşturmaktan ve etkilemekten ziyade onun kendiliğinden oluşmasını ve kendisini etkilemesini beklemelidir(1990, 94-95).

Kitle iletişim araçlarının kamuoyunun motoru olmasını, kamuoyunu yönlendirmesinde katkı şeklinde algılamak gerekir diyen Işık ve Öztekin'e göre basın görevi belirli görüşlerin propagandasını yapmak değil, bireylerin kendi başlarına bir görüşe ulaşmalarına yardımcı olmaktır. Bu bağlamda, basının kamuoyu oluşturma ve açıklama fonksiyonu ona bazı sorumluluklar yüklemektedir. Söz konusu sorumluluklardan en önde geleni, basının toplumdaki bütün görüşleri duyuran bir forum olarak toplum içindeki değişik fikir ve görüşlere yer vermek suretiyle kamuoyunun serbestçe dolaşmasını sağlamaktır(2006, 55).

Küreselleşen dünya tabirinden yola çıkarak günümüz toplumlarının heterojen bir yapıya bürünmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu yapı beraberinde bireylerin bir arada yaşamlarının sağlanabilmesi adına toplumsal yaşamdan doğan değerlerin, yayınlar aracılığı ile alıcılara iletilmesini gerektirmektedir. Kitle iletişim araçları toplumun amaçlarını belirterek çeşitli değerleri canlı tutar, yüceltir ve motivasyon işlevini gerçekleştirir. Günümüzde toplumsal varoluşu gerçekleştirerek ortaklık yaratmak, bu varoluşu ve ortaklığı sürdürebilmek için kitle iletişimine; dolayısıyla kitle iletişim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü kitle iletişim araçları, uzmanların ortak bir noktada birleştikleri üzere, sahip olduğu özellikleriyle alıcı kitlesi üzerinde yarattığı etki ve etkileşim süreci

sonunda toplumsallaştırmayı gerçekleştirmeye muktedir araçlardır (Soydan ve Alparslan, 2014, 60)

1.3. Medya Etki Teorileri

İletişim bilimi de her bilimde olduğu gibi birbirini takip eden birçok teori ve modeli bünyesinde barındırmakta ve dönemselsel olarak her teori ve model kendinden önceki modeli ya eksikliğini gidererek daha öteye taşımış ya da sonlandırmıştır. Bununla birlikte tüm dönemselsel olarak değişimlere uğrayan tüm model ve teorilerin ana çıkış noktası etki kavramı olmuştur.

Kitle toplumunun ortaya çıkması, 1. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı olumsuzluklar ve totaliter rejimlerin yükselişi gibi gelişmeler, 1940'lı yıllara kadar iletişim araçlarının güçlü etkileri olduğu şeklindeki görüşlerin taraftar kazanmasına yol açmıştır. Sonraki dönemlerde yapılan ampirik araştırmalara dayanılarak İki Aşamalı Akış Kuramı'ndan yola çıkarak geliştirilen kişisel etki ve kanaat önderliği kavramları ile birlikte iletişim araçlarının etkilerinin abartıldığı kadar olmadığı aksine söz konusu etkinin sınırlı olduğu şeklindeki görüşler ön plana çıkmıştır. 1960'lı yılların sonlarından itibaren yapılan araştırmalarla birlikte iletişim araçlarının birey ve toplum üzerinde güçlü etkileri olduğu şeklindeki görüşler tekrar yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Aynı anda hem göze hem de kulağa hitap eden televizyonun dünya ölçeğinde yaygınlaşarak izleyici kitlesini artırması etkinin derecesini artırmıştır. 1970'li yıllarda ortaya atılan Gündem Kurma ve Suskunluk Sarmalı gibi kuramlar, iletişim araçlarının güçlü etkileri olduğu görüşlerinin yaygınlaştırmıştır (Işık ve Öztekin, 2006, 55).

Buradan hareketle iletişimin aracı konumunda olan kitle iletişim araçlarının "ki biz buna genel çerçevede medya diyoruz", etkilerini incelemeye yönelim kaçınılmaz olmaktadır. Bu bağlamda üretilen teoriler şu şekilde sıralanabilir;

- Sosyalizasyon Teorisi
- Gündem Kurma Teorisi
- Eşik Bekçiliği Teorisi
- Yetiştirme Teorisi
- Pekiştirme Teorisi
- Sessizlik Sarmalı Teorisi

- Kültürel Emperyalizm Teorisi

1.3.1. Sosyalizasyon Teorisi

İletişim araçlarının bireylerin sosyalleşme sürecindeki rolünü irdeleyen Sosyalizasyon Teorisi, kitle iletişim araçlarının, bireyin turum, inanç ve değerler sistemine etki ederek, sosyal kimliğin oluşmasında önemli rol oynadığını dile getirmektedir(Işık,2005, s.74) Sosyalleşme kavramı her şeyden önce toplumun norm, değer ve inançlarını diğer üyelere nakletme sürecidir ve her şeyden önce bireyin sosyal sistemin bir parçası haline gelmesini sağlamaktadır(Dönmezler, 1994, 122).

Burada sosyalleşme kavramına da değinmekte yarar vardır. Badawi'ye göre sosyalleşme kavram olarak bazı kaynaklarda “bireylerin, çocukluklarından toplumda belirli bir eğitim ve kültür sahibi insan olarak yaşamlarını sürdürmelerini sağlayancıya, toplumsal hayata fiilen katılınca kadar geçirdikleri bir süreç” olarak tanımladıktan sonra “toplumsal kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan, ailede başlayıp diğer birincil ve ikincil gruplar yoluyla devam eden, fertlerin içine doğdukları toplumun adet, gelenek din, değer, bilgi ve becerilerini kazanmalarını içeren bir süreç olarak tanımlanabilir(1986, akt, Gündoğdu, 2013, 1).

Badawi'nin tanımındaki süreç unsurundan hareketle Işık'a göre Sosyalizasyon Teorisi, bireyin sosyalleşmesinde büyük rol oynayan aile, din adamları, eğitimciler ve politikacılar gibi kesimlerin, günümüz toplumlarında önceliği iletişim araçlarına kattığı noktasından hareket eder ve bireylerin sosyalleşmesinde “iletişim araçlarının diğer ajanlardan daha etkili” olduğu varsayımına dayanmaktadır(2005, 75).

İnsanın sosyal bir varlık oluşu onu tüm fiziksel ihtiyaçlarının yanında sosyal ilişki kurmayı zorunlu hale getirmektedir. Burada konuya daha geniş anlamda bakılacak olursa günlük hayatın akışı içerisinde gerek yerel, gerek ulusal, gerekse ulus aşırı bağlamda gelişen olay ve olgularla ilgili olarak, bireylerin bilgi alacak ve bilgilerini yayabilecekleri geçerli kaynağın kitle iletişim araçları olduğu karşımıza çıkmaktadır. Günümüz şartlarında bakılacak olursa kitle iletişim araçlarının bireyleri adeta kuşatarak, kendi çekim alanı içerisine aldığı göz önünde bulundurulduğunda günümüz toplumlarında sosyalleşme adına bireye sosyal norm ve değerlerin öğretilmesinde önceliği ilk başta televizyon ve sonrasında internet olmak üzere kitle iletişim araçlarının olduğu söylenebilir (Işık,2005, 76-77).

Sosyalizasyon Teorisinin çıkarımlarını yapacak olursak, bireyin kitle iletişim araçları yoluyla elde ettiği bilgiyi başka bireylere aktarması ve yeri geldiğinde bir uzlaşma yeri geldiğinde de tartışmaya dönüşmesi bireylerin ilişki kurmaları göz önüne alındığında kitle iletişim araçlarının bireyin sosyalleşmesinde birinci derece etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

1.3.2. Gündem Kurma Teorisi

Kitle iletişim araçlarının güçlü etkileri olduğu konusunda ortaya atılan teorilerin en ses getireni Gündem Kurma Teorisi olmuştur şüphesiz. 1972 yılında Mc. Combs ve Shaw tarafından ortaya atılan teori, kitle iletişim araçlarının ürettikleri enformasyonu hedef kitleye ulaştırırken belli bir önem sırası veya önceliğe göre sundukları düşüncesinden yola çıkılarak ortaya atılmıştır. Kitle iletişim araçları, toplumda meydana gelen olayları aktarırken tarafsız oldukları iddiasında olsalar dahi belli bir siyasi görüş doğrultusunda bazı haberleri daha çok önemsemekte, ön plana çıkarmakta, daha fazla yer vermektedir. Medyada haberlerin veriliş sırası ve hatta veriliş süresi de medyanın gündem belirleme gücünün bir yansımasıdır (Terkan, 2007, 563-564).

İnsanlar, bir olay medyada ne kadar yer bulursa, o kadar önemli olduğu varsayımından hareket etmektedir. Dolayısıyla medya, insanların bir olaya ne kadar önem vereceklerini dahi belirleyebilmektedir. Kısaca medya, insanların çoğunluğunun ne hakkında konuşacağına, izleyicilerin, dinleyicilerin ve okuyucuların gerçekleri ne ölçüde düşünebileceğine ve kurgulayabileceğine oluşturduğu gündem yoluyla etki etmektedir (Çelik ve Dalgaldere, 2013, 3).

Kitle iletişim araçlarının bu önem ve önceliğe göre gerek aktüel, gerekse siyasal konularda toplumun neyi ne kadar bilmesi gerektiğine onlar adına karar verdiğini baz alan teoriye göre kitle iletişim araçlarının gündeme alarak büyük ağırlık ve yer verdiği konuların kamunun da gündemine girdiği ve kamu tarafından önemli olarak algılandığı buna karşın kitle iletişim araçlarının gündemine girmeyen konuların önemsiz olarak nitelendirildiğini savunan teoriye göre bireyin yaşamına göre neyin önemli neyin önemli olmadığı seçilmemesinin çıkış noktasında kitle iletişim araçlarının bireyin yaşamına ilişkin düzenlemeler yaparken bireyin yaşamına ilişkin düzenlemeler yaparken kendisine bir referans veya dayanak noktası araması olgusu yatmaktadır. Bir haber ya da konu hakkında medyanın “söz ediş sıklığı” birey için bir “ipucu” olarak

değerlendirilir. İçinde yaşadığı toplumda olup bitenler hakkında bilmesi gerekenin «bu» olduğunu düşünür. Ayrıca medyanın gündeminin, birey tarafından bilinmesi onun, toplum içinde “rotasını” tayin ederek ilerlemesini, toplum içinde kaybolmamasını sağlayacağı için, bir anlamda da, kitle iletişimin sağladığı “yararlar ve ödüller “ olarak değerlendirilmelidir (İnceoğlu, 2010, 195-199).

Genelde seçim dönemlerinde seçmeni ikna amacıyla seçmenin nasıl düşünmesi değil ne düşünmesi gerektiğini belirlemek için yapılan seçim kampanyalarında görülen gündem belirleme uygulamaları bununla birlikte toplumsal, kültürel, ekonomik bir takım olaylarda da görülebilmektedir. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapılan gündem belirleme, hızlı gelişen konularda daha geçerli olurken, bazı dramatik gelişmeler olmadığı sürece yavaş gelişen olaylarda pek görülmemektedir (Işık,2005, 81).

Kitle iletişim araçları günümüz şartları düşünüldüğünde yüksek çoğunlukla özel teşebbüsün elinde olmasına karşın sundukları enformasyon sahiplik yapısının olayların neresinde olduğu, aldığı destekle gerek siyasal erkler ve gerekse de gündeme konu olan olayın temsilcileriyle yakın ilişkiler kurabilmektedir. Buradan hareketle kitle iletişim araçlarının iletilerini sunarken izlediği yönlendirme sürecinde bir takım yollara başvurduğunu savunan Altındal ve İnceoğlu'na göre bu yöntemler şu şekilde sıralanabilir (1997, 89);

- Kitle iletişim araçları, olayları kendi amaçları doğrultusunda sunabilmektedir.
- Kitle iletişim araçları herhangi bir olayı, güncel olarak önem taşımayan geçmişteki olay veya olaylarla ilişkilendirmekte ve farklı yöne çekerek sunabilmektedir.
- Bir birey ya da az sayıdaki kişinin görüşü, olduğundan fazla sayıda bireyin görüşüymüş gibi sunulabilmektedir.
- Kitle iletişim araçları sunduğu mesajlarda halk böyle istiyor ya da halk şuna inanıyor şeklinde kesin olarak ispatlanamayacak genel ifadeler kullanılabilmektedir.
- Tanınmış ve topluma mal olmuş kişiler hakkında küçültücü ya da aşağılayıcı ifade ya da resimler kullanılabilmektedir.

- Kitle iletişim araçları, bir birey veya grup ile, toplumda kabul göremeyen ya da gayri ahlaki nitelik taşıyabilen olay ve fikirler arasında bağlantı kurarak sunabilmektedir.

Tüm bunlardan hareketle Gündem Kurma Teorisi kitle iletişim araçları yoluyla bireye veya topluma gönderilen enformasyonun belirli teknik ve yöntemlerden geçirilmiş şekliyle sunulduğunu belirtmektedir. Burada kullanılan yöntem ve tekniklerle kimi zaman küçük bir olay veya durumu olduğundan daha büyük, kimi zaman ise toplumda çok küçük bir topluluğun fikirlerini genele aitmişçesine sunabildiği sonucuna ulaşılabilceğini savunan Gündem Kurma Teorisi, yine etki kavramı üzerinde yoğunlaşmaktadır.

1.3.3. Eşik Bekçiliği Teorisi

Eşik Bekçiliği Teorisi, Gündem Kurma Teorisi'ne benzer özellikler taşımasına karşın, haberlerin toplanması, seçimi ve kitlelere ulaştırılması aşamalarında enformasyonu sunan araçta görevli kişilerin bu süreçte etki sahibi olduğunu savunmaktadır. Maletzke modelindeki birden çok kanaldan gelen mesajlardan kitle iletişimi aracınca hangilerinin işlenerek, hedef kitleye ulaştırılacağı sorunsalı Eşik Bekçiliği Teorisi'nin temel çıkış noktalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eşik Bekçiliği Teorisi'ne göre çeşitli süzgeçlerden geçen haber, eşik bekçilerinin bireysel özellikleri ve çıkarlarının yanında, ait oldukları kurumun yayın kimliği, yayın politikası, ekonomik ve siyasal çıkar ilişkilerine göre dolaylanmış ve medyanın teknolojik özelliklerine uygun olarak formatlanmış bir biçimde hedef kitleye sunulur. Bu dolaylanma haber kaynağından başlamakta ve medya kuruluşunda sürmektedir(Mora,2008, 13). Bu karar alma evresinde etkisi altında kalınan birçok faktörden ayrı olarak göndericinin kendisi hakkındaki imajı, göndericinin kişilik yapısı, göndericinin birlikte çalıştığı grup ve göndericinin diğer adıyla haberi seçip aktaran eşik bekçisinin çalıştığı örgütün iklimi de mesajın oluşumu üzerinde etki sahibi olabilmektedir (McQail ve Windahl, 1993, 4-56).

1.3.4. Yetiştirme Teorisi

Yetiştirme Teorisi, Pensilvanya Üniversitesi Annenburg İletişim Okulu'nda başını Gerbner'in çektiği ve "Kültürel Göstergeler" ekolü olarak tanınan bir grup araştırmacı

tarafından ortaya atılmıştır. Özelinde televizyonun birey ve içinde yaşadığı toplum üzerindeki etkileri konusu ana çıkış noktaları olmuştur. Gerbner ve araştırmacılar kitle iletişim araçları özelinde televizyonun oluşturduğu gerçeklik dünyasıyla gerçek dünya arasındaki ilişki ve buradaki şiddetin rolünü incelemeye çalışmışlardır. Teoriye göre kitle iletişim araçları ve özellikle de televizyon, sembolik bir çevre(buna yapay da denebilir) oluşturarak bireylerin yaşamları üzerine etki etmektedir ve bireylerin yetişmelerinde veya belirli inanç ve değerleri kabul etmelerinde en az aile büyükleri, din adamları ve öğretmenler kadar etki etmektedir (Işık,2005, 86-87).

Gerbner'dan hareketle Yaylagül'e göre çok fazla televizyon izleyen insanlar, televizyon programlarında yaratılan ve sunulan dünyadan, daha az izleyen insanlara göre, daha çok etkilenmektedirler. Bu izleyiciler, özellikle kendilerinin yaşayamayacağı tecrübeler daha çok inanırlar. Daha az televizyon izleyenler, daha çok televizyon izleyenlere göre daha fazla enformasyon kaynağına sahiptir. Özellikle daha az hayat tecrübesi olan çocuklar ve gençler, enformasyon aracı olarak televizyona diğerlerinden daha çok bağımlı durumdadırlar. Yalnız yaşayan ya da televizyonu yoğun olarak yalnız seyreden izleyiciler, televizyonun ekme yönündeki etkisine başkalarıyla birlikte yaşayanlara göre, daha açıktırlar. Televizyon, Gerbner tarafından insanların sembolik çevrelerini egemenlik altına alan araç olarak görülür. Teori, televizyonu, gerçekliği yansıtan bir araç olarak değil ayrı bir dünya olarak görür (1994, 64-65).

Tüm bunlardan yola çıkarak, Gerbner'in teorisini günümüz şartlarında değerlendirilmesi gerekmektedir. Öyle ki kitle iletişim araçlarında özellikle son otuz yıllık süreçle yaşanan gelişmeler ve belki de kitle iletişimin en önemli ve en güçlü ögesi olarak görülebilecek internetin toplumun ve onu oluşturan bireyler tarafından diğer tüm kitle iletişim araçlarına nazaran daha yoğun kullanılıyor oluşu teorisinin güncellenmesini zorunlu kılmaktadır. Etki kavramının yoğunluğunu artıran bu ve bunun gibi araçlarla aynı zamanda birey ve toplumların etkilenmişlik düzeyinin araştırması ve saptanmasında daha geçerli sonuçlara ulaşılabilirlik mümkün olmaktadır.

1.3.5. Pekiştirme Teorisi

Yetiştirme Teorisinin, “kitle iletişim araçları bireye yeni tutum ve davranışlar kazandırır” düşüncesine muhalif olarak ortaya çıkan Pekiştirme Teorisi'ne göre kitle iletişim araçları bireye yeni davranışlar yüklemek yerine var olan davranışlarını

pekiştirmektedir. Lazarsfeld ve arkadaşlarının bireylerin politik karar vermelerinde kitle iletişim araçlarının rolünü sorguladıkları bu teoriye göre söz konusu araçların abartıldığı ölçüde etkisinin olmadığını düşünürler. Kişisel etkilerin seçmenlerin politik karar verme sürecinde daha fazla etkiye sahip olduğunu savunan teoride böylelikle ilk defa “kanaat önderliği” ve “iki aşamalı akış” kavramları ortaya atılmıştır. Katz ve Lazarsfeld, teorilerinin yeni tanımlamasında ise hedef kitleyi oluşturan bireylerin izole varlıklar olmadığı, dolayısıyla her bireyin diğer bireylerle etkileşime giren sosyal gruplara üye olduğunu belirtmiş, ayrıca geri besleme olayının da sosyal ilişkiler aracılığıyla sosyal ilişkilerden etkilenecek gerçekleştirildiğini ileri sürmüşlerdir. Toplumu oluşturan bireyin mesajı alınmadaki eşit durumda olmadığını düşünen Katz ve Lazarsfeld, bazı bireylerin (ki onlara kanaat önderleri tanımlaması yapılıyor), mesajları almada kabul edilen bir üstünlük ve ayrıcalığı söz konusu olduğunu, kanaat önderlerinin kişisel ilişkiler yoluyla bilgi edinen ve bu nedenle de başkalarının rehberliğine ihtiyaç duyulan bireyler üzerinde etki sahibi olduklarını savunmaktadır (Işık, 2005, 91).

Lazarsfeld’in Pekiştirme diğer adıyla İki Aşamalı akış Kuramı’da denilen teorisine McQuail ve Windahl gibi birçok değişik kesimden eleştiriler de gelmiştir. Buna göre (McQuail ve Windahl, 1993, akt Işık, 2005, 91);

- Teori, iletişim sürecinde aktif ve pasif rol oynayanlar şeklinde bir çalışmayı gündeme getirmiştir ancak bu rollerin zamanla değişip değişmeyeceği tam olarak ortaya konulmamıştır.
- Kanaat önderlerinin fikirlerin çıkış noktasını kapsamaması nedeniyle yanıltıcı olabileceği ifade edilmiştir.
- Etki sürecinin ikiden fazla aşamada da gerçekleşebileceği ileri sürülmüştür.
- Teorinin kitle iletişim araçlarını tek bilgi kaynağı olarak sunmasına karşın bireylerin bazı durumlarda kanaat önderi olmaksızın kitle iletişim araçları tarafından etkilenebileceği ve kitle iletişim araçlarının tek bilgi kaynağı olduğu düşüncesinin yanlış olduğu savunulmuştur.

1.3.6. Sessizlik Sarmalı Teorisi

Sessizlik- Suskunluk Sarmalı Teorisi kitle iletişim araçlarının güçlü etkileri olduğu fikrinin kuvvet kazandığı dönemde, Alman sosyolog Elisabeth Noelle Neumann tarafından ortaya atılmıştır. Neumann’a göre kitle iletişim araçlarının bu etkileriyle

birlikte kişinin kendi düşüncesi çoğunlukla başkalarının ne düşündüğüne ya da başkalarının düşüncesini nasıl algıladığına bağlıdır. Açıklayacak olursak toplum içinde tüm koşullar eşit olduğunda, genel kanaatler bireylerin üzerinde büyük bir baskı kurarak, kimi zaman yönetmekte ve kimi zamanda da ezmektedir. Buna neden olarak devlet yasaları değil, toplumun hâkim yapısı ve insanların birbirlerine ne kadar çok benzerlerse, kendilerini başkaları karşısında o kadar zayıf hissetmeleri yer almaktadır. İnsan, kendisini başkalarından üstün kılan ve yücelten değerleri korumadığı için, diğerleri onu karşılıma alacak olurlarsa her gecen gün biraz daha güvensizleşir. Yalnızca kendi gücünden şüphe etmekle kalmaz “hakları”ndan da şüphe etmeye başlar. Çoğunluk onu suçlu bulduğunda hatasını neredeyse hemen itiraf etmeye hazırdır”. Neumann, demokratik eşitliğin yaşandığı toplumlarda insanların ne kadar eşitleşir ve benzerleşirlerse, tek bir insana ya da belirli bir sınıfa körü körüne bağlanma eğilimlerinin azaldığını ve böylelikle kitleye inanma eğiliminin giderek artarak sonunda insanları yönetenin kamuoyu olduğunu savunur (1998, 112-113).

Kitle iletişim araçlarının kamuoyunun bir yansıması olduğu düşünüldüğünde, bu araçların yansıtacağı enformasyonla beraber fikirlerin gelişim sürecinde etki sahibi olduğunu söylemek mümkün olmaktadır. Bununla birlikte kitle iletişim araçlarında yer yere bulma oranının bireylerdeki yansıması taraftar oranıyla doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla fikri yansıtılmayan kitle ve gruplar görüşlerinin toplumun geneli tarafından daha az değerli ve geçersiz kalacağı sonucuyla bir suskunluk sarmalı ortaya çıkmaktadır. Böylelikle bireylerin toplumla bütünleşme yoluyla diğer bireylerle ortak ilişkilerde bulunma arzusu fikirleri baskılayarak değişmeye ve farklılıkların ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Kurama göre kendi fikirlerinin kamuoyu içindeki oydaşma içinde yer aldığını gören birey özel veya kamusal tartışmalarda konuşma ve sesini duyurma cesareti göstermektedir. Kitle iletişim araçları da özellikle seçim dönemlerinde ve toplumsal olaylar bazında sunduğu enformasyonların seçiminde kimi zaman baskılayıcı bir misyona bürünürken, kimi zaman ise toplumun bir kısmının sesini ön plana çıkararak sunumlara imza atmaktadırlar(Işık 2005, 94-95). Suskunluk-Sessizlik Sarmalı Teorisi kitle iletişim araçlarının bu yönüyle bireylerin ve toplumun üzerinde güçlü etkileri olduğunu savunmaktadırlar.

1.4. Siyasal İletişim Kavramı

Siyasal aktörler siyasetin doğası gereği belli gruplara, kitlelere, ya da bloklara belli ideolojik amaçlarını veya politikalarını kabul ettirip gerektiğinde eyleme dönüştürüp uygulama zorunluluğu duymaktadırlar. İşte bu dönüşüm ve uygulamaları gerçekleştirmek adına çeşitli iletişim tür ve teknikleri kullanmaları siyasal iletişim olarak tanımlanabilmektedir. Hangi siyasal örgütün, ne zaman ve nasıl bir siyasal iletişimde bulunacağı ve bunun uygulamaya dönüşümünün nasıl olacağı hususlarındaki farklılıklar tanımlamadaki zorluğu karşımıza çıkarmaktadır. Hangi örgütlerin/aktörlerin iletişiminin siyasal iletişim olacağı ve bu örgütlerin hangi mesajlarının gerçekten siyasal iletişim sayılacağı ya da sayılmayacağı siyasal iletişim açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla siyasal iletişim ile ilgili olarak yapılan genel tanımın dışında, dar anlamlı özel tanımlar, siyasal iletişimin tür ve aktörlerine bağlı olarak yeniden yapılabilir (Aziz, 2014, 2-4).

Binark siyasal iletişimi siyasal süreç alanının içinde olan iktidar mücadelesinin yapıldığı, aile, okul, kültür ya da diğer toplumsal kurumlardaki iletişim çatışması olarak görür (1994, 185).

Binark'ın tanımlamasına benzer olarak siyasal konjonktürün gereklerine göre farklı teknik ve yöntemlerle şekil aldığını belirten Uslu'ya göre ise siyasal iletişim; "Bir siyasal görüş ya da organın, etkinlikte bulunduğu siyasal sistem içinde kamuoyu güvenini ve desteğini sağlamak, dolayısıyla iktidar olabilmek için, zaman ve konjonktürün gereklerine göre reklam, propaganda ve halkla ilişkiler tekniklerinden yararlanarak sürekli bir biçimde gerçekleştirdiği tek veya çift yönlü iletişim çabasıdır" (1996 , 790).

Siyasal iletişimin insanların kendini koruma, savunma ve toplum düzenini tahsis etme ihtiyacı şeklinde başladığını ifade eden Tokgöz'e göre; "Siyasal iletişimin tarihsel gelişimini anlayabilmek için siyasal iletişim olgusu ve süreci ile bu süreç içerisinde kullanılan siyasal iletişim uygulamalarını incelemek gereklidir. Siyasal iletişim henüz kavramsal olarak bazı iletişim araştırmaları içerisinde tanımlanmadan önce siyasi aktörlerin kullandığı siyasal iletişim uygulamalarıyla gündeme gelmiştir" (2013, 35).

Blumler ve Kavanagh siyasal iletişimin II. Dünya Savaşı sonrasında peş peşe üç önemli aşamadan geçtiğini savunmaktadır(1999, 211-212):

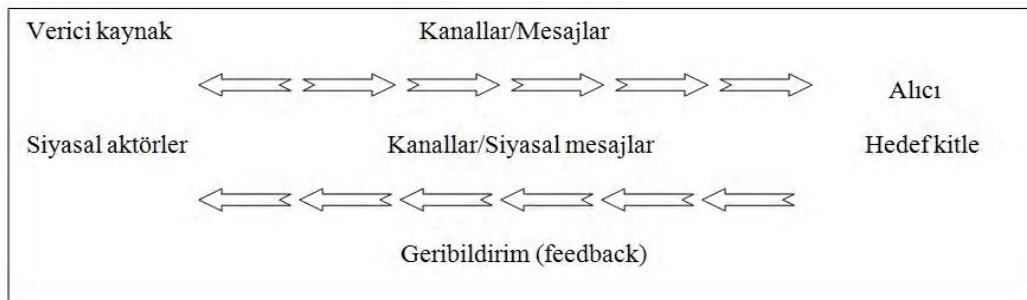
1. Aşama: II. Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk yirmi yılı ifade eder ve "partilerin altın çağı" olarak adlandırılan bu süreçte parti kimliği ön plana çıkmıştır.

2. Aşama: 1960'larda ülke televizyonlarının siyasal iletişimde baskın olduğu ve seçmenlerin parti sadakatinin gevşediği bir dönem yaşanmıştır.

3. Aşama: Medya araçlarının çoğaldığı ve her an her yerden medyaya erişilebilen bir dönem olarak ifade edilmektedir. Siyasi haber, bilgi ve fikirler kitle iletişim araçlarının ötesinde bilgisayarlar aracılığıyla da dolaşıma sokulmuştur.

1.4.1. Siyasal İletişim Olgusu ve Süreci

Aziz'e göre siyasal iletişim olgusu ve süreci genel öğeleri açısından, iletişim olgusu ve süreciyle benzerlik gösterir, hatta aynıdır denebilir. İletişim olgusu ve sürecindeki beş öge; verici, alıcı, kanal, mesaj/ileti ve geribildirim siyasal iletişim olgu ve sürecinde aynen ya da az farklılıklarla vardır. Örneğin kişiler arasındaki iletişim olgusunda geribildirimsiz bir iletişimden söz edilemezken, kimi siyasal iletişim biçimlerinde etkili iletişimi önlemek açısından geribildirim olmadan da iletişim gerçekleştirilebilir. Nasıl ki iletişim olgusu ve sürecinde bu beş ögenin her birinin güçlü olarak çalışması durumunda etkili bir iletişim gerçekleşiyorsa, iletişimin bir türü olan siyasal iletişimde de bu özelliklerin etkili kullanımı söz konusudur. Siyasal iletişimin tam olarak meydana gelebilmesi için bu beş ögenin etkili olarak kullanılması ve her birinin işlevsel olarak iletişim olgu ve sürecinde yer alması gerekir(2014, .5).

Şekil 1: İletişim ve siyasal iletişim olgu ve süreci (Aziz, 2014, 5)

Siyasal iletişim konusunda "etki" unsuruna ve bundan hareketle amaca değinen Kılıçarslan'a göre siyasal iletişim ve sürecini normal iletişim sürecinden ayıran en

önemli nokta mesajı gönderen aktörlerin siyasi bir kimliğe sahip olmaları gerektiğidir. Ayrıca siyasal iletişim mesajları etkili olmak zorundadır çünkü genelde ikna etmeye yönelik gönderilirler. Amaç kamuoyu yaratmaktır (2013, 40).

1.4.2. Siyasal İletişimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi

“Siyaset Bilimi” ve “İletişim” kavramı kendini oluşturan iki ana bilim dalı ve bunları destekleyip irdeleyen alt dalları da düşünüldüğünde multidisipliner bir yapıya sahiptir. Siyaset ve iletişim kavramının sosyoloji, tarih, hukuk, sosyal psikoloji ve propaganda gibi bilim dallarından ayrılmaz oluşu ana konumuz olan siyasal iletişimin diğer disiplinlerle olan ilişkisini açıklamayı zorunlu kılmaktadır.

Bu disiplinlerden en başta geleni şüphesiz iletişimdir. Siyasal iletişimin temel iletişim sürecinde ki olgu ve tanımlamalara dayanıyor oluşu bu iki kavramın birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak görülmesini zaruri kılmaktadır. Buradan hareketle Aziz’in de belirttiği üzere “iletişim olgusu ve sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler, hemen hemen aynı şekilde siyasal iletişimde de kullanılması gerekir. Kullanılmaması durumunda ise siyasal iletişimde başarıya ulaşılamaz” (2014, 9). Siyasal iletişim sürecinin siyasal amaçlar için yapıyor oluşu kendini daha özel ve dikkatli bir disiplin haline getirmektedir.

Siyasal iletişim “sosyoloji”nin laboratuvarı olan toplum içinde uygulanıyor oluşu, siyasal iletişimin tür ve tekniklerinin uygulanacağı toplumun değerlerine göre belirlenmesi neticesini doğurmaktadır. Siyasal iletişimin aktörleri ve hedef kitlesi toplumun birer parçasıdır. Bu nedenle sosyoloji siyasal iletişim en fazla kesiştiği ve yararlandığı alandır. Özellikle sosyolojinin konusu olan toplumsal tabakalaşma ve değişme, siyasal davranış doğrudan siyasal iletişimle ilgilidir (Kılıçarslan, 2013, 29).

Sosyal psikoloji ise bireylerin, davranış, duygu ve düşüncelerinin başkalarının gerçek, hayal edilen veya ima edilen varlığından nasıl etkilendiğinin bilimsel yollarla araştırılmasıdır (akt. Hogg ve Vaughan, 1995, 1). Bu tanım, sosyal psikolojinin temel olarak sosyal etki çalışması olduğu fikrine dayanır. Sosyal etki, insanlar arasındaki etkileşimlerin, insanların düşünce ve davranışlarını etkilemesi olarak anlaşıldığında, sosyal psikolojinin ikna, tutum değişimi ve uyma davranışı gibi büyük bir alanını kapsamaktadır (Kayaoğlu, 2011, 4). Bu tanımdaki etki kavramından hareketle toplumu

oluşturan tüm aktörlerin siyasal iletişim çerçevesinde bir araya gelişi sosyal psikolojiyi siyasal iletişimle beraber çalışmaya zorlamaktadır.

“Her şeyin tarihi olduğu gibi siyasal iletişimin de tarihi vardır” diyen Aziz, “Bu tarih eski Yunan site devletlerine kadar gider. Hatta o kadar ki site devletlerindeki siyasal iletişimin özellikleri, günümüzde bile bu konudaki öğretilerde de örnek olarak verilmektedir. Yukarıda da değinildiği üzere, Platon’un, Aristo’nun devlet ve siyasal iletişim konusundaki görüşlerinin günümüze kadar gelmesini sağlayan tarih bilimidir” (2014, 12-13). Tarih geleceği aydınlatır sözünden hareketle zaman ve aktörlerin değişmesine rağmen olaylar benzerlik gösterecektir. Nitekim siyasal iletişim sürecindeki aktarıcılar değişerek gelişir ki özelde buna spesifik olarak medya örnek olarak gösterilebilir, böylelikle devir ve aktörler değişse de amaç yine politik mücadelenin sürdürülmesi için argümanların geliştirilmesi gerekir. Bun noktada tarih bilimi bu süreçteki gelişim ve değişim en yakın tanığı olması bakımından siyasal iletişimle etkili bağıllık göstermektedir.

İlk insandan günümüze kadar gelen her toplum veya her sistem belli hukuk veya kontrol mekanizmalarına ihtiyaç duymuştur. Yönetim veya idarenin işleme mekanizmasından tutun da bu mekanizmaların uygulanacağı topluma aktarılması her yönüyle bir iletişim sürecini ifade etmektedir. Politikanın rüştünü ispatlaması kendini nasıl ifade ettiğiyle doğrudan ilintilidir. Temelde siyasal iletişim olarak ifade edilen bu ispat müessesinde kuralların olması yadsınamazdır. Aktörlerin iletişimde bulunduğu toplumun kurallarını görmezden gelmeleri imkânsızdır çünkü hukuk çerçevesinde olmayan her türlü yaklaşım ya o aktörü ya da toplumu suçlu konuma sokacaktır. Bu nedenle herhangi bir ülke veya toplumdaki siyasal iletişim çalışmaları(süreçleri) yine o ülke veya toplumun anayasasından bağımsız düşünülemez için hukuk ve siyasal iletişim ilişkisi güçlü bir bağ taşımaktadır.

Siyaset, toplumun doğuşuyla ortaya çıkan yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişkinin en derin örneğidir şüphesiz. Arapçadan dilimize gelen “seyase” idare etmek anlamında kullanılan kelimenin günümüze yansıması olarak kabul edilebilecek olan siyaset kavramı, insanlığın varoluşsal sürecindeki yönetsel mekanizmanın temeli olmuştur. Tanımların çeşitliliği bir yana Lilleker’in kısa tanımlaması genelin özetlenmesi bakımından önemlidir; “Geleneksel olarak siyaset, kitleler adına en iyi bilenler tarafından yürütülen elit bir faaliyettir” (2013, 212). Yöneten ile yönetilenler arasındaki

ilişkinin idaresel boyutu dolayısıyla politik bir süreci ifade eden siyasetin iletişimle olan ilişkisi Aziz'e göre doğrudan bir ilişki türüdür. Siyasetin topluma ya da belirli hedef kitleye ulaşmasında iletişimin kaynağı, doğrudan siyasetin/politikanın kendisidir. Siyaset olgusu ve süreci siyasal iletişimin de olgu ve sürecini oluşturur. Siyasal iletişimde bulunan geniş ve dar anlamı ile herhangi bir "siyasal aktör"ün faaliyeti olarak siyasaldır. Bir başka söyleyişle, bilimsel olarak olayın incelenmesi siyaset biliminin konusunu oluşturur. Bu bakımdan siyaset biliminin konuları, siyasal iletişimin konuları ve işleyişi ile yakından ilgilidir (Aziz, 2014, 10).

Siyasetin hedefe seslenişi şüphesiz ki propaganda ile gerçekleşir ve bu da propagandayı siyasal iletişimin ayrılmaz bir parçası haline getirmektedir.. Propaganda sözcüğü, Latince'deki "propagare" fiilinden gelmektedir. Bir düşünceyi veya fikri yayma anlamı içermektedir (Öymen, 2014, 111). Aslında propagandanın anlamı detaylı incelendiğinde, kavram kaynaktan alıcıya yönelik olan, tek taraflı bir bilgiyi hiçbir değişime uğratmadan amaçlı ve kapsamlı bir eylem içerisinde aktarma çabası olarak kabul edilmektedir (Çakı, 2018, 14-15). Pizarroso ise yaptığı tanımda da propagandanın aktarma aracına değinmiştir ve propagandanın çeşitli kitle iletişim araçlarından yararlanılarak bir alıcıyı veya grubu bir konu üzerine ikna etme çabası olarak tanımlamıştır (1997, 146). İşte bu noktada siyasal iletişim devreye girmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere ikna etme çabası içerisinde olanların ikna edilecek grup veya alıcıyı etkilemek için kullandığı argümanlar siyasal iletişimin çalışma alanına girmektedir. Bundan hareketle siyasal iletişimin propaganda ile iç içe geçmiş bir dal olduğu gerçeğine ulaşmak mümkündür.

Özkan'a göre kamuoyu kavramı, siyaset biliminin temel konularından biri olduğu gibi siyasal iletişimle de yakından ilgilidir. Çünkü kamuoyu tutum ve davranışları siyasalın oluşumunda çok önemli rol oynamaktadır. Kamuoyu kavramıyla pek çok bilim dalı yakından ilgilenmektedir (2004, 209).

Siyasetle iletişim içinde olan ve analitik bir alan olarak kamuoyu dendiğinde, bu alanın hem içinde yer alarak bir parçası, hem de dışında yer alarak farklı bir aktör (gerektiğinde rakip) biçiminde tezahür eden medya organlarını (kitle iletişim araçları), aydınları ve bu alana son zamanlarda giren araştırma kuruluşlarını göz önünde tutmak gerekir. Siyasal aktörler ile birlikte siyasal iletişim alanını oluşturan bu organların arasındaki güç dengesinin dönemlere göre değişebilmesi, bazılarının geçici olarak

devreden çıkabilmesi de söz konusudur. Dolayısıyla siyasal iletişimi, başlangıçta belirttiğimiz, temsil sistemi ile toplumsal yaşam arasında özerk bir alan olarak var olan kamuoyunun siyaset ile ilişkiye geçtiği ve siyasal partilerin siyaset adamlarının devreye girdiği bir süreç olarak yeniden tanımlayabiliriz (Kentel, 1991, 41).

Siyasal iletişimin başlangıçta, hükümetin, seçmen kitlesiyle arasında kurduğu iletişim anlamını taşıdığını sonraları ise özellikle de seçim kampanyaları sırasında, iktidardaki siyaset adamlarıyla muhalefetteki siyasetçiler arasındaki söylem mübadelesi anlamını taşıdığını belirten Wolton'a göre: "Giderek bu alan genişledi ve kamuoyunun oluşturulmasında medyanın rolünü, sonra da, kamuoyu araştırmalarının siyasal yaşam üzerindeki etkilerini, özellikle de kamuoyunun ilgi alanlarıyla siyaset adamlarının davranışları arasındaki ayrılıkları inceleme kapsamına aldı. Bugün, siyasal iletişim, iletişimin siyasal yaşamdaki rolünün, geniş anlamda, yani hem medyayı hem kamuoyu yoklamalarını, hem siyasal pazarlama, hem de reklamcılığı (özellikle de seçim kampanyaları sırasında) dikkate alacak biçimde incelenmesini kapsamaktadır. Siyasal iletişim, konusu siyaset olan her tür iletişime işaret etmektedir. Bu tanım biraz fazla geniş olmakla birlikte, çağımızın modern siyasetinin iki önemli niteliğini birden dikkate alma avantajına sahiptir: Bunlar, siyaset alanına giren sorunların ve aktörlerin sayısının artmasıyla birlikte siyaset sahasının genişlemesi ve medya ile -nabız yoklamaları dolayımında- kamuoyunun ağırlığının artması sayesinde iletişime tahsis edilen alanın büyümesidir" (1991, 51).

1.4.3. Siyasal İletişimde Aktörler

Siyasal iletişim; hedef kitle, kitle iletişim araçları ve siyasal aktörler olmak üzere üç temel unsurdan oluşmaktadır. Siyasal iletişimin aktörleri; devlet başkanı, hükümet, siyasal partiler, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, baskı grupları, sivil itaatsizlik, lobicilik faaliyetleri ve terör gruplarıdır. İletişim sürecindeki mesajları gönderen "Kaynak" rolünü siyasal iletişimde "Siyasal Aktörler" icra etmektedir (Vural, 2009, 154).

Siyasal iletişimi, "farklı aktörler tarafından dile getirilen ve medya tarafından aktarılan siyasal söylemlerin üretimi ve değişimine ilişkin akla gelebilecek her şey" olarak niteleyen Wolton, kamuoyu araştırmalarını, kitle iletişim araçlarını, siyasal pazarlamayı ve siyasal reklamcılığı siyasal iletişimin öğeleri arasında saymaktadır. Politikacıları,

gazetecileri ve nabız yoklama aracılığıyla kamuoyunu, kamu önünde siyaset üzerine fikir belirtmeleri meşru olan üç aktör olarak nitelemekte ve bu üç aktörün çelişkili söylemlerinin siyasal arenada mübadele edildiğini belirtmekte ve bu süreçte yaşanan çatışma sürtüşmeleri de doğal karşılamakta ve siyasal iletişimin gereği olarak görmektedir (1991, 53).

McNair' e göre ise sadece katılımcı demokrasilerde sadece sistemce meşru kabul edilen siyasal örgütler değil, siyasal süreç içinde güçlerini kabul ettirmeye çalışarak siyasal bir meşruiyet kazanmaya uğraşan tüm kişi ve kurumlar, siyasal iletişimin aktörleri olarak kabul edilmektedir. Bunların arasında siyasal partiler, kamu yararına çalışan örgütler, sivil toplum kuruluşları, baskı ve menfaat grupları, medya kuruluşları, merkezi ve yerel hükümetler ile vatandaşlar yer almaktadır (1995, 5).

1.4.4.Günümüzde Medya ve Siyasal İletişim

Medya, siyasal iletişim olgu ve sürecinin en yoğun kullanıldığı alandır ve özellikle son yüzyılın ikinci yarısında siyasal yaşamın önemi artan ve gözde araçları durumuna gelmiştir. Bahsedilen süreçte özellikle iletişim teknolojisinde hızla yaşanan gelişmeler, kitle ve toplum üzerinde kuvvetli etkisi olan medyanın vazgeçilemez bir siyasal iletişim aygıtı haline gelmesine neden olmuştur. Temel iletişim akış şemasındaki verici, alıcı ve kanalın burada temel olarak görülüşü, McNair gibi bilim insanlarının siyasal iletişim ve medya etkisini anlatırken kullanılan yöntem ve teknikler bağlamında yalnızca kitlesel yani yazılı ve sözlü basını ele almalarına neden olmuş ancak sonrasında yaşanan gelişmelerle internetin de yazılı, sözlü ve görseli ortak noktada buluşturan bir araç olması nedeniyle onu da değerlendirmeye dahil etmeyi zorunlu kılmaktadır (Aziz, 2014, 66,67).

Buradan hareketle Siyasal iletişimin üç temel unsurundan söz edilmektedir (Mc.Nair,1995, 48);

- Siyasal iletişimde bulunan taraf/kaynak; siyasal örgütler, aktörler. Siyasal mesajın hedef kitle olarak saptanan alıcıya gönderilmesini sağlar ve siyasal iletişimin başlatandır.
- Alıcı kitle, hedef kitle; siyasal enformasyonun gönderildiği, alımlaması ve etkilenmesi gereken birey, kitle veya toplumdur.

- Kitle İletişim araçları/medya; kitlesel iletişim araçlarının tümüdür ve günümüzde siyasal iletişimin en etkili aracı olarak kullanılmaktadır. Asıl görevi etkidir.

Medya günümüz siyasal örgütleriyle bireyler veya kitleler arasında haber, röportaj, yorum, inceleme ve araştırma türleri yoluyla siyasal mesajları, siyasal örgütten birey veya kitlelere; birey veya kitlelerden gelen tepkileri de siyasal örgütlere iletmektedir (Aziz, 2014, 66-67). Çoğunlukla siyasal seçim dönemlerinde sıklıkla kullanılan bu yöntem toplumsal olaylar bazında da sıklıkla başvurulan bir aracı konumundadır. Özkan'a göre kitle iletişim araçları diğer adıyla medya aracılığıyla elde edilen enformasyonun kanaatlerin oluşumunda etkisi büyüktür. Medya vasıtasıyla siyasal içerik yüklü enformasyonu alan birey yine bu enformasyonun içeriğine göre sahip olduğu kanaati pekiştirmekte ya da kararsız bir durumda ise karar vermesi kolaylaşmaktadır (Özkan,2004, 215).

1.4.4.1. Yazılı Basında Siyasal İletişim ve Türkiye

Gazete, dergi gibi günlük ve belirli bir süre aralığında çıkarılan kitle iletişim araçlarını kapsayan yazılı basın, günümüz şartları düşünüldüğünde siyasal içerikli enformasyonun sıklıkla kullanıldığı bir alan konumundadır. İster siyasal ve isterse de siyasa dönüşürmüş her olay veya durum; haber, makale, köşe yazısı, röportajlar ve bunun gibi yazılı basının içerik türlerinin hemen hemen hepsi siyasal iletişim olgu ve süreci dışındaki tüm siyasal iletişimde yoğun olarak kullanılmaktadır. Sadece ileten değil bunun yanında siyasal iletişim konusu olan iletileri yeniden ele alarak olgunlaştırmakta, yeniden yorumlamakta ve ağırlıklı olarak taraflara; siyasal aktör ve hedef kitleye yeniden sunmaktadır. Böylece siyasal iletişim konusu olan olayların içeriğine bağlı olarak kimi kez bu konuları gündeme getirerek kamuoyunda tartışılmasını sağlamaktadır (Aziz, 2014, 68-69).

Ülkemiz bazında siyasal iletişim ve medya ilişkisinin boyutunu incelemek için yazılı basın özelinde analize tabi tutulması gerekmektedir. Bu çalışmanın ana gövdesi de yazılı basında fotoğraflar yoluyla siyasal iletişim sürecinin incelenmesi olacaktır ve böylelikle net cevaplar elde edilebilecektir.

1.4.4.2. Radyo ve Televizyon Yayınlarında Siyasal İletişim ve Türkiye

Yazılı medya araçlarından çok daha sonraları yayına başlayan radyo ve ondan çok daha sonra yayına başlayan televizyon önemli bir siyasal iletişim ve propaganda aracı olmuştur. Çoğu ülkede 1920'li yıllardan itibaren başlayan radyo yayınlarında haber sunumu özellikle 1. Dünya Savaşı'ndan 2. Dünya Savaşı'na kadar siyasal aktörlerin fikirlerini ve-veya tahakkümlerini aktarmada radyo yayınlarını etkin bir şekilde kullandığı bilinmektedir. Aynı dönemde henüz yeni başlayan televizyon yayıncılığının denemeleri 2. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla engellenmesi, radyonun haber yönünden etkin bir araç haline gelmesine olanak sağlamıştır. Bu dönem radyonun altın çağı olmakla birlikte siyasal önderler tarafından propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Hızlı ve seri haber vermesi nedeniyle gazetecilik mesleğinde yeni atılımların ve deneylerin yapılmasını da kolaylaştıran radyonun savaş sahasından haber verme, olayları yorumlama ve özetleme atılımları televizyon haberciliğinin de temelini oluşturmuş, kimi zaman siyasal otoritenin propagandasını yapması onu etkili bir siyasal iletişim aracı haline getirmiştir. Özellikle Nazi Almanya'sı ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerin savaş dönemlerinde radyo yayınlarını sadece kendi ülkelerinde değil aynı zamanda okyanus ötesine bir sesleniş ve yayılım aracı olarak kullanmaları buna örnek olarak gösterilebilmektedir (Tokgöz, 2013, 403).

2. Dünya Savaşı'ndan 1960'a kadar geçen süreçte altın çağını yaşayan radyo, 1950'li yıllardan sonra yaygınlık kazanmaya başlayan televizyonla karşı karşıya gelerek bir rekabete ortamında tutunma çabasına girmiştir. Zaman içerisinde televizyonla olan rekabette başarısız olan radyonun, günümüzde ise, eğlence unsurunu öne plana çıkardığı söylenebilir (Işık, 2005, 10).

Türkiye ölçeğinde radyonun siyasal iletişimde kullanılması ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan birkaç yıl gibi çok kısa bir dönem sonra hayata geçmiş, aynı yıllarda İç Anadolu ve Marmara Bölgesine sınırlı bir alanda yayın yapan Ankara ve İstanbul radyoları, devletin ve hükümetlerin topluma haber ve bilgi veren tek yayın kanalı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dönemin siyasal ortamının radyoyu bir propaganda aracı haline getirdiğini savunan Aziz'e göre 1946 yılına kadar tek parti yönetimi ile yönetilen Türkiye'de, iktidarda olan ve hükümeti oluşturan tek siyasal parti Cumhuriyet Halk Partisi(CHP)'nin yönetimini

ve parti politikasını pekiştirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu süreçte herhangi bir siyasal muhalefetin olmayışı radyo yayınlarının bu siyasal kullanımı, toplumda olumsuz karşılanmamış hatta farkında bile olunamamıştır. 27 Mayıs Askeri Darbesi sonrasında 1961 Anayasasında getirilen devlet sistemi ile birlikte siyasal iktidarlar ve diğer tüm siyasal aktörlerin radyo ve televizyon yayınlarından yararlanmalarında eşitlik ilkesi yasal olarak düzenlenmiştir. 1964 yılında kurulan TRT ile birlikte radyo ve televizyon yayınlarının siyasal amaçla kullanılmasına sınırlama getirilmiştir. TRT tüm siyasal partilere eşit süre verme yükümlülüğünü taşıırken özel radyo ve televizyonların böyle bir yükümlülüğünün bulunması günümüzde de bu araçların doğrudan siyasal söylemlerde ve kampanyalarda bulunmalarına olanak sağlayarak etkili birer siyasal iletişim aygıtı haline gelmelerine neden olmuştur(2014, 73-74).

1.4.4.3. İnternette Siyasal İletişim ve Türkiye

Birden çok kitle iletişim aracının fonksiyonlarını tek başında bünyesinde barındırmasıyla internet son 25-30 yıldır tüm dünyada yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Görüntü, ses, yazı gibi birçok iletişim kodunu içinde barındırması onu etkili bir siyasal iletişim argümanı haline getirmiş ve hem siyasal aktörlerin kitlelere ulaşmasında ve hem de hedef kitle konumundaki toplum tarafından güçlü bir kamuoyu temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle web 2.0 ara yüzünün ürünü olan “sosyal medya” ile internet siyasal iletişimi etkileşimle birleştiren bir kitle iletişim aracı olmuştur. Geniş bir kullanıcı topluluğuna sahip olması ticari aktiviteyi arttırmak için sermaye tarafından temel araştırma köklerinin ötesine geçirilmiştir. İnternetin artık neredeyse “bir emtia” hizmeti haline gelmesinin ve dikkatlerin bu kitle iletişim aracının üzerine yoğunlaşmasının sonucunda, World Wide Web teknolojisinin yaygın ve hızlı bir şekilde benimsenmesi, kullanıcıların dünya çapında bağlantılı bilgilere kolayca erişebilmelerini sağlayarak muazzam bir şekilde hızlandırılmıştır (Barry. M ve diğerleri,1997, 10-17).

İnternet sunduğu birçok avantajla siyasal aktörlerin dikkatini çekmiş ve böylelikle etkili bir siyasal iletişim aracı olmuştur. Aziz’e göre siyasal aktörler internetten iki farklı amaçla yararlanmaktadır. Bu amaçlardan ilki amaçlarını gerçekleştirmek ve kendilerini tanıtmak amacıyla haber ve bilgi vermek, ikincisi ise haber kaynağı olarak, özellikle benzer siyasal aktörlerin mesajları hakkında bilgi almaktır. İster siyasal bir parti olsun isterse de toplum bazında aktör olarak karşımıza çıkan diğer unsurlar olsun interneti

enformasyon aktarımı ve yönlendirmede aktif olarak kullanılmaktadırlar(Aziz, 2014, 73-74). Siyasal partiler interneti seçim dönemlerinde siyasal kampanyalarının propagandalarını yaparak seçmen tercihlerini etkilemek amacıyla kullanırken diğer aktörler dekimi zaman toplumsal bir olaya yönelik kamuoyu oluşturmak ve- veya kitleleri harekete geçirmek için kullanabilmenin yanı sıra geleneksel medyadaki egemen konumlarını pekiştirmek amacındadırlar. Siyasal aktörler bu süreci aktif olarak kullanmak için tümüyle kendileri, çalışmaları ve fikirleri konusunda içeriğin yer aldığı web sitelerinin yanı sıra “Sosyal Medya” olarak tabir edilen internetin yeni etkileşim ortamını kullanılmaktadırlar.

Web 2.0 olarak gerçekleşen internetin son versiyonu sosyal medyanın teknik altyapısını oluşturmuş, üyelerinin çeşitli içerikleri kolaylıkla yayınlamalarına izin veren sosyal medya siteleri bu süreçte ortaya çıkarak gün be gün artan sayılara çıkmıştır.Sosyal medyanın bu yönüyle hem siyasal iletişim aktörleri hem de hedef kitleler ürettikleri içerikle büyüme sağlamaktadır.İnstagram, Facebook, Youtube, Twitter gibi popüler sosyal medya ortamlarının her gün artan kullanıcı sayıları tüm siyasal aktörleri bu aracı kullanmada kayıtsız kalmamaya zorlamıştır. ADB’de ilk örnekleri görülen bu kullanım paylaşım ve etkileşim yoluyla kitlelere ulaşmada etkisi inkâr edilemeyecek bir boyuta evirilmiştir (Bostancı, 2015, 36).

Siyasal partilerin veya diğer siyasal aktörlerin internette yer almaları klasik medyadan yeterince veya hiç yararlanamayan aktörlerin eşit koşullar altında topluma ulaşabilmelerinin yolunu açmıştır. Bununla birlikte internetin verdiği özgürlük ortamı, hızlilik, erişim kolaylığı, geri bildirim olanak sağlaması gibi olumlu yönlerinin yanında birtakım olumsuz yönleri de bulunmaktadır (Aziz, 2014, 73-74);

- Kolayca değişmesi güvenini azaltmaktadır.
- Mesajı veren aktör belli olsa da mesajı yazanın kimliği belirsiz olabilir.
- Güvenirlilik sorunları vardır.
- Teknik arızalar dolayısıyla aktarım süreci sekteye uğrayabilmektedir.
- Hedef kitle açısından mesajları almada teknik donanım yetersiz olabilir.
- Manipülasyona açık bir alandır ve aynı anda herkesin yararlanabileceği bir mecra değildir.

İnternet geleneksel medyadan farklı olarak çok daha özgün ve özgürlükçü bir yapıya sahip oluşuyla çoğunlukla enformasyonun herhangi bir kontrolden geçirilmesi, sınırlandırılması tehlikesinden uzaktır. Bu yönüyle internet siyasal iletişim aktörlerinin meşru olmasının yanı sıra gayrimeşru kamuoyu oluşturmalarına yol açmaktadır. Kullanıcılar aktörlerden gelen enformasyona medyanın herhangi bir müdahalesi olmaksızın ulaşmasına olanak sağlamakta ve yasama, yürütme ve yargıdan sonra kendini yeni bir güç olarak adleden medyanın bu görüşünü bir nebze olsun zayıflatmaktadır. Ancak siyasal aktörlerin her birinin gerek bir toplumsal olayda gerekse de siyasal bir yapının kampanya süreçlerinde kamuoyu oluşumunu sağlamanın yanı sıra manüplatif, karalamaya açık veya infial tehlikesi yaratabilecek birtakım sonuçları kullanmalarında sorumsuz yönelimlere sebep olabilmektedir. Türkiye bazında düşünüldüğünde gerek her siyasal kampanya sürecindeki enformasyon yayımlarının yanı sıra 17-25 Aralık süreci, Gezi Parkı olayları, 15 Temmuz darbe girişimi gibi siyasal ve toplumsal süreçlerde bunun en çarpıcı örneklerini görebilmekteyiz.

1.5. Medyanın Ekonomi Politikası ve Türkiye

Medyanın ekonomi politikası görüşü, Keane'e göre medyayı sivil topluma özgü, yani öncelikle ekonomik bir fenomen olarak ele alınmak zorundadır. Medyanın hem meta üretim ve değiş tokuşunda artı değer yaratıcısı olarak doğrudan bir rolü vardır ve hem de reklamcılık yoluyla meta üretiminin diğer kesimlerinde artı değer üreterek dolaylı bir yol oynamaktadır (Keane, 2010, 80). Önceleri gazetelerin mülkiyeti yazarların diğer adıyla asıl ve tek işi gazetecilik mesleği olan kişilerin elinde yer alırken özellikle sanayi devriminden sonra ekonomik girişimci burjuvazinin bir mecrası haline gelmiştir. Çalışmanın bu bölümünde özellikle Türkiye'de sermaye ve tekelleşme konularının bütünlüğüyle medyanın ekonomi politikası ve hâlihazırdaki durumu irdelenecektir.

1.5.1. Sermaye, Siyaset, Medya İlişkisi ve Tekelleşme

Gazetelerin diğer adıyla medyanın kitlelere ulaşmadaki avantajı onu siyasal partilerden tutun da her türlü siyasal-ekonomik lobinin sahip olması gerektiği bir güç haline getirmiştir. Medyanın başlangıcından günümüze değin geçen süre zarfında ekonomik imkânların artması, araç kalitesinin artması, ilanların artması ve devamında ekonomik ilanların artmasıyla sermayenin vazgeçilmez bir aracı haline gelmiştir. Türkiye ölçeğinde düşünüldüğünde özellikle serbest piyasa ekonomisinin benimsenmesiyle

medya, sahip olunarak yararlanılması ve elde edilmesi gereken mutlak bir araç konumuna itilmiştir. Buradan hareketle gazete yayıncılığının şirkete dönüşme sürecinin üç basamağından söz edilebilir (Moressi, 2003, 82);

- Siyasal enformasyonla gündelik olaylar arasındaki önceliği tersine çeviren ve haberi bir meta olarak gören ticari gazeteciliğin ortaya çıkışı.
- Üretim maliyetlerinin büyük bir kısmını karşılayacak reklam desteğiyle gazetelerin gelişmesi.
- Basım tekniklerindeki aktarım ve üretim sürecindeki hızla dağıtım çapının gelişmesi,

Basın sektöründeki birikim ve tekellerin oluşması 20. yüzyıldan hemen önce ilk olarak ABD’de sonraları da çeşitli Avrupa ülkelerinde kendini göstermiş bu oluşumda siyasal nedenler olduğu kadar, dünya pazarındaki sermaye akışı, teknolojik gelişmeler ve kâr durumuyla olan bağlantısı etki sahibidir. Medya sektöründe siyasi tekellerden ve birikimlerden söz etmek olası olduğu gibi bu olguya dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de rastlamak olağandır. Sermaye ve tekelleşme ilişkisinin Türkiye özelinde değerlendirilmesi yapılacak olursa Türk basınının özellikle 1800’lü yıllardan günümüze bu eğilim içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Tarihinin büyük kısmını devlet denetimi altında geçiren Türk basını Tek Parti dönemi sonrasında gerçekleşen çok partili yaşama geçişle birlikte çoğulculuğa yönelmiştir. 2. Dünya Savaşı’ndan sonraki süreçte ekonomik gelişmeler ve yeni teknolojilerin ülkeye getirilişiyle medyada gelişim kendini göstermiştir. 1950-1970 arasında Türk basınında yaşanan kabuk değişimiyle birlikte gazeteci ailelerden gelen gazete sahiplerini de değişime sokmuştur. Gazetelerin yanında farklı yayınların da basılmasıyla birlikte başlayan yatay tekelleşme Simavi, Ilıcak, Karacan aileleri gibi gazeteci ailelerin yatay ve dikey tekelleşmelere giderek holdingleşmelerine neden olmuştur (Tokgöz, 2010, 28-38).

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi’ne kadar olan süreçte holdinglerin yönettiği medya organları bol bol siyaset konuşarak ülke gündemini ve ekonomisini belirleyici bir amaca bürünmüşlerdir. Aynı sürecin devamında yaşanan askeri darbe medya unsurlarının siyasetten hızla uzaklaşmasına ve böylelikle özel hayat, magazin ve endüstriyel ürünlerin tanıtım katalogu haline gelmesine neden olmuştur. Tam bu noktada dünya genelinde doğumuna şahit olunan “tüketim kültürü” bu boşluğu fırsat bilerek medya

holdinglerinin çapraz tekelleşmelerin yanında ultra çapraz tekelleşmelere giderek sermayenin gücüne güç katan bir sürece yönelik değişim oluşturmuştur.

Kapitalist sermayenin askeri, ekonomik ve kültürel egemenlik ilişkilerinden geçerek kurmayı büyük ölçüde başardığı ve günümüzün gerçeği olan bu gerçekten aynı dönemde Türk medyası da payını almıştır(Erdoğan,2008, 445).

Aynı yılların devamında Türk medya sektöründe yaşanan en önemli olaylardan bir tanesi de sermayenin ulus aşırı hale gelmesidir şüphesiz. Dönemin büyük holdinglerinden biri olan Doğan Medya Grubu, önce İtalyan ve daha sonrasında Alman dergi gruplarıyla anlaşarak hisselerinin bir bölümünü bunlara satması vesilesiyle holding içindeki yabancı ortaklarla çıkarılacak dergilerin satış ve dağıtım alanı olarak Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri'ni görmesi Doğan Medya Grubu'nun Türk medya baronları içerisinde ilk kez uluslar arası medya pazarına açılmasını sağlamıştır. Doğan Medya Grubu'nun ardından Çukurova Grubu, Park Holding, Doğu Grubu içinde benzer şekillerde tecelli etmiş 2002 Ekonomik Krizinin de getirdiği sıcak gündem ve el değişimlerine sebep olmuştur (Çakır, 2007,103-104).

Çakır'ın Doğan Medya Grubu'ndaki yatay, dikey, çapraz ve ultra çapraz bütünleşmesini anlatmak amacıyla yer verdiği tablo, bir elin parmaklarından az sayıda holdingin egemenliğine giren medya sektörünün bahsedilen dönemde karşı karşıya kaldığı ekonomik tahakkümün anlatılması bakımından önem arz etmektedir (Çakır, 2007:105);

Tablo1:Türk Medya Sektörü'nde bir yatay-dikey / çapraz / ultra çapraz bütünleşme örneği: Doğan Medya Grubu

Şirket Adı	Sektör
ANS Uluslar arası Yapım Yayın Reklam AŞ.	TV Prodüksiyon
Biryay Birleşik Yayın, Dağıtım AŞ.	Gazete ve Dergi
Doğan Haber Ajansı	Haber üretim
Doğan Basım ve Dağıtım İşleri AŞ.	Basım
Doğan Kitapçılık AŞ.	Kitap yayıncılığı
Hürbim Bilgisayar ve Teknik Hizmetler AŞ.	Bilişim
Hür Medya İlanlık ve Reklamcılık Tic. AŞ.	Reklam
Doğan Dağıtım Satış ve Pazarlama AŞ.	Dağıtım-pazarlama
Doğan ve Egmont Yayıncılık ve Yapım AŞ.	Kitap yayıncılığı
Doğan Yayın Holding AŞ.	Holding
Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ.	Gazete
Doğan Raks Satış Pazarlama ve Dağıtım AŞ.	Mağaza (D&R)
Doğan İletişim Elek. Hizmeti ve Yayıncılık AŞ.	Ticaret
Hürriyet İnternet Hizmetleri ve Yayıncılık AŞ.	İnternet Yayıncılığı

Doğan Ofset Yayıncılık ve Matbaacılık AŞ.	Basım
Eko TV Televizyon Yayıncılık AŞ.	TV Yayıncılığı (CNN-Türk)
Doğan Prodüksiyon ve Tic. AŞ.	TV yapım
Doğan Kitap Müzik Pazarlama ve Dağıtım AŞ.	Kitap yayıncılığı
DTV Haber Görsel Yayıncılık AŞ.	TV yayıncılığı(Kanal D)
Radyo Kulübü Uluslar arası Programlar AŞ.	Radyo yayıncılığı
Milliyet Gazetecilik AŞ.	Gazetecilik
Doğan Müzik Yapım ve Tic. AŞ.	Müzik yapım
Dışbank	Finans
Fun TV Yayıncılık ve Yapım San. Tic. AŞ.	TV yayıncılığı
Simge Yayıncılık ve Dağıtım AŞ.	Gazete yayıncılığı
Doğan BurdaRizolli Dergi Yayıncılık ve Paz.	Dergi yayıncılığı
Rekpa Reklam Pazarlama ve Ticaret AŞ.	Reklam (Gazete reklamları için)
Milliyet Haber Ajansı	Fjaber üretim
Petrol Ofisi	Petro-kimya

Medyadaki tekelleşme, holdingleşme ve kartelleşmeye örnek olarak gösterebileceğimiz tablonun birçok farklı grup ve holdingin benzer şekilde gerçekleştirdiği aşikâr olmakla beraber 2000’li yıllarda birçok holding bünyesinde bulundurduğu mu emitalar zaman zaman el değiştirmiş olmasına rağmen günümüzde de medyadaki kartelleşmenin beli kırılmamıştır. Tüm bu ilişkiler ağı içerisinde medya, grubun diğer yatırım alanlarındaki etkinliklerini artırmak için kullanılan bir araç durumuna gelmiştir. Medya içeriklerinin belirlenmesinde de temek ölçüt ekonomik çıkarlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Medyaya diğer şirketler gibi kâr sağlamaı gereken bir kuruluş gözüyle bakılması medyanın bilgi ve haber iletme işlevinin unutulması ve/veya ikinci plana itilmesine neden olmuştur. Medyanın demokratik sistemlerde üstlenmesi gereken siyasi gelişmeler karşısında tarafsız olma görevi de tekel yapı içinde göz ardı edilmektedir. Medya grupları medyayı kullanarak siyasal alanda etkili olmaya, çıkarları doğrultusunda siyasal kamuoyu oluşturarak siyasal iletişim aracından ziyade enformasyon üreten bir aktör misyonuna bürünmüşlerdir(Şeker,2007, 112).

Medyanın iktidarla ilişkisi konusuna değinilecek olursa bunun örnekleri ilk gazete nüshalarının yayınlanması kadar eskiye gitmektedir. İktidarların kamuya açılımındaki meşruiyet noktası olarak görülen özeld e basın, kaynaktan alıcıya enformasyon aktarımıyla bir aracılık hizmeti sunmaktadır. Gazeteciliğin doğasında yer alan doğru ve tarafsız bilgiyi topluma sunup kamuoyu oluşturma misyonu gereği bu ilişki türü iç içe geçmiş bir süreci ifade etmektedir. Siyasal aktörlerin yeri geldiğinde kampanya ve propaganda, yeri geldiğinde de toplum adına denetlenmesi görevleri toplum tarafından

basına yüklenen bir zorunlu idea şekline bürünmüştür. Dünya ölçeği düşünüldüğünde tarihin her döneminde ülkelerin sahip oldukları tüm yönetim biçimlerinde bu ikili ilişki birbirinden ayrılamaz bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi zaman siyasal iktidarların tümüyle tahakkümü altında kitlelere ulaşmak adına kullandıkları propaganda aracı olan basın kimi zaman ise toplumun kendi adına denetim ve eleştiride bulunma göreviyle siyasal iktidarları derinden eleştiren bir kamu kurumu olmuştur.

Basının siyasal iktidara karşı takındığı tavır, durduğu yer ve sermayeyle olan ilişkisi onun özgürlüğü ve kamu yararı çalışması kıstaslarını doğrudan etkilemektedir. Her şeyden öteye etkili bir siyasal iletişim aracı olması tanımlamada zorunlu görünürken muhaliflik ve sermaye ile olan ilişkisi onu kimi zaman da etkili bir siyasal aktör konumuna itmektedir. Toplumsal gereksinim olarak enformasyonun dağılımında birinci derecede etkili bir araç olan basın özellikle sanayi devrimi sonrasında iktidar ile olan ilişkilerin durumuna göre enformasyonun yeniden işlenip kurgulanarak topluma güdüleme amacıyla sunulduğu, ana görevden bağımsız yeni bir meslek olarak karşımıza çıkabilmektedir

1.5.2. Medya ve İfade Özgürlüğü

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğü; “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümlere, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceleri açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz. Düşünceleri açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir” (tbmm.gov.tr) şeklinde tanımlanmaktadır. Asıl görevi topluma

haber ve bilgi sunmak olan haber medyası şüphesizdir ki Anayasa'nın 26. Maddesi kapsamında bu işlevlerini yerine getirmek zorundadırlar.

Mill'e göre ifade özgürlüğü terimi; zarar ilkesi, tecavüz ilkesi ve nefret uyandırıcı ifadeler bazında düşünülmesi gerekir. Zarar ilkesi boyutunda: ifadenin içeriği, kullanılma biçimi, niyet ve nedenler ile ifadenin kullanıldığı koşullar ifade özgürlüğünün kısıtlanmasında kıstas olarak belirlenebilmektedir. Çünkü bu hususların hiçbirinin dikkate alınmaması halinde ifade özgürlüğü özgür bir toplumun temellerini oluşturan insanlık onuru, eşitliği ve saygı gibi artalandaki temel hakları inkar edilmesine suistimal edilebilmektedir (1948, 114, akt. Almagor, 2002, 16). Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. Maddesi'nde yer alan "Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir." (tbmm.gov.tr) hükmü Mill'in bu görüşünün ülkemizdeki tipik bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tecavüz ilkesi boyutunda ise saldırı kavramı karşımıza çıkmaktadır. Saldırı kelimesi de tıpkı zarar kelimesi gibi kendine özgü normatif bir anlamı olduğunu savunan Feinberg'e göre zarar kelimesinin karşıladığı anlamların istenmeyen ruh hallerinden oluşan derlemenin(tiksinti, utanç, incinme, endişe vb.) bir kısmını veya tamamını içermesine karşın, saldırı kelimesi ise sadece başkalarının (diğerlerinin hakkına tecavüz eden) davranışların bir sonucu olarak ortaya çıktıklarında bu ruh hallerine karşılık geldiğini ve bunların gerçekleşmesiyle saldırının gerçekleşeceğini varsayar (Feinberg,1985, 1-2akt. Almagor, 2002, 16).

Nefret uyandırıcı ifadeler boyutunda ise üslup ve beraberinde tahrik kavramları karşımıza çıkmaktadır. Üslup unsuru ister sözlü ve isterse de sembolik olsun ifadelerin yapılış tarzını karakterize etmektedir. Buna karşın tahrik her fikrin bir kışkırtmaya sebebiyet vereceği düşüncesi ve üsluptan hareketle niyetle harmanlanan bilginin aktarımında ani bir tehlike ortamının oluşabileceği ihtimalidir (Almagor, 2002, 16).

İfade özgürlüğünün teorik tanımlamalarından sonra bu kavramın medyayla olan yakın ilişkisine de değinmekte yarar vardır. Olayları kamuoyuna doğru olarak aktarma ve bazı durumlarda da olaylarla ilgili toplumun sözcülüğü görevini yapması beklenen medya, bazı durumlarda da olayları pervasızca, ulu orta kamuoyunun önüne atan, yorumlama ve yönlendirmeleriyle siyasal bir aktör olarak karşımıza çıkarak bunu ifade özgürlüğü kavramı çerçevesinde değerlendirmektedir (Banar,2007, 112).

Buradan hareketle 1982 Anayasası ile güvence altına alınmış olan “Basın Özgürlüğü” medya mensuplarına sınırsız bir imtiyaz sağlamak maksadıyla değil, toplum ve kamu yararı göz önüne alınarak düzenlenmiştir. Basının görevi; kamuyu ilgilendiren, kamu yararı gördüğü konular üzerine doğru, objektif, yansız haber vermek ve kamuoyunun serbestçe oluşumunu sağlayarak toplumu ilgilendiren her konuda tartışma zemini oluşturarak bu şekilde kamu gücünü elinde bulunduranları ve yöneticileri denetlemektir. Günümüz uygulamaları göz önüne alındığında ifade özgürlüğü kavramını sınırsızca basın özgürlüğü çerçevesinde değerlendiren medyanın gerek kişisel hak saldırıları ve gerekse de siyasal aktörlerin kimi zaman sesi, kimi zaman, siyasal kampanyaların yayılım mecrası, kimi zaman da sahiplik yapılarının çok yönlü ekonomik birlikteliğiyle birlikte tüketim kültürünün birer aygıtı olmaları konumuna itmiştir. Günümüzde medyanın ifade özgürlüğü çerçevesini kullanarak ihlal ettikleri en önemli alan kişilik haklarına saldırı başlığıdır. Kişilik hakkı ihlali yayınlanan haber, yazı fotoğraf ya da karikatürle olmakla birlikte yayınların kişilik haklarını ihlal edip etmediği ve bunun basın özgürlüğü sınırlarında kalıp kalmadığı güncellik, gerçeklik, toplumsal ilgi , konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık ve her şeyden önce kamu yararı kuralları çerçevesinde belirlenmiştir (Günaydın, 2007, 231-249).

1.5.3 Medyada Özdenetim ve Etik

Kavramsal olarak yazılı, görsel ve işitsel araçlarının tümünü içinde barındıran medya modern toplumlar için vazgeçilemez bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ana görevi haber ve bilgi vermek olan medya yayın sürecinde topluma bilgilendirmenin yanı sıra toplumsallaşmayı sağlamak, toplumu belirli hedefler doğrultusunda güdüleyip yönlendirerek kamusal tartışma ortamı oluşturmaya aracılık yapmanın yanı sıra aynı zamanda toplumsal eğitimin önemli bir parçası olduğu aşikardır. Bu işlevlerini yerine getirirken medya toplumsal kültürün dünden bu güne, bu günden yarına hem oluşmasını hem de devamlılığında aracılık yapmaktadır(Tokgöz, 2010, 118-120).

Sermayenin kapsadığı alan içinde şekillenen yeni iletişim ortamında medya metinleri (özelde haber) hem içerik ve hem de amaçsal olarak değişimlere uğramış kamusal çıkarlar doğrultusunda olması gereken oluşum süreci, güç dengeleri içinde şekillenmektedir. Bunun sonucunda ilk olarak haberciliği oluşumundaki temel etik ilkeler medya sahipliği altında ezilmekte, ikinci olarak da bir meta üretim şekline dönüşen süreç medya mensuplarının halktan ve gündeminden koparmakta ve dolayısıyla bir yabancılaşmanın olmasına neden olmaktadır. Sermayenin bu süreçteki belirleyiciliği ve siyasal iktidarların medya üzerindeki kontrol kaygıları, haberi çoğunlukla toplumu bilgilendirme işlevinden uzaklaştırmakta, toplumda gücü ve dolayısıyla dördüncü güç olarak görülen medyayı kontrol eden odakların kontrolüne sokmaktadır. Zamanla kamu yararı, kamu yayıncılığı, kamu çıkarları gibi kavramların öneminin ikinci plana atılması veya görmezden gelinmesi özellikle gazetecilik mesleğine ait etik ve mesleki kuralların yayıncılık ortamında öneminin her gün daha da artan oranda kaybolmasına neden olmaktadır (Yılmaz, 2007, 258).

Burada dikkat çekilmesi gereken husus Özdenetim ve etik kuralların medyanın basın özgürlüğü özelde ifade özgürlüklerine müdahale olarak görülmemesi gerekliliğidir. Kaldı ki özdenetim mekanizmaları ve etik kuramlar sınırlayıcı veya tahakküm altına alıcı olmaktan ziyade ifade ve basın özgürlüğü kavramlarının etkinliğini desteklemek amacıyla ortaya çıkmıştır. Böylelikle medya ve toplum arasındaki pozitif ilişki ve güvenin yeniden tesis edilmesi mukadderdir.

Konuyu Türk basını özelinde inceleyecek olursak özdenetim sisteminin 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden önce üzerinde durulan bir fikirken, darbeden sonra Milli Birlik Komitesi'nin basını kısıtlayıcı yöndeki yasaların uygulanmasını durdurmasıyla birlikte başlayan sorumsuz yayıncılık dönemi ile birlikte 24 Temmuz 1960 tarihinde Basın Şeref Divanı'nın kurulmasıyla hayata geçmiştir. Basın Şeref Divanı'nca yürütülecek olan Basın Ahlak Yasası kısa zaman sonra maddi ve cezai yaptırımlarının sadece teşhirden ibaret olması ve yaptırım gücünün olmaması nedeniyle uygulamada yetersiz kalmıştır (Çakır, 2007, 189-190).

Basın Şeref Divanı deneyiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine, uzun süre bu konuda herhangi bir girişim yapılmamıştır. Ancak, 14 Şubat 1972 tarihli genel kurul toplantısında, İstanbul Gazeteciler Cemiyeti, Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) tarafından hazırlanan, 9 maddelik "Gazetecilerin Basın Ahlak Kuralları"nı kabul

etmiştir. Sürecin devamında bir çalışma grubu oluşturularak, “Daha özgür, daha saygın bir basına kavuşmak isteyen gazetecilerin, kendi özgür iradeleriyle bir araya gelmelerini sağlayan bir ortak zemine dayanarak, Türk basınının kendi kendini denetlemesi konusunda, batı demokrasisi içindeki ülkelerde başarılı örnekleri bulunan bir sistemi getirebilmek ve yaşatabilmek” amacıyla öneriler toplamaya başlamışlardır. Bu çalışmalara, İstanbul (Türkiye) Gazeteciler Cemiyeti ile İzmir Gazeteciler Cemiyeti temsilciler göndererek katkıda bulunmuştur. Hazırlanan “Basın Konseyi Sözleşmesi” ve “Basın Meslek İlkeleri” taslaklarına, 294 basın mensubunun eleştirisi ve önerileri çerçevesinde, 1988 yılının Ocak ayında son biçim verilmiştir. Basın Konseyi, 28 gazete, 22 dergi, 11 haber ajansı, 6 yayın kuruluşu ve 6 basın kuruluşu temsilcilerinin, Basın Konseyi Sözleşmesi’ni imzalamalarıyla 6 Şubat 1988’de kurulmuştur (Girgin, 2007, 54-55).

Medyanın kendi kendini denetlemesi yolunda atılan bir diğer adım ise ombudsmanlık diğer adıyla okur temsilcisi kavramıdır. Sorumlu yayıncılık anlayışını bir gereği olarak dünyada ve çok sonraları ülkemizde de uygulama imkânı bulan okur temsilciliğinin temel amacı her gün hatasız, eksiksiz, etik ilkelere bağlı, hukuka saygılı bir gazeteyi okuyucuyla buluşturmadır (Çakır, 2007, 191). Avşar’a göre ombudsmanlık, okuru gazetenin içeriğinde söz sahibi yapmak ve basın kuruluşlarının şeffaflaşmasını sağlamak için önemli bir uygulamadır. Ombudsmanlar haber kuruluşunda bağımsız konumda olan okur tarafından haber kuruluşuna yönelik şikayetlerin takibinin yanısıra bunun için içerik denetiminde bulunan kişidir (Avşar, 2014, 59).

Okur temsilciliğine genel bir değerlendirme yapılacak olursa okur temsilcisi, kendisini bu görev için doğrudan atamak suretiyle göreve getiren medya sahipleri için bir kalite kontrol işlevi görmektedir. Türkiye ölçeği düşünüldüğünde ombudsmanlığın ilk kullanımları 1999 yılında Milliyet Gazetesi’nde görülmüş ardından günümüze kadar gelen süreçte Sabah, Hürriyet, Akşam ve Yeni Şafak gibi gazetelerin de okur temsilcilerine yer verdiği görülmektedir. Okur temsilciliği kamusal talep ve yarar açısından yapılacak gazetecilik için faydalı olmasına karşın, sermayenin elinde tekelleşen medya yapılanmasında fazla ilgi görmediği ve uygulayan basın kuruluşlarında pek de etkin olamamaktadır (Çakır, 2007, 193).

İKİNCİ BÖLÜM

FOTOĞRAF ve GÖRSEL İDEOLOJİ

2.1. Fotoğrafın Tanımı ve Önemi

Fotoğraf kavramı eski Yunanca ve Latince’de aynı kökten gelen “photos(ışık)” ve “graphis (yazı)” sözcüklerinin birleşiminden oluşan ve temelde “ışıkla yazmak” anlamına gelmektedir (Akbaş ve Ekizler, 2003, 13).Fotoğraf temel teknik prensipte obje üzerine düşen ışığın yansımayla oluşan görüntüsünün ışığa duyarlı kimyasal yüzeylere aktarılması sürecini ifade etmektedir.

Fotoğrafın çağdaş yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğunu söyleyen Freund’a göre içinde insanı barındıran hiçbir etkinlik fotoğraftan etkilenmemiş olmaz. Gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası ve toplumsal hayatın tüm sınıflarında kabul gören yapısıyla fotoğraf, belirlediği amaçların, rasyonel düşünme biçiminin bilincinde olan uygarlığı teknik üzerine kurulu olan günümüz toplumunun en öne çıkan anlatım biçimidir. Bilginin görüntüsel yansıması olarak tanımlayabileceğimiz fotoğraf, insanın gittikçe daha acil bir hal alan, kendi bireyselliğine bir anlatım kazandırma ihtiyacına yanıt vermektedir (2008, 8-9).

Enformasyonun kaydındaki en önemli gelişmelerden biri olarak fotoğrafı gören Erdoğan’a göre bu yönüyle fotoğrafın hem yazma medyası ve hem de kaydedileni farklılaştırdığını savunur. Ortaya çıkmasıyla ve devamında geliştirilmesiyle birlikte fotoğraf,günlük basın dergilerin ve haber ajanslarının yoğunlukla kullandığı bir iletişim sistemi olmuştur. Devamında hem enformasyon ve casusluk amaçlı ve hem de bilimsel amaçlı mikroskobik uydu fotoğrafçılığı gelişme göstermiştir (2008, 285).

Fotoğraf teknolojisi ortaya çıktığı günden bu güne her gün daha da artan öneme sahip olmuş, kendinden hareketle başka teknolojilerin doğmasına da vesile olmuştur. Sinema, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının ilk adımı olmasının yanı sıra görselliğin gücünü gazete, dergi gibi çevremizdeki birçok araçla hayatımızın her alanında yer almaktadır. Fotoğraf sadece bir anın kaydı olmaktan ziyade içinde barındırdığı anlam ve tanıklıkla

sunduğu enformasyonun görsel bir arşivi konumundadır. Tüm bunlara karşın fotoğrafın objektifliği veya tarafsızlığı hususlarında halen bir tartışma devam etmekte, fotoğrafta salt objektifliğin mümkün olmadığı sanılanın aksine nesnel değil sübjektif bir gerçeği yansıttığı kabul gören bir düşünce olmuştur. Bu düşüncenin çıkış noktası kullandığı temel unsurun ışık olması, fotoğrafta kullanılan ışığın yönü, miktarı gibi unsurlarla, onu kaydeden kişinin konuya olan duruşu, çekim açısı vb şartların fotoğrafın anlam boyutunu etkilediği fikridir.

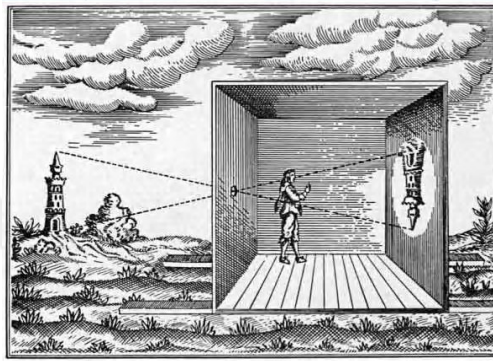
2.2. Fotoğrafın İcadı ve Gelişmesi

Her teknolojik keşfin mutlaka bir deneyim ve birikimin diğer yandan da toplumsal ihtiyaçların çerçevesinde doğması gibi fotoğrafın keşfinin de bu birikimden ve tecrübelerden yola çıkılarak mümkün olmuştur. Fotoğraf, bir iki kişinin buluşu değil, endüstri devrimi sonrasında teknoloji ve sosyal yaşamdaki gelişmelere bağlı olarak birbirini izleyen çabaların sonucudur. Freund, düşünen insanın yaratıcı fikirleri ve hoş tesadüflerin de yardımıyla fotoğrafın 1926 yılında Nicephore Niepce tarafından icat edildiğini söyler (2008, 8-9).

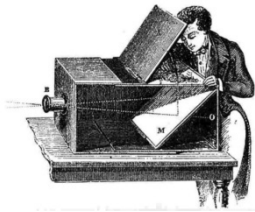
Fotoğraf söz konusu olduğunda bu alandaki gelişmeleri fotoğraf kimyası ve fotoğraf makinesi yani “camera obscura” olmak üzere iki temel çalışma alanı üzerinde incelemek gereklidir. Her iki alan da de birbirine paralel süreçlerde gelişme gösteren ve birbirinden ayrı düşünülmesi imkânsız olacaktır.

İlk olarak fotoğraf makinelerinin gelişimini irdeleyecek olursak bunun ilk kez camera obscura çalışmasının çıktığını görebiliriz. Camera obscura üzerine ilk çalışan kişi 10. yüzyılda güneş tutulmasını izlemek için ilkel karanlık kutuyu kullanan Arap bilim insanı İbni-l Heysem'dir. Bu karanlık kutunun çalışması ise, karanlık bir odanın bir duvarına iğne deliği açıldığında dışarıdaki cisimlerin görüntüsünün deliğin karşısındaki duvara ters olarak düşmesi şeklindedir 1420'li yıllarda, Filippo Brunelleschi, camera obscura sisteminden yola çıkarak, bükük bir oda içinde oluşan görüntünün çizimi ile perspektifi doğru olarak kullanma konusunda çalışmalar yapar. Camera obscura'nın önüne ilk kez optik lens takma fikrini hayata geçirmesiyle Girolama Cardano, camera obscuranın önüne konulacak bir dışbükey mercekle parlak ve net bir görüntü elde edilebileceğini göstermiştir. Bunu izleyen yıllarda birçok bilim insanının yaptığı çalışmalar neticesinde 17. yy'da ise camera obscuranın boyutlarıyla oynanarak daha da

küçültülmesi sağlanır. Camera obscura taşınabilir ve mercekler ile ekran arasındaki uzaklık ayarlanabilir duruma getirilir ve böylelikle görüntünün odaklanması sağlanır. Ancak bir görüntünün bir yüzey üzerinde fotografik olarak kalıcı bir şekilde saptanması başta Fransız Joseph Nicéphore Niépce ile Jacques Mande Daguerre ve İngiliz William Henry Fox Talbot olarak birçok kişinin çalışmaları ile gerçekleştirilmiş ve özellikle Talbot bir negatiften çok sayıda pozitif baskı elde etme yöntemini geliştirerek gerçek anlamda fotoğrafın kurucusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Kamburoğlu, 2007, 22).

Görsel 1: Camera Obscura (suffolkmuseums.org)

Görsel 2: Taşınabilir Camera Obscura (stillunfoid.com)

Görsel 3: Niépce'in çektiği ilk fotoğraf (theartstack.com)

Fotoğraf alanında çalışmalar yapan bir başka bilim insanı olan FoxTalbot 1834 yılında başladığı araştırma ve geliştirme çalışmalarında birkaç kez hüsrana uğrasa da 1940 yılının Eylül ayında, alandaki en önemli buluşunu yaptı ve gizli görüntünün oluşumu ve bunun geliştirilmesiyle fotoğraf asına yeni bir başlangıca imza attı. Bu buluş poz süresini birkaç dakikaya indirerek portre fotoğraflarının çekilmesine olanak sağladı. “Calotype” adlandırdığı buluşunun patentini de alan Talbot, yönteminde istediği kadar görüntü oluşumunu ve bunun geliştirilebilir olmasını bulması poz süresini çok kısalttı ancak yıkamanın önemini bilmediği için calotype’larından çoğu birkaç yıl içinde bozuldu. Fotoğraf kimyası alanında yapılan çalışmalardan gelen birikimlerin neticesinde George Eastman ise seluloid rulo filmi keşfedip patentini alarak büyük bir gelişmeye imza atmıştır. Ünlü Kodak firmasının da kuruluşunu yapan Eastman, başlangıçta üzerine duyurulan sürülmüş 100 pozluk rulo kağıt film kullanıyordu ve fotoğraf makinesi, içinde film ile satılıyor, kullanımından sonra fabrikaya geri getirilip banyo ediliyordu. 1889’da ise kağıt yerine nitroselüloz filmi kullanılmaya başlandı ve gerçek anlamda amatör fotoğrafçılık uygulaması başlamış oldu. Bu sürecin devamında fotoğrafçılık için ünlü “siz çekin gerisini biz hallederiz” sloganıyla yola çıkan Kodak firmasının daha ufak ebatlarda fotoğraf makinelerini üretip piyasaya sürmesiyle sistem hızla topluma yayılmıştır (Kamburoğlu, 2007, 31).

2.3. Fotoğrafın Belgeleme Aracı Olarak Kullanılması ve Gazeteciliğe Yönelim

Her yeni teknik buluş ve beraberinde eski mesleklerin kaybolmasına ve yenilerinin kendini göstermesine neden olur ve gelişmenin göstergesi olan bu süreçte buluşlar tehdit ettikleri alanları da solup gitmeye mahkûm ederler ve krizler kaçınılmaz olmuştur (Freund, 2008, 33).

Fotoğrafın icat edilmesiyle birlikte başlayan evrilme süreci beraberinde genelde burjuvanın talebi olan yağlı boya, portre sanatı, yağlıboya resim ve gravür gibi birçok sanat dalını aşırı zayıflatmıştır. Bu dönüşüm süreci o denli hızlı olmuştur ki bahsedilen bu türler üzerine çalışan sanatçılar hemen hemen tüm yaşam kaynaklarını kaybettiler. Bu mesleklerin mensubu olan birçok sanatçı önceleri fotoğrafçılığa “ruhsuz ve duygusuz” bir meslek olarak bakarken, sonraları yeniliğin getirdiği zorunluluk sonucu kısmen de olsa fotoğrafçılığa geçiş yaptılar. Bu geçişin henüz bir enformasyon kaynağı

olmayan fotoğrafın sanattan uzak icadına bir nevi faydası olduğu görülebilmektedir. Öyle ki önceleri sanattan uzak çekilen ve sanatçıların “ruhsuz ve duygusuz” olarak tanımladıkları bu alan onarın bu mesleğe giriş yapmalarından itibaren ivedi bir şekilde sanatsal çalışmalar halinde doğdu ve böylelikle fotoğraf icadı ilk sanatçılarıyla tanışmış oldu. Bu süreçle birlikte portre fotoğrafları, manzara fotoğrafları ve gündelik hayata ilişkin onlarca fotoğraf üretildi ancak hiçbirisi bir enformasyon kaynağı olarak tanımlanamamıştır.

2.3.1. Belgesel Fotoğraf

Daguerreotype ve Calotype her ne kadar kullanıcılarının büyük sevgisini kazansa da büyük bir ticari yapılanmayı gerçekleştiremez çünkü bu tekniklerin kullanılması aslında çok zor ve bir o kadar da pahalıdır. 1851 yılına gelindiğinde İngiliz Scott Archeryeni bir teknik geliştirir ve “kollodyumlu işlem” olarak tanımladığı bu teknikte ilk işlem cam üzerine, içine gümüş tuzları katılmış, eter içinde eritilmiş pamuk barutundan oluşan bir madde dökülmesiyle başlıyordu. Kollodyum adı verilen bu maddenin, bir kez kurduğunda tüm duyarlılığını yitirme dezavantajı nedeniyle kurutma işleminden önce kullanılması gerekiyordu. Ki bu çekimlerde Çekimde kullanılan kollodyum ile birleştirilen kâğıdın albüminli olmasından dolayı aynı fotoğraftan çok sayıda elde etmek mümkün olmaktadır ki bu fotoğrafların da gravürler ve litograflar gibi alınıp satılmalarının önünü açmıştır (Amar, 2008, 20).

Fotoğraf teknolojisinde yaşanan bu son gelişmeyle hızla artan fotoğraf tüketme ihtiyacı fotoğrafçıları yakınlarında yeni konular aramalarına neden olmuştur. Çünkü bahsedilen dönemde ilk fotoğraf kullanımının görüldüğü seyahatnameler ve anı kitapları, seyahat giderleri ve zaten pahalı bir uğraşı olan fotoğraf teknolojisinin mali ağırlığı nedeniyle pek mümkün olamamaktaydı. Bu nedenle fotoğrafçılar daha sııaran gündelik olayların fotoğraflarını çekmeye başlamışlardır. Gemi inşaatı, katedral inşaatı, evlilikler, sel baskınları, seyahatler ve pornografik konular gibi birçok farklı çalışma alanı bulan fotoğrafçılar ister istemez yaptıkları bu tanıklıkla sosyolojik tarihe de destek vermişlerdir. Aynı zamanda biliminde fotoğrafçılıkla ilgilenmeye başladığı görülmüştür. Öyle ki bilim insanları fotoğrafın üzerinde çalıştıkları bilim dalına yarar sağlayacak şekilde kullanabileceklerini fark ederler. Ve böylelikle fotoğraf belgeleyici yönü ile bütün disiplinlerde değerli bir yardımcı haline gelir.

2.3.1. Savaş Fotoğrafları

Fotoğrafın gelişi diğer anlatı biçimlerini de etkilemiştir şüphesiz. Onun nesnel ve doğruymuş gibi düşünülmesi yazıya göre daha ikna edici görülmüştür. Nadar'ın ilk kez balondan fotoğraf çekme fikrini ortaya atmasıyla birlikte 1858 yılında yeryüzünün fotoğrafını çekme fikrini hayata geçmiştir. Nadar'ın bu deneyi büyük ses getirerek askeri alanda sağlayacağı olanakların farkına varılmasını sağladı. Fotoğraf konusunda buluş madalyası olan Nadar'a Almanya'nın Paris'i işgal ettiği zaman bir hava bölüğünün kumandanlığı verildi ve ondan Saint Pierre Meydanı üzerinde uçan bir balondan düşmanın hareketlerini gözlemlemesi ve fotoğraf çekmesi görevi verildi(Freund, 2008, 33). Nadar'ın bu görevi fotoğrafın ilk kez bir savaş içerisinde istihbarat aracı olarak kullanılması olarak tarihe geçmiştir.

Yine basın fotoğrafçılığı başlığı altında değineceğimiz İngiliz fotoğrafçı Roger Fenton'un Kırım Savaşı'nda çektiği ve tahta gravürler vasıtasıyla Illustrated London News adlı gazetede yayınlanan fotoğrafları ile Matthew Brady ve ekibinin Amerikan İç Savaşı'nda çektiği fotoğraflar savaş fotoğrafçılığının ilk kullanımlarını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

2.4.Fotoğraf ve Görsel İdeoloji

Günümüzde, estetiği olmayan bir sanat dalı olarak kabul edilen fotoğraf konusunda başlangıcından bu yana katedilen süre içinde söylenip yazılanların çoğu alanın teknik boyutlarıyla ilgili olmuştur. Bunun nedeni de fotoğrafın halen fiziko-kimyasal niteliğinden kaynaklanan mistisizmini korumasıdır. Fotoğrafı çeken kimselere sorulan sorular genellikle, “bunu nasıl becerdin?” türündendir. Bu yaklaşım eper bir görüntünün nasıl çekildiğini anlarsak, onun ne olduğunu da anlayabileceğimiz gibi son derece yanlış bir varsayıma dayanmaktadır. Yaygınlaşma sürecinde koşut olarak onun tıpkı resim gibi, estetik açıdan değerli görüntüler üretmeye yarayan bir anlatım aracı olduğu görüşü de egemenlik kazanmaya başlamıştır. Bu da bu alanı kendi içinde iki ayrı yapılaşmaya ayrılmasına neden olmuştur. Bunlardan ilki, ortamın asıl amacının gerçekliği oluşturan görüntüleri olduğu gibi nesnel bir şekilde savunular oluşturuyordu. Bu görüş daha da gelişerek, “belge fotoğrafçılığı”, “haber fotoğrafçılığı” gibi günümüze kadar gelen uzantıların kaynağı olmuştur. Diğerisi ise, fotoğrafın bireysel yaratıcılık için de elverişli olduğu görüşüdür. Bu doğrultuda söz konusu sürece,

konunun seçimi, düzenlenmesi, pozlama teknikleri, özel etkiler, karanlık oda teknikleri ile müdahale edilmeye başlandı (Derman, 2010, 6).

İşte bu noktadan sonra fotoğrafın ideolojisi olur mu sorusu anlam kazanmaya başladı. Konu hakkında Barthes'ın görüşlerine yer vermekte yarar vardır. Ona göre fotoğraf, “*yapmak, maruz kalmak ve bakmak*” gibi farklı uygulamaların ortaya koyduğu bir üründür. Barthes bu uygulamalar çerçevesinde fotoğrafı çeken kişiyi yani yapma edimini gerçekleştiren fotoğrafçıyı işaret eder; “Bu manada fotoğrafçının duyguları onun çekmek için içinden bakarak sınırlandırdığı, çevrelediği ve perspektiflendirdiği vizör ile arasında bir ilişki vardır. İkinci adımda maruz kalan ise fotoğrafa konu olan unsuru anlatmaktadır “ki bu bir insan olabileceği gibi bir nesne de olabilir”. Üçüncü adımda olan bakmak uygulamasının karşılığı ise hedeftir aynı zamanda hedefe aktarılan göndergedir. Öyleyse bu üç uygulamanın birleşimiyle oluşan süreç fotoğraf olarak tanımlanabilmektedir” (2000, 23).

2.4.1. Fotoğrafta Anlamın Yeniden Üretilmesi

Bir yeniden üretim aracı olan fotoğraf yılmadan her gün çeşitli araçlarla hedef kitlelere ulaştırılmaktadır. Kullanım alanının büyüklüğü onu bireyden tutun da topluma, etkileşim içinde bulunduğu siyasal aktör diyebileceğimiz tüm kesimlere ulaşmasını sağlamaktadır. Önceleri ulaşılabilirliği sınırlıyken fotoğraf, sonraları özellikle iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler sayesinde kolay ulaşılabilir hale getirmiş ve toplumun her kesimi tarafından kabul gören bir gerçekliğe sahip olmuştur.

Fotoğraf içine yüklenen anlamla vardır ve her fotoğraf bir enformasyon taşıyıcısıdır. Bu yönüyle teknolojinin topluma sunduğu bir hafızadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta onu örgütleyen oluşturucunun ona yüklediği enformasyonun niteliğidir. Bu enformasyonun içeriğine gizlenenler ki biz buna çoğunlukla ideolojik mitler diyoruz, biz onu nasıl okursak okuyalım Barthes'in de dediği gibi; “Göze nasıl görünürse görünsün ne türden olursa olsun, fotoğraf görünmez; gördüğümüz şey aslında o değildir”.Fotoğrafın kolay saklanabilir oluşu onu geleceğe aktarılacak bir toplumsal hafıza haline getirmiştir. Bu nedenle fotoğraf, hem geçmişi hem de şimdiki kurgulayabilen bir araç görevi üstlenmektedir (2000, 19-20).

2.4.2. Fotoğraf ve Kitle İletişimi

19. yüzyılın sonlarında yeni bir dönem başlamış mekanik alanında son derece gelişmiş olan sanayi, büyük ilerleme göstermiş ve böylelikle pazar genişlemiştir. Freund bu gelişmenin temelinde iletişim kolaylaşmasının yattığını söyler (Freund, 2008, 45).

Tıpkı insan yaşamını kolaylaştırmak için araçların geliştirilmesi gibi Sanayi toplumun gelişmesi ve bununla birlikte genişleyen pazarda olduğu gibi iletişim alanında yaşanan bir çok teknolojik gelişme yaşanılması zaruri bir gerçek olarak doğmuştur. İnsanlık tarihi sembolleri, sesi ve görüntüyü taşıyan teknolojik araçların geliştirilip, artan bir yoğunlukta kullanıldığı bir tarihtir. Buradan hareketle gelişen kitle iletişimi ise, kitle olarak nitelenen büyük sayıdaki insanlara mesajlar gönderen ve kitle medyası denilen araçlarla aracılanmış iletişim biçimidir (Erdoğan, 2008,269).

Kitle medyası yaygınlığının kısıtlı olduğu ilk günden en yüksek yaygınlığa ulaştığı gün de dâhil olmak üzere bireylere ve mensubu oldukları topluma simgesel ataklarla ulaşmaya çalışmaktadır. Fotoğraf gündelik hayatımızın her anında yer alan ve artık ayrılması imkânsız bir parçası konumundadır ve bu özelliğiyle toplumun her kesimine kitle iletişim araçları vasıtasıyla ulaşma kuvvetine sahiptir. Seçim dönemlerindeki kampanyalardan tutun da toplumsal bir olay neticesinde hem kamuoyu oluşturma hem de oluşan kamuoyunun temsilini yapması bakımında çift yönlü bir aracı haline gelmiştir. Gerek siyasal reklamlar gerekse de temel görevi haber ve bilgi vermek olan habercilik alanının kanıt unsuru olarak ortaya çıkan fotoğraf demokratik sistemlerde toplumsal yaşamın her alanına kimi zaman ışık tutmuş, çoğu zaman da pazarın sahibi olan sermayenin en gözde pazarlama aracı olmuştur.

Kitle iletişim araçlarının içerik üretimindeki durumunu inceleyen Erdoğan'a göre konuyu egemen olan liberal yaklaşım ve eleştirel yaklaşımlar nezdinde incelemek faydalı olacaktır. Erdoğan, günümüzde egemen olan liberal yaklaşıma göre medya birbiriyle ilişkide bulunan birçok gruplar, kurumlar, çıkarlardan, birçok güç merkezlerinden(hükümet, kurumlar, medya profesyonelleri, izleyiciler, firmalar, çıkar grupları vb) oluştuğunu aktarır. Bu güç merkezleri kimin medyaya ulaşabileceğine ve bu araçları kullanacağına; medyaya ve medya ürünlerine ne tür anlamlar verileceğine ve anlamların nasıl inşa edileceğine çeşitli ölçüde etki ederler. Bu durum sosyal gelenekler, açık ve çoğulcu toplum, farklı görüşlerin olmasını sağlayan yasaklar ve ideoloji, Pazar

güçleri ve tüketiciler tarafından desteklenir. Eleştirel yaklaşımlar da kitle iletişimini kar amaçlı kapitalist örgüt olarak ele alır ve kontrol konusu sermayenin amaçları içinde inceler. Kitle iletişiminin içeriğini ideolojik egemenlik ve kültür endüstrilerinin bilinç yönelimi süreçleri bağlamında ele alır. Dolayısıyla kitle iletişiminin örgüt ve içerik konusu kapitalist ekonomik, siyasal ve kültürel Pazar yapısının bütünleşik bir parçasıdır. Aktif bir şekilde hem ticari şirket olarak kendini hem de kapitalist ideolojinin üretiminden geçerek pazar yapısını destekleyen bilinci aktif bir şekilde üretir (2008, 311)

Tüm bunlardan hareketle yazılı basın simgesel dili ile fotoğrafın imgesel dili arasında da ayrılmaz bir bağlantı söz konusu olduğu söylenebilir. Bu bağlantı içerisinde önceleri yazılı metinlerin kanıtı şeklinde kullanılan fotoğraf zaman geçtikçe yazın dilini okumayı kendine külfet olarak gören kesimlere ulaşmada görsel ilgi çekiciliği dolayısıyla enformasyonun anlatılmasında yazın haberciliğinin elini rahatlatmıştır. Aralarındaki ilişki ne olursa olsun yazın türlerinde gördüğümüz 5N 1K olgusu artık fotoğrafın çerçevesine sığdırılmaya başlanmış ve artık fotoğrafın diliyle enformasyon aktarım süreci hâkim olmaya başlamıştır. Böylelikle kitle iletişimin ana ögesi olan yazınsal dil, liberal ve eleştirel yaklaşımlarda üstlendiği görevi veya aracılığı fotoğrafla ve onun görsel diliyle paylaşmak durumunda kalmıştır. Sonuç olarak fotoğraf, ideolojiyi taşıma aygıtı olarak yeri geldiğinde siyasal iktidarın tahakkümüyle iletişim aracından çok bir propaganda aracı, yeri geldiğinde sermayenin pazarlamadaki kurgulanmış reklam yüzü, yeri geldiğinde diğer tüm siyasal aktörlerin hem iletişim aygıtı ve hem de kampanya afişi olmanın yanı sıra aktörlerin çatışma mevzisi olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEZİ PARKI OLAYLARININ YAZILI MEDYA ORGANLARINDA FOTOĞRAFLARLA SUNUMU

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada medya kuruluşlarının toplumsal bir olayı hedef kitlesine aktarması sürecinde, ilgili kuruluşun siyasal iletişim bağlamındaki tavrının nasıl ortaya konulduğu habere tanıklık eden fotoğraflar üzerinden irdelenmiştir.

Medyanın, toplumsal yaşamın bir sonucu olarak ortaya çıkan ve haber niteliği taşıyan bilgiyi objektif bir şekilde haberleştirilmesi gerekliliği şartından yola çıkılacaktır. Gazetelerin örnek bir toplumsal olayı sunarken, kamuoyu oluşumu sürecinde, yaşananları fotoğraflarla sunmadaki tutumlarını belirlemeye çalışmaktır. Medyanın haber ve bilgiyi aktarırken mesleki etikten uzaklaştığı ve haber profesyonelliğine bağdaşmayan yöntemlere girdiği medya profesyonellerine getirilen eleştirilerin önemli bir durağı olarak görülmektedir. Çalışma, medyanın bir siyasal iletişim aracı mı? yoksa kendi bünyesinde ürettiği enformasyonla siyasal bir aktör mü? olduğu sorusuyla birlikte bu süreçteki uygulamanın nasıl gerçekleştirildiği? ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırma medyanın örnek bir olayı sunumu sırasında kullandığı fotoğraflarla siyasal iletişim bağlamındaki duruşunun nasıl olduğunu ortaya koymayı açıklamasıyla birlikte, fotoğrafa yüklenen enformasyonun niteliğinin iktidarın karşısında farklı duruşlara sahip olan gazeteler tarafından nasıl tesis edildiğini açıklaması bakımından alana katkı sağlamayı hedeflemektedir.

4.2. Araştırmanın Örnekleme

Örnek bir toplumsal olay üzerinde basının tutumunu gözlemlediğimiz çalışmada örneklem olay olarak Taksim Gezi Parkı olayları, ele alınmıştır. Gezi Parkı olaylarının

başlangıcı İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2011 yılında Taksim ve civarında çeşitli değişiklikler yapılmasını öngören "Taksim Yayalaştırma Projesi"nin kabulüne dayanmaktadır. Proje içerisinde yer alan ve 1940 yılında yıkılıp yerine yapılan Gezi Parkı'nın tekrar Topçu Kışlası olarak düzenlenecek olması birçok STK ve grubun tepkisini çekmiştir. 27 Mayıs 2013 günü, Gezi Parkı'na ait duvarın bir bölümünün yıkılması ve 5 ağacın yerinden sökülmesi üzerine, Taksim Dayanışması grubu üyelerinin iş makinelerinin önüne geçmesi protestoların başlangıcını oluşturmuştur. Bir gün sonra Gezi Parkı'na daha fazla protestocu gelmesi ve ekiplerin duvar yıkımına devam etmek istemeleri çeşitli tartışmaların yaşanmasına sebep olmuş ve Gezi Parkı protestoları fiilen başlamıştır. İlerleyen günlerde ilk başlarda çevreci bir eylem olarak başlayan Gezi Parkı olayları ilerleyen günlerde birbirinden farklı grup ve örgütlerin işin içerisine girmesiyle politik bir hal almış ve basın olayların başlamasından yaklaşık 4 gün sonra haberlerinde olaylara yer vermeye başlamıştır. Süreç dahilinde olaylara ilişkin hem hükümet kanadından hem de protestocular tarafından türlü açıklamalar yapılmış ve olayların seyrinde şiddet ön plana çıkmıştır. Basit bir çevreci eylem olarak başlayan olaylar, "eylemcilerin kamu mallarına verdiği zararlar", "güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanımı" ve devamında "olayların politize edilmesi" bağlamında incelenir olmuştur.

Gezi Parkı olaylarının basındaki yansımalarını incelemek üzere çalışmanın farklı siyasal ideoloji ve duruşlara ışık tutması için, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetine yakın bir yayın politikası sergileyen Yeni Şafak gazetesi, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ana muhalefet partisine yakın bir yayın politikası sergileyen Cumhuriyet gazetesi ve ortada bir duruş sergileyen Haber Türk gazetesinin 1-14 Haziran 2013 tarihleri arasındaki nüshalarının birinci sayfalarında Gezi Parkı Olayları ile ilgili sunduğu haber fotoğrafları haber içeriği ile bağıntılı olarak incelenmiştir.

3.3.Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1: Kitle iletişim araçları yalnızca bir siyasal iletişim aracı değil aynı zamanda bir siyasal iletişim aktörüdür.

Hipotez2: Haber fotoğrafı bir siyasal iletişim aracıdır.

Hipotez 3: Gazetelerin iktidara olan bakış açısı onların olayları sunuş biçimine etki etmektedir.

3.4. Araştırmanın Soruları

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Haberde kullanılan fotoğraflar göstergebilimsel yöntemle incelendiğinde göstergeler hangi anlamlara bürünmüştür?
- Haber fotoğrafı siyasal iletişimin bir aracı mıdır?
- Gazeteler bir siyasal iletişim aracı mıdır yoksa aktörümüdür?
- İktidarın karşısında farklı duruşlara sahip gazetelerin olaylara tepkisi nasıldır?

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, örneklem olarak alınan üç gazetenin sadece birinci sayfalarında yer alan ve doğrudan olayla ilgili olarak sunulan haberleri kapsamaktadır. Bu anlamda zaman aralığı olarak 1-14 Haziran 2013 tarihleri arasındaki iki haftalık süreçle sınırlandırmaya gidilmiştir.

3.6. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın yöntemi yukarıda belirttiğimiz sorular çerçevesinde kurulmuş ve Gezi Parkı Olaylarının yazılı medya organlarındaki sunuş biçimine nasıl etki ettiği araştırılmıştır. Birinci sayfanın gazetenin vitrini olduğu, diğer sayfaların bir özet ya da değerlendirmesini sunduğu varsayımından hareketle, göstergebilimsel analiz yapılırken örneklem olarak alınan gazetelerin birinci sayfaları değerlendirilmeye alınmıştır. Zira, gazetelerin birinci sayfalarının haber niteliği taşıyan enformasyonlardan oluştuğu ve bu sebeple okuyucuların genellikle birinci sayfaya önyargısız olarak yaklaştıkları kabul edilmektedir (Güz, 1996, akt. Işık, 2011.) Fotoğraf yazıdan bağımsız değildir fikrinden hareketle Gezi Parkı Olayları ile ilgili olarak birinci sayfada yer alan fotoğraflar manşetlerle birlikte incelenerek bunun siyasal iletişimle olan ilişkisi ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın yöntem kısmında göstergebilimsel çözümleme kullanılmıştır. Bu çalışmada Saussure'ün gösterge modeli temel alınarak inceleme yapılmıştır. Bunun tercih edilmesinde medya metinlerinin görsel ve sözel çözümlemelerinde anlamın ortaya net bir şekilde çıkarılması için en uygun yöntem olduğu kabulüdür. Bu bağlamda çalışmada inceleme nesnesi olarak seçilen fotoğrafların ve manşetlerin içerdikleri sözel ve görsel iletiler, hem kendi anlamları açısından, hem aralarındaki ilişkiler bağlamında,

hem de siyasal ve toplumsal bağlamla kurdukları ilişkiler açısından çözümlenmeye çalışılmıştır.

Göstergebilimsel çözümleme kapsamında çalışmaya konu olan fotoğraflar ve haber başlıkları şu şekilde incelenmiştir:

- Çözümlemenin başlangıcında belirlenen göstergelere, işlevsel açıdan önemli olan gösteren/ gösterilen ayrımı uygulanmıştır.
- Çözümlemede göstergeler, görsel ve sözel gösterenlerin birbirleriyle ilişkileri ve bir arada meydana getirdikleri anlamlar bağlamında çözümlenmiştir.
- Fotoğraflarda yer alan yapısal ve anlamsal benzerlikler ve karşıtlıklar belirlenerek analiz edilmeye çalışılmıştır.
- Son olarak, göstergelerin içerdiği yan anlamların, gönderme yaptıkları güncel siyasetle nasıl bir ilişkisi olduğu, fotoğrafların haber başlığının ideolojisini açığa çıkarmak adına açıklanmaya çalışılmıştır.

3.7. Göstergebilimsel Çözümleme

3.7.1. Göstergebilim

Anlamın şifrelenmiş işaretlerden yola çıkıyor oluşu ve aynı zamanda anlam vermenin ilişkinin olduğu yüzeyin o anki şartlarının bağlamına göre şekillenmesiyle ilgilidir. İşaret bilimi olan göstergebilim herhangi bir enformasyon kaynağı veya türün sistemsal olarak incelenmesidir (Erdoğan, 2008, 120). Saussure göstergebilimi, göstergelerin toplumbilim içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim olarak tanımlamıştır (1998, 46)Saussure göstergebilimsel yöntemi üç temel üzerinde açıklar; gösterge, gösteren ve gösterilen. Saussure' e göre anlamın temel birimi olan gösterge, gösteren ve gösterilen olarak anılan iki unsurdan oluşur, bunlar arasındaki ilişki nedensizdir, saymacadır, toplumsal uzlaşmaya dayanır (Çakı ve diğerleri, 2017, 80). Göstergebilim yöntemi, gerek sözlü, gerekse sözsüz gösterge sistemlerinin ve bu sistemlerin anlamın kurulmasında ve yeniden kurulmasındaki rollerini konu alan bir bilim dalıdır Gösterge bir kâğıt parçasına benzer: kâğıdın bir yarısı gösteren, diğer yarısı gösterilendir; bu iki yanı çözümsel olarak ayırt edebilssek de, onları fiilen birbirinden ayıramayız (Mutlu, 2012, 119-121).

Her ne kadar dilbilim araştırmalarından hareketle oluşturulan bir çalışma sistemi olsa da göstergebilim, işaretlerin yer aldığı her türlü olguyu gösterdiğini inceleyebilir ve göstergelerin diliyle konuşulmasına olanak sağlar (Rifat, 2009, 11). Bu manada gösterge, gösterilen ve gösterenin ilişkisidir. Gösterenler kısmı anlatım düzlemini, gösterilenler kısmı ise içerik düzlemini oluşturmaktadır. Gösterilen, göstergeyi kullanan alımlayıcının bundan çıkardığı manadır ve gösterilen, göstergenin iki bağlantısal ögesinden birisidir. Onu gösterenin karşıtı yapan tek ayırım, gösterenin bir aracı niteliği taşımasıdır (Barthes, 2012, 61).

Göstergeler kendilerinden başka bir şeye gönderme yapan eylemler yada yapılarıdır der Fiske. Kodlar ise buradan hareketle içinde gstergelerce düzenlenen ve göstergelerin birbirleriyle nasıl ilişkilendirilebileceğini belirleyen sistemlerdir. Ona göre göstergeleri, kodları iletişimi aktarma ya da alma süreci bir toplumsal ilişkiler çalışmasıdır. Göstergebilim, dikkatini öncellikle metne yöneltir çünkü doğrusal süreç modelleri metne süreçteki diğer aşamalardan daha fazla önem atfetmezler. Göstergebilim, alıcı ya da okuyucunun birçok süreç modelinin iddia ettiğinden çok daha etkin bir rol oynadığını kabul eder. Göstergebilim 'alıcı' terimi yerine (fotoğrafta ve resimde bile) 'okur' terimini tercih eder, çünkü 'okur' terimi çok daha önemli bir etkinliği ifade eder ve dahası, okuma öğrenilen bir şeydir, yani okurun kültürel deneyimi tarafından belirlenir. Okur kendi deneyimlerini, tutumlarını ve duygularını metne taşıyarak metnin anlamlandırılmasına doğrudan katkıda bulunur (2013, 62)

Anlamlandırma;

Göstergebilim iletişimi iletilerde anlam üretme olarak görür. Fiske, ister kodlayıcı ister kod açıcı tarafından üretilsin anlamın, mutlak, sabit bir kavram olmadığını söyler; “Anlamlandırma etkin bir süreçtir: gstergebilimciler bu sürece göndermede bulunmak için yaratma, üretme ya da müzakere etme gibi fiilleri kullanırlar. Kişi ve ileti arasındaki alıp vermeyi ifade eden müzakere etme, bu fiillerin belki de en kullanışlı olanıdır. Anlam gösterge, yorumlayıcı ve nesne arasındaki güçlü etkileşimin bir sonucudur” (2013, 69).

Göstergebilimde anlam, göstergeyi oluşturan ögelerin birbiriyle etkileşiminden kaynaklanmaktadır. Örneğin fotoğrafta ne kadar ge -gösteren- varsa onların birbirinden etkileşimi ve her birinin o metne kattığı anlamların bileşkesinden bir genel anlam

oluşur. Buradan hareketle de Barthes, göstergelerin düz, yan, mitsel anlamlarının olabileceğinden söz eder (Devran, 2009, 26). Aynı kodları paylaştığımız ve aynı gösterge sistemlerini kullandığımız sürece, iletiye ikimizin yüklediği "anlamlar birbirlerine yaklaşıacaktır (Fiske, 2013, 61). Açıklanacak olursa bir göstergenin düz anlamı, temsil ettiği nesnenin, gösterileninin, gören tarafından olduğu gibi kavranmasıdır.(Becer, 2011, 39).

Bir göstergenin düzenlamı yeteri ölçüde keskinlik kazanmadığı ya da keskinliğini yitirdiği ölçüde, ortaya çıkan aynı gösterene (göstergeye) bağlı değişik anlamlara yananam denmektedir(Fiske, 2003, 116). Buna karşılık yer değiştirme, dekupaj, gösterenle, gösterilen, özel biçim, belirginle belirsiz arasındaki kesin ayırlama çizgisi gibi dilbilimsel yöntemler sinema göstergebilimcilerinin henüz kaba saba hatlara sahip olmakla birlikte zaman işleyip zarif bir görünüm kazandıracakları birimler oluşturabilmek amacıyla yaptıkları çalışmalardan değerli yardımlarını esirgememektedirler (Metz, 2012, s. 96 akt. Çakı ve diğerleri, 2017, 80)

Dizisel boyut, türdeş ve aynı zamanda birbirinin yerine geçebilecek göstergeler arasından seçim yapılması sürecidir. Bahse konu olan aynı türden göstergelerin anlamlandırma sürecinde çağrışımlarla olan bağı ortaya bir dizisel birleşimi çıkarmaktadır. Özetle enformasyonun hedef kitleye ulaştırılması aşamasında kanala uygun metin, manşet, görüntü ve varsa fotoğraflar arasından hedefte en çok dikkat oluşturacak gösterge türünün seçilmesi gerekmektedir ve bu seçim süreci dizisel boyut olarak tanımlanmaktadır. “Kurallar ya da uzlaşımlar dizimlerin önemli bir boyutudur ve bu birimler bu kurallar ya da uzlaşımlar aracılığı ile birleştirilirler” (2003: 84) der Fiske. Anlamı oluşturmak için seçilen göstergeler yine belirli bir kurallar çerçevesinde yan yana getirilir ve bu süreçte kullanılan göstergeler bir anlam bağı taşımak zorundadırlar. Dizisellikteki seçme sürecinin ikinci aşaması olan dizimsellik anlamın oluşması için gerekli bir boyuttur.

Kodlar;

Kod her şeyden önce toplum yaşamıyla ortaya çıkmış ortak değer ve yargıların ürünü olan işaretlerin tümüdür. Toplumsallaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan kod kavramı toplumu oluşturan bireylerin o topluma olan aidiyetinin simgesel boyutudur. Çünkü toplumun ortak değer yargıları ve toplumsallaşmanın getirmiş olduğu kuralların

bireyler arasındaki bir iletişimin sağlanması kodlarla mümkündür. Kitle iletişimi düşünüldüğünde ise kod ve kodlama kavramı kaynakla hedef kitle arasındaki başarılı iletişimin en önemli aşamalarından biridir. Enformasyonun hedef kitleye kaynak tarafından yüklendiği anlamla aynı şekilde anlamlandırılması kod ve kodlama işleminin doğru bir şekilde yapıldığı anlamına gelmektedir.

Her enformasyon kendi göstergesini taşır ve bu göstergeleri anlatırken çeşitli kodlar kullanarak hedef üzerinde enformasyonun doğru bir şekilde ya da gösterilen şekilde anlaşılmasını sağlar. Bilgiyi üreten, bu kodları belirli bir sistematik üzerine kurulumak zorundadır, üretilen bu bilgi hedef üzerinde doğru bir kod açılımı sürecinden geçerek ona yüklenen anlamı kodların yol göstericiliğinde doğru bir şekilde ifade etmesini sağlayacaktır.

3.8. Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazeteleri Örneğinde Kullanılan Fotoğrafların Çözümlemeleri

3.8.1. 01.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 01.06.2013

Görsel 4: Cumhuriyet Gazetesi(01.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi diğer iki gazeteden farklı olarak olayı sürmanşetten “Halk başkaldırdı” başlığıyla girmiş ve sayfanın büyük çoğunluğunu bu habere ayırmıştır. Buna ilaveten olaya ilişkin üç haber ve üç anons başlık kullanan gazete olay yerinde çekilen 5 fotoğraf a sayfasında yer vermiştir. Kullanılan fotoğraflarda Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı(TOMA) tarafından üzerine tazyikli su sıkılan bir anı, yaralanan bir göstericinin sedyedeki kanlı fotoğrafı, yerde çömelmiş vaziyette elinde

pankart bulunan bir göstericiye yönelik biber gazlı müdahale anı, yine başından yaralanan bir göstericinin kanlı fotoğrafı ile protesto halindeki bir topluluğun fotoğrafını yayınlamıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 2: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (01.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Yaralı Gösterici	Yaralanan protestocu	Şiddet gören insan	Şiddet gören protestocu
İnsan	Yaralı Gösterici	Yaralanan protestocu	Şiddet gören insan	Şiddet gören protestocu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gören insan	Şiddet gören protestocu
Nesne	Gaz tabancası	Silahlı mücadele aracı	Silahlı şiddet aracı	Otantısız şiddet aracı
Nesne	TOMA	Müdahale aracı	Şiddet aracı	Şiddetli müdahale aracı
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etemk için bir araya gelenler
Nesne	Sedye	Tıbbi müdahale aracı	Şiddete uğrayan protestocular	Yaralanan protestocular
Manşet	“Halk baş kaldırdı”	Halk otoriteyi protesto ediyor	Toplumsal protesto	Toplum otoritenin zulmüne isyan etti.

Cumhuriyet gazetesi sürmanşete ve sayfa genelinde kullandığı göstergeler, göstericilere orantısız güç uygulandığı, çok sayıda göstericinin polisin müdahalesiyle yaralandığı ve bunun halkın başkaldırısı olarak anlamlandırılması gerektiğine işaret edilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi sürmanşetle başlatıp sayfanın büyük çoğunluğuna yaydığı haberinde, yaralı insan kodunu kullanarak olayların göstericiler nezdinde şiddetle sonuçlandığını ön plana çıkartmıştır. Haberin devamında kullanılan diğer bir fotoğrafta ise gaz tabancasıyla müdahale anının görselini kullanması polisin şiddet gösterdiği anlamını doğurmuştur. Polis otoritenin meşruiyetini sağlayıcı bir güç unsuru olarak biliniz ve böylelikle fotoğraflarda otoritenin olayları bastırmak adına şiddetten geri durmadığı mesajı verilmiştir. Gazete kullanmış olduğu fotoğraflarda ve buna eşdeğer olarak aktardığı haber metninde TOMA ve gaz tabancası nesnelere kullanarak polisin

güç unsuruna dikkat çekmiştir. Çünkü haberde sıklıkla polisin göstericilere orantısız güç uyguladığı sıklıkla vurgulanmıştır. Bununla birlikte fotoğrafta kullanılan sedye göstergesi polisin müdahalesinin sertliği sonucunda hastanelik olan göstericilerin olduğunu anlatmaktadır.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 01.06.2013

Görsel 5: Haber Türk Gazetesi (01.06.2013)

Haber Türk gazetesi belirtilen tarihte Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinden farklı olarak olayı manşete taşımış “Taksim yine gergin” başlığını olay yerinde çekilen bir fotoğrafla haberleştirmiştir. Olaya dair ilk sayfada bir tane habere yer veren gazete haberinde çevik kuvvet polislerinin gaz tabancası ile birlikte puslu bir ortamdaki fotoğrafına yer vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 3: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (01.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü	Müdahalede bulunan güç
Nesne	Gaz tabancası	Silahlı mücadele aracı	Silahlı müdahale aracı	Otantısız şiddet aracı
Manşet	“Taksim yine gergin”	Taksim’de gerginlik devam ediyor	“Taksimde olaylar dinmiyor”	Taksim’deki olayların bitmesi zor görünüyor

Haber Türk gazetesi manşetinde verdiği haberde kullandığı göstergelerde polisin olaylara gaz tabancası ile müdahale ettiğine işaret etmiştir. Bunun yanında fotoğraftaki puslu ortam polisin müdahalede bulunduğu kitlenin belirsizliğine ve aynı zamanda haber metninde geçen “Gezi Parkı’ndaki ağaç kesimine karşı nöbetteki gruplara polis dün defalarca gaz ve suyla müdahale etti. 12 kişi yaralandı” ifadelerini destekleyici bir kullanıma gitmiştir.

Ortamdaki yoğun sis tabakası haber metniyle ilişkilendirildiğinde otoritenin güç unsuru olarak görülen polisin yüksek oranlı bir müdahalede bulunduğu, yine haber metninde geçen; “Kafasından yaralanan Fas asıllı bir kadın ameliyata girdi. Bakan Güler, “Polis, görevini yapıyor” dedi. Çok sayıda gözaltı var.” ifadesiyle otoritenin de buradaki şiddete onay verdiği anlamını oluşturmuştur.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 01.06.2013

Görsel 6: Yeni Şafak Gazetesi (01.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi tıpkı Cumhuriyet gazetesi gibi olayı sürmanşetten “İkisi de orantısız” başlığı ve olaya ilişkin biri büyük olmak üzere üç fotoğraf kullandığı tek haberle sunmuştur. Gazete haberinde ilk olarak TOMA’nın müdahalesi anında bir araya toplanmış göstericilerin yanı sıra TOMA’ya tekme atan bir göstericinin fotoğrafına ve Cumhuriyet gazetesinin de kullandığı elinde pankart olan göstericiye Çevik Kuvvet Polisi’nin gazla müdahale anına ait fotoğraf kullanmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 4:Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (01.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü	Müdahalede bulunan güç
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gören insan	Şiddet gören protestocu
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü müdahalesi	Orantısız müdahalede bulunan güç
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddete uğrayan Protestocu	Orantısız müdahaleye uğrayan
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren protestocu	Kolluk gücüne şiddet gösteren
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Şiddete uğrayan protestocular	Orantısız müdahaleye uğrayan protestocu topluluk
Nesne	TOMA	Müdahale aracı	Şiddet aracı	Şiddetli müdahale aracı
Sürmanşet	“İkisi de orantısız”	Orantısızlık iki yönlü	Protestocular da polisler de orantısız şiddet uyguluyor	Protestocular ve polisler karşılıklı şiddette bulunuyor

Gazete olaya ilişkin kullandığı göstergelerde polisin müdahalesinde orantısız güç kullandığı, bununla birlikte göstericilerin de yer yer şiddete yer verdiklerine işaret etmiştir. TOMA'nın müdahalesi karşısında bir araya gelip korunmaya çalışan göstericilerin varlığı kullanılan gücün orantısızlığına otoritenin olayları şiddetle bastırma yoluna gittiğine işaret etmektedir. Bunun yanında Toma'ya tekme atan göstericinin varlığı, göstericilerin otoritenin temsiline şiddetle karşı çıktığı mesajını vermektedir.

Yeni Şafak gazetesi haberindeki göstergeleri çift yönlü olmak üzere TOMA, gaz tabancası ve taş fırlatan eylemci görsellerini kullanarak kanun ve kanunsuzluk

metaforlarını işlemiştir. Bu yönüyle haber başlığındaki “Her ikisi de orantısız” ifadesini destekleme yoluna gitmiştir.

4.8.2. 02.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 02.06.2013

Görsel 7: Cumhuriyet Gazetesi (02.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi olayı yine sürmanşetten vermiş ve sayfa geneline yaymıştır. “Halkın zaferi” manşetiyle girdiği ana habere ek olarak dört habere daha sayfasında yer veren gazete olay yerinde çekilen büyük ebattaki bir topluluk fotoğrafı ve bir başka karede de topluluğa müdahale eden polisleri küçük bir karede sunmuştur.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 5: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (02.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gören insan	Şiddet gören protestocu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
Nesne	TOMA	Müdahale aracı	Şiddet aracı	Şiddetli müdahale aracı
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü müdahalesi	Protestoculara müdahalede bulunan güç
Manşet	“Halkın zaferi”	Halkın mücadelesi sonuç verdi	Halk otoriteye karşı zafer kazandı	Otorite mağlup oldu

Her şehrin merkezi konumunda olan bir meydanı vardır şüphesiz. Gazetenin manşette verdiği ve İstanbul’un merkezi olarak kabul edilen Taksim Meydanı’nda çekilen bu fotoğraf göstergesel olarak iki anlamı oluşturmuştur. Bunlardan birincisi bayraklar bir ülkeyi ve milletini temsil eden en kutsal değerlerin başında gelmektedir. Taksim Meydanı’nda meydana göndere çekili Türk Bayrağı ve altında toplanan yoğun kalabalıkla ilişkilendirildiğinde fotoğraf buradaki kalabalığın milleti yani halkı temsil ettiği ve halkın da otoriteye karşı birleşip zafer elde ettiği anlamını oluşturmuştur. Diğer yandan fotoğraf karesinde hiç polisin olmayışı, otoritenin halkın zaferi karşısında geri çekiliği izlenimini oluşturmuştur.

Manşet altında TOMA ve yanında ellerindeki gaz tabancalarını karşıdaki yoğun gösterici kitleye doğrultan altı polisin fotoğrafıyla şiddete hazır otorite temsilinin tepkilerin yoğunluğu karşısındaki zayıflığı anlamını doğurmuştur.

Gazete, manşetinde kullandığı “Halkın zaferi” ifadesiyle göstericileri halk olarak tanımlamış, gösterilerin otoriteye karşı kazanılmış bir zafer olduğu nitelemesinde bulunmuştur. Bu yönüyle göstericilerin polisle olan çatışmalarını savaş ortamına benzeten gazete, otoriteye karşı kazanılmış bir müdafaa benzetmesi yapmıştır.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 02.06.2013

Görsel 8: Haber Türk Gazetesi (02.06.2013)

Haber Türk gazetesi olayı yine sürmanşetten vermiş ve “Başbakan konuştu Taksim açıldı” başlığıyla sunmuştur. Üst üste vererek kolaj şeklinde sunduğu fotoğrafta gösterici topluluğu, gaz tabancası kullanan polis ve bir kadın göstericinin fotoğrafına yer vermiştir. Gazete olaylara ilişkin verdiği ikinci haberde Boğaziçi Köprüsü’nden Taksime giden göstericilerin küçük bir fotoğrafını kullanmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 6: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (02.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gören insan	Şiddet gören protestocu
Nesne	Gaz tabancası	Silahlı mücadele aracı	Silahlı müdahale aracı	Orantısız şiddet aracı
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü müdahalesi	Protestoculara müdahalede bulunan güç
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
Sürmanşet	“Başbakan konuştu Taksim açıldı”	Başbakan konuşma yaptı	Otoritenin açıklaması Taksim’in açılmasını sağladı	Otoritenin konuşması olayları yatıştırdı

Haber Türk gazetesi “Başbakan konuştu Taksim açıldı” başlığıyla sunduğu haberin fotoğrafında göstergelerde polisin göstericilere orantısız müdahalede bulunduğunu Başbakan’ın “Polis hatalı davranmıştır, doğru” açıklamasıyla desteklemiştir. Bu fotoğraf kolajında yoğun kalabalık, arada kalan TOMA ve Üst tarafta gaz tabancasını ateşleyen bir polis memuruna yer verilmesi başlığı destekleyici bir unsur olmuştur. Aynı zamanda otoritenin temsilcisi olan ve gaz tabancasını ateşleyen polis fotoğrafı otoritenin kullandığı şiddeti kabul edip geri adım attığı mesajını vermiştir.

Her toplumsal olayın simgesel bir fotoğrafı olduğu gibi yine aynı kolajda ıslanmış halde ellerini havaya kaldırarak gülümseyen kadın göstericinin fotoğrafı da bu tarihten sonra Gezi Parkı olaylarının simgesel bir yansıması olarak karşımıza çıkmıştır.

Gazete, sürmanşetinde kullandığı “Başbakan konuştu Taksim açıldı” ifadesiyle Başbakan Erdoğan’ın “Polis hatalı davranmıştır, doğru” sözlerine işaret etmiş, alandaki gerilimin azalma nedeni olarak bu açıklamayı görmüştür.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 02.06.2013

Görsel 9: Yeni Şafak Gazetesi (02.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olayı manşet ve sürmanşetle birlikte sayfanın genelinde işlemiş “Bu öfkeyi kim yönetiyor” başlığıyla habere giriş yapmıştır. Sayfada sunduğu haberlerde beş adet fotoğrafa yer veren gazete ilk fotoğrafta göstericiler tarafından tahrip edilen çöp konteynırı ve kamu malları arasında elindeki taşla grubun önünde yer alan bir göstericiye yer vermiş ve haberin başlığını bu fotoğrafın üstüne bindirerek soru sormuştur. Haberde kullanılan ikinci görselde yine gaz maskeli elinde kırılmış kaldırım taşı fırlatmaya hazırlanan bir göstericiye yer verilmiştir. Sayfada kullanılan küçük ebattaki üçüncü fotoğrafta ise gaz kapsülünü ateşleyen bir polise yer veren gazete aynı fotoğrafın altında gaz içindeki göstericilerin fotoğrafına yer vermiştir.

Tablo 7: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (02.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren insan	Şiddet gösteren protestocu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan	Protesto yapan insan
Nesne	Taş	Sert nesne	Şiddet aracı	Protestocuların şiddet aracı
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden şahıslar	Protesto etmek için bir araya gelenler
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü müdahalesi	Protestoculara müdahalede bulunan güç
Nesne	Çivili Top	Keskin nesne	Şiddet aracı	Protestocuların şiddet aracı
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Bülent Arınç	Başbakan Yardımcısı	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren insan	Şiddet gösteren protestocu
Nesne	Çöp konteynırı	Tahrip edilen	Şiddet nedeniyle zarar gören	Tahrip edilen kamu malı
Manşet	“Bu öfkeyi kim yönetiyor?”	Ortamda öfke mevcut	Öfkenin nedeni nedir?	Olayların arkasında birileri var

Sayfada otoritenin temsiline de yer veren gazete Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafını Sürmanşetten büyük ebatta, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın küçük ebattaki fotoğraflarını kullanarak otorite metaforunu temsil etmiş bununla birlikte çift yönlü olarak kullandığı fotoğraflarda gaz tabancası ve taş fırlatan eylemci görsellerini kullanarak bir önceki günde olduğu gibi kanun ve kanunsuzluk metaforlarını işlemiş ve orantısız güç kullanımına ilişkin yapılan açıklamalara tanıklık etmiştir

Yeni Şafak gazetesi haberde kullanılan göstergelerle müdahale eden polisin karşısında ona şiddetle karşılık veren göstericilerin var olduğunu aktarmıştır. Polisin otoritenin

emirleri çerçevesinde kanun uygulayıcı kodunun karşılığında ellerindeki nesnelere polise karşılık veren ve tarumar olmuş çevre fotoğrafı olayın bir sivil itaatsizlikten çok çatışma eylemi olduğu mesajını vermiştir.

Gazete, manşetinde kullandığı “Bu öfkeyi kim yönetiyor?” ifadesiyle olayları körükleyen bir takım kimselerin olduğuna işaret etmiştir. Bu yönüyle olayların durulmama nedenini sorgular bir yöntem izlemiştir.

4.8.3. 03.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 03.06.2013

Görsel 10: Cumhuriyet Gazetesi (03.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi manşetle birlikte ilk sayfasının büyük çoğunluğunu yine Gezi Parkı olaylarına ayırmış ve “Halkla çatışıyor” sürmanşetiyle sunduğu ilk anonsta iç sayfada yer alan haberlere yönelik olarak iki fotoğraf paylaşmıştır. İlk fotoğrafta ellerinde “Hükümet istifa” yazılı döviz bulunan iki göstericiye yer veren gazete ikinci fotoğrafta ise slogan atan iki göstericinin fotoğrafını sürmanşete taşımıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 8: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (03.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan	Protesto eden insan
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan	Protesto eden insan
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
İnsan	Temizlik yapan gösterici	Temizlik yapan protestocu	Çevreci protesto	Çevreci eylemde bulunan insan
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü müdahalesi	Protestoculara müdahalede bulunan güç
Manşet	“Halkın zaferi”	Halkın mücadelesi sonuç verdi	Halk otoriteye karşı zafer kazandı	Otorite mağlup oldu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
İnsan	Destekçi	Olaylara destek veremeye gelenler	Protestolara destek veren insanlar	Protestolara destek veren halk
Topluluk	Destekçi	Protestoculara destek veren kitle	Protestolara destek veren eden halk	Protestoyu destekleyen topluluk
Topluluk	Destekçi	Protestoculara destek veren kitle	Protestolara destek veren eden halk	Protestoyu destekleyen topluluk
Nesne	Bayrak	Ülkenin temsili	Türk Milleti'nin temsili	Türk Bayrağı altında yaşayan herkes
Manşet	“Halkla Çatışıyor”	Çatışmanın bir tarafı otorite	Otorite halkı karşısına aldı	Otorite şiddet gösteriyor

“Dünya Gezi Parkı’ndaydı” başlığıyla sunduğun anonsta dünyanın bazı bölgelerinde ellerinde Gezi Parkı’yla ilgili dövizler olan kişilerin fotoğraflarını paylaşan gazete “Her yer Taksim” başlığıyla duyurduğu manşet haberinde Taksim Meydanı’ndaki kalabalığa ait bir fotoğraf ve köpeğiyle birlikte parkta çöp toplayan bir göstericinin fotoğrafına yer vermiştir.

Cumhuriyet gazetesi “Halkla çatışıyor” başlığıyla sunduğu haberde kullandığı göstergelerle müdahale edilenin halk olduğu aksim Meydanı’nda meydana göndere çekili Türk Bayrağı ve altında toplanan yoğun kalabalıkla ilişkilendirildiğinde fotoğraf buradaki kalabalığın milleti yani halkı temsil ettiği, otoritenin halka çatıştığı ve devamında bu müdahalenin dünyaca da yanlış bulunduğunu diğer ülkelerde Gezi Parkı Olayları’na ilişkin olarak yapılan destek yürüyüşlerine ait olan fotoğraflarla destekleme yoluna gitmiştir. Aynı zamanda “Her yer Taksim” başlığıyla haberde temizlik yapan gösterici göstergesini kullanıp olayın çevreci bir eylem olduğuna işaret etmiştir.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 03.06.2013

Görsel 11: Haber Türk Gazetesi (03.06.2013)

Haber Türk gazetesi manşetten girdiği haberde Haber Türk Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Fatih Altaylı'nın sunduğu Terke Tek programına konuk olan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın program esnasında çekilen fotoğrafı Erdoğan'ın burada sarf ettiği "Taksim'de ağaç artar, eksilmez" ifadesini başlığa çekerek okurlarına ulaştırmıştır. Gazete "Gezi'de temizlik zamanı" başlığıyla sunduğu haberde tahrip edilen belediye otobüsü, ters çevrilmiş polis aracı fotoğraflarının yanı sıra Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi köpeğiyle birlikte çöp toplayan göstericinin fotoğrafına yer vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 9: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (03.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Nesne	Belediye Otobüsü	Tahrip edilen araç	Şiddet nedeniyle zarar gören	Tahrip edilen kamu malı
Nesne	Polis aracı	Tahrip edilen araç	Şiddet nedeniyle zarar gören	Tahrip edilen kamu malı
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Fatih Altaylı	Açıklamada bulunan	Olayları aktaran	Olayları aktaran basın mensubu
İnsan	Temizlik yapan gösterici	Temizlik yapan protestocu		Protestonun zararını gideren
Hayvan	Köpek	Temizlik yapan	Temizlik yapmaya yardım eden	Protestonun zararını gideren
Manşet	Taksim’de ağaç artar, eksilmez	Taraflardan biri açıklamada bulundu	Otoritenin açıklaması	Otorite Taksim için açıklamada bulundu

Haber Türk gazetesi “Taksim’de ağaç artar, eksilmez” başlığıyla sunduğu haberde otoriteyi temsilen gösterge Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın sözüne ve fotoğrafına yer vermiştir. Bununla birlikte olaylara ilişkin kullandığı ikinci haberde tahrip edilen nesnelere ilişkin göstergeler kullanmış aynı zamanda yine temizlik yapan gösterici fotoğrafını haberinde işlemiş, çevreci gibi gözüken bir olayın şiddet ve tahribata neden olduğuna işaret etmiştir.

Haber Türk gazetesi ise “Gezi’de temizlik zamanı” başlığıyla sunduğu haberinde tahrif edilmiş kamu mallarının fotoğraflarına yer vererek zarar koduna işaret etmiş bununla birlikte temizlik yapan gösterici fotoğrafıyla aradaki paradoksa işaret etmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 03.06.2013

Görsel 12: Yeni Şafak Gazetesi (03.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin “Güle eğlene yıkım” başlığıyla sunduğu haberinde tahrip edilen polis aracı içinde hatıra fotoğrafı çektiren göstericiler, sokak lambasını yerinden söken bir gösterici, parke taşlarını yerinden söken göstericiler, tahrip edilmiş belediye otobüsü fotoğraflarına yer vermiştir. Gazete sayfada işlediği bir başka haberini “Yasa dışı örgütler sahnede” başlığı ve Taksim Meydanı’nda toplanan ve türlü flamalar taşıyan topluluk fotoğrafıyla sunmuştur.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 10: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (03.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Tahrip eden protestocu	Kamu malına zarar veren
İnsan	Gösterici	Protestocu	Tahrip eden protestocu	Kamu malına zarar veren
İnsan	Gösterici	Protestocu	Tahrip eden protestocu	Kamu malına zarar veren
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan	Protesto yapan insan
Nesne	Belediye Otobüsü	Tahrip edilen araç	Şiddet nedeniyle zarar gören	Tahrip edilen kamu malı
Nesne	Polis aracı	Tahrip edilen araç	Şiddet nedeniyle zarar gören	Tahrip edilen kamu malı
Nesne	Kaldırım taşı	Tahrip edilen çevre unsuru	Şiddet nedeniyle zarar gören	Tahrip edilen kamu malı
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden şahıslar	Protesto etmek için bir araya gelenler
Nesne	Bayrak	Ülkenin temsili	Türk Milleti'nin temsili	Ülkede illegal örgütler var
Nesne	Flama	Grupların temsili	Yasadışı örgütlerin temsili	Ülkede illegal örgütler var
Alt başlık	"Güle eğlene yıkım"	Protestocuların verdiği zarar	Kamu mallarına eğlenerek zarar verdiler	Göstericiler güle eğlene kamu mallarına zarar verdi

Yeni Şafak gazetesi haberde kullandığı yıkılmış ve tahrip edilmiş kamu mallarına ait göstergelerle olayların çevreci bir eylem olmaktan çok içinde şiddet barındıran ve kamu mallarını hedef alan bir hale büründüğüne işaret etmiştir. Yine bir başka haberde "Yasadışı örgütler sahnede" başlığını desteklemek için sunduğu fotoğrafta kullanılan göstergede alandaki kalabalığın taşıdığı flamalarla olayın illegal bir hal aldığını belirtmiştir. Çünkü flama ve bayraklar toplulukların temsilidir. Bu açıdan bakıldığında sayfada Türk bayrağı altında ellerinde flamalar bulunan kalabalığın fotoğraflandığı kareyle farklı ideolojilere sahip bir takım örgütlerin de içinde yer aldığı eylemcilerin hedef noktasının Türk Bayrağı'nın temsil ettiği Türkiye Cumhuriyeti Devleti olduğu mesajını vermiştir.

3.8.4. 04.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 04.06.2013

Görsel 13: Cumhuriyet Gazetesi (04.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi manşetten girdiği “Tek o anlamadı” başlığıyla sunduğu haberin ana fotoğrafında suyla müdahale edilen eylemcilerin yere düşme anındaki fotoğrafını ve devamında müzik eşliğinde eğlenen göstericilerin fotoğrafına yer vermiştir. Bununla birlikte fotoğraflı olarak sunduğu ve “Binlerce yaralı var” başlığını attığı haberin görselinde elinde jop olan bir polis tarafından saçından yakalanan yerdeki bir kadın göstericinin fotoğrafına yer vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 11: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (04.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Müdahale edilen	Orantısız müdahale edilen protestocu
İnsan	Polis	Kolluk birimi	Kolluk gücü müdahalesi	Orantısız müdahale eden
İnsan	Gösterici	Protestocu	Müdahale edilen	Orantısız müdahale edilen protestocu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Dans eden protestocular	Protesto etmek için bir araya gelenler
İnsan	Temizlik yapan gösterici	Temizlik yapan protestocu	Çevreci protesto	Çevreci eylemde bulunan insan
Nesne	Jop	Kolluk kuvveti silahı	Müdahale aracı	Şiddet aracı
Manşet	“Tek o anlamadı”	Otoritenin işaret edilmesi	Başbakan Erdoğan	Göstericilerin iyi niyetini bir tek Başbakan Erdoğan anlamadı

Cumhuriyet gazetesi kullandığı göstergede orantısız şiddet unsuruna dikkat çekmiştir. Aynı haber içerisinde dans edip eğlenen göstericilerin yer aldığı diğer fotoğrafta göstergesel olarak şiddetin olmadığı bir olay izlenimi oluşmaktadır. Yine “Binlerce yaralı var” haberinde yer alan fotoğrafta kullandığı göstergelerde polis tarafından orantısız şiddet uygulandığı mesajı işlenmiştir.

Aynı sayfanın sol tarafında yer alan ve Başbakan Erdoğan’ın karikatürize edildiği görselde otoritenin temsili olan başbakan Nazi Almanya’sı lideri Adolf Hitler’e benzetilerek Nazizm usulü zulüm uygulayan diktatör imajı oluşturulmuştur. Yine aynı görselde sağ elinin başparmağını tehdit edercesine iki defa yinelenmesi otoritenin barışçıl eylemde bulunan göstericileri diktatörce tehdit ettiği mesajını vermiştir.

Cumhuriyet gazetesi ilgili tarihteki manşet haberinde hem şiddet gören göstericilerin fotoğrafına hem de müzikle oynayan eylemcilerin şiddet içermeyen gösterisine ait görsele yer vererek barışçıl eylem ve şiddetli müdahale mesajını sayfa genelinde kullanmıştır. Bunun yanında otoriteyi ifade eden Başbakan Erdoğan'ın ismini kullanmak yerine "o" ifadesiyle işaret etmiştir. Gazete bu yönüyle var olan bir durumu habercilik kuralları çerçevesinde anlatmak yerine siyasal bir aktör olarak haberin içinde kendi varlığını göstermiştir.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 04.06.2013

Görsel 14: Haber Türk Gazetesi (04.06.2013)

Haber Türk gazetesi Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "İyi niyetli mesajlar alınmıştır" sözüyle manşete taşıdığı haberde Gül'ün konuşurken çekilen fotoğrafını kullanmıştır. Gazetede yer alan ve "İmam camiye yaralılara açtı" başlığıyla sunulan haberde cami çerisinde yer alan göstericilerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 12: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (04.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Şiddet gören protestocular	Yaralanan protestocular
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Fatih Altaylı	Açıklamada bulunan	Olayları aktaran	Olayları aktaran basın mensubu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet aracı taşıyan protestocu	Şiddet gösteren protestocu
Mekan	Cami	Dini mekan	Sığınak	Protestocular camiye sığındı
Manşet	İyi niyetli mesajlar alınmıştır	Otoritenin açıklaması	Otorite Taksim için açıklamada bulundu	Otorite göstericilerin iyi niyetli mesajlarını aldığı açıklaması yaptı.

Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan'ın konuşurken çekilen fotoğrafları otoritenin temsil göstergesi olarak kullanmıştır. Gazetede yer alan ve “İmam camiye yaralılara açtı” başlığıyla sunulan haberde cami çerisinde yer alan göstericilerin fotoğraflarında yaralı insanlar göstergesine işaret edilmiştir. Camiler İslam İnancına göre Allah'ın evi ve kutsal mekânlardır ve dokunulmazlıkları vardır. Böylelikle haberde bu fotoğrafın kullanımı yaralı göstericilerin sığınacakları tek mekânın burası olduğu imajı oluşturulmuştur. Diğer bir haberde kullanılan gösterge ise elinde şiddet aracı taşıyan gösterici fotoğrafıdır. Vatandaş kanunlara uymakla sorumlu kişi anlamına gelen bir kavram olmakla beraber elinde bu aracı taşıyan kişinin kanunsuz bir eyleme yöneldiği göstergesel olarak anlatılmıştır. Haber Türk gazetesi haberinde Cumhurbaşkanı'nın sözünde yer alan iyi niyet kodunu kullanarak eylemcilerin otorite tarafından anlaşıldığı, diğer haberde ise yaralı kodunu kullanarak şiddete uğrayan insanların olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 04.06.2013

Görsel 15: Yeni Şafak Gazetesi (04.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi biri manşette olmak üzere olaylarla ilgili olarak dört fotoğraflı habere yer vermiştir. Manşetten girdiği ve “Meydanda yabancı var” başlığıyla sunduğu haberde ilk etapta yüzü kapalı olan bir göstericinin fotoğrafına işaret ederek bu kişinin yabancı bir ülke için çalışan ajan olduğunu fotoğraf yazısıyla belirtmiştir. Yüzün kapalı olması gizlilik ve gizem doğuruyor oluşu göstergesel olarak gazetenin başlığını destekleyici olarak kullanılmıştır. Yine aynı haberde üzerinde hoparlör olan siyah bir araca işaret ederek buradan göstericilere yönelik olarak provakatif duyuruların yapıldığı açıklamasını yapmıştır. Yapılan ikinci haberde “Dozer kaçırıp TOMA’ya saldırdılar”

başlığını kullanan gazete haberinde olay mahallinde göstericilerin üzerine çıktığı bir dozerin fotoğrafını paylaşarak gasp olayının kanunsuzluğuna ve gasp yoluyla şiddete başvurduklarını işaret etmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 13: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (04.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Gösterici	Protestocu	Tahrip eden protestocu	Kamu malına zarar veren
Nesne	Buldozer	Gasp edilen araç	Protestocuların gasp ettiği araç	Gasp edilen saldırı aracı
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Gaspta bulunan insanlar	Gasp eden protestocular
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan yabancı	Yabancı ülke için çalışan protestocu
Nesne	Minibüs	Olaylara karışan araç	Provokasyon aracı	Göstericileri örgütleyen
Manşet	“Meydanda yabancı var”	Olaylara başka ülkelerden müdahale var	Yabancı örgütler olaylara karıştı	Olaylarda yabancı örgütlerin ve ajanların etkisi var

Gazetenin sürmanşetinde yer alan iki haberde de otoriteyi temsil eden Cumhurbaşkanı ve Başbakanın fotoğraflarını kullanan gazete bu fotoğraflara başlık olarak habere konu olan kişilerin sözlerini kullanmıştır. Cumhurbaşkanı Gül’ün elini sorgularca uzatan fotoğrafı haber başlığıyla düşünüldüğünde “Mesajı aldık daha ne istiyorsunuz?” anlamını oluştururken Başbakan Erdoğan’ın elleri birbirine bağlı kendinden emin duruşu “Konu kapandı, burada söylenenin önemi artık yok mesajımızı sandıkta verirsiniz” mesajını vermektedir.

3.8.5. 05.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 05.06.2013

Görsel 16: Cumhuriyet Gazetesi (05.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi Gezi Parkı Olayları ile ilgili olarak biri manşetten olmak üzere iki haber sunmuştur. "Gençler ders veriyor" başlığıyla verdiği ilk haberde Taksim Meydanı'nda toplanan göstericilerin protesto anında çekilen bir fotoğrafına yer veren gazete aynı haberin üst kısmında yüzlerinde maske olan ve elleriyle işarette bulunan göstericilerin fotoğrafını kullanmıştır. Gazetede "Sopayla öldürdüler" başlığıyla verilen ikinci haberde Hatay'daki olaylarda başına aldığı darbe sonucunda ölen Abdullah Cömert'in fotoğrafına yer verilmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 14: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (05.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
İnsan	Abdullah Cömert	Protestocu	Can veren protestocu	Orantısız müdahale neticesinde can veren protestocu
Manşet	“Gençler ders veriyor”	Göstericiler ders veriyor	Protestocular otoriteye bir şeyler öğretmeye çalışıyor	Protestocular otoriteye ders veriyor

Cumhuriyet gazetesi “Gençler ders veriyor” başlığıyla verdiği ilk haberin fotoğrafında kullandığı göstergelerde protesto konusuna dikkat çekmiştir. “Sopayla öldürdüler” başlığıyla verilen ikinci haberde kullandığı gösterge ile eylemlerde şiddetli müdahalelerde bulunulduğu ve bunun ölümle sonuçlandığının altı çizilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi haberinde ders verme kodunu kullanarak göstericilerin otoriteye ders verdiği sonucuna değinmiştir. Aynı haberde ölüm kodunu kullanmasıyla olayların ölümlere neden olduğunu aktarmıştır.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 05.06.2013

Görsel 17: Haber Türk Gazetesi (05.06.2013)

Haber Türk gazetesi "Demokrasiye evet şiddete hayır" başlığıyla manşette sunduğu haberde üç fotoğraf kullanmıştır. Fotoğraflardan ilki Gezi Parkı'nda yoga yapan kadınlara ait fotoğraf olurken, ikinci fotoğraf Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç'ın sağ işaret parmağı havada olan fotoğrafı, üçüncü fotoğraf ise Hatay'daki olaylarda başına aldığı darbe sonucunda ölen Abdullah Cömert'in fotoğrafıdır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 15: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (05.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Yoga yapan protestocular	Sakince protesto yapan
İnsan	Bülent Arınç	Taraf	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması
İnsan	Abdullah Cömert	Protestocu	Can veren protestocu	Orantısız müdahale neticesinde can veren protestocu
Manşet	“Demokrasiye evet şiddete hayır”	Açıklama	Otorite temsilcisinin açıklaması	Otorite demokrasi yanlısı, şiddeti reddediyor

Haber Türk gazetesi “Demokrasiye evet şiddete hayır” başlığıyla manşette sunduğu haberde kullandığı ilk göstergede parkta şiddetin yerini yogaya bıraktığına işaret etmiştir. “Yoga, Hindistan’da ortaya çıkan fiziksel, zihinsel ve ruhsal bir uygulamadır. Yoga, pozlar ve meditasyon aracılığıyla zihin ve ruhta sükunete ulaşmayı sağlamaya çalışır” (uplifers.com). Tanımdan da anlaşılacağı üzere parkta yoganın yapılıyor oluşu, olayın şiddetten uzaklaştığı çözümlemesini getirmiştir.

İkinci göstergede ise Başbakan Yardımcısı Arınç’ın parmağının havada oluşuyla eylemcilere yönelik olarak ciddi açıklamalarda bulunduğu, üçüncü göstergede ise olaylarda dozu kaçırılan müdahalenin ölüme neden olduğunun altı çizilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 05.06.2013

Görsel 18: Yeni Şafak Gazetesi (05.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin olarak altı haberde toplam yedi fotoğrafa yer vermiştir. Sürmanşetten verdiği "Beyaz kuvvetler devrede" başlıklı ilk haberde bir yıkıntının üzerindeki göstericilerin fotoğrafına yer veren gazete, manşetten "Gerilim düştü" başlığıyla verdiği ikinci haberde ilk olarak Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Vekili Bülent Arınç'ın görüşmesi esnasında çekilen bir fotoğrafa yer vermiştir. Bu yönüyle kullanılan bu fotoğraf otoritenin tüm organlarıyla olayın çözümü için mesai harcadıkları mesajını vermektedir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 16: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (05.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Taraf	Otoritenin temsili
İnsan	Gösterici	Protestocu	Tahrip eden protestocu	Kamu malına zarar veren
İnsan	Bülent Arınç	Başbakan Vekili	Taraf	Otorite temsilcisinin açıklaması
İnsan	Kemal Kılıçdaroğlu	CHP Genel Başkanı	Açıklama yapan	Muhalefetin açıklaması
İnsan	Devlet Bahçeli	MHP Genel Başkanı	Açıklama yapan	Muhalefetin açıklaması
İnsan	Abdullah Cömert	Protestocu	Can veren protestocu	Orantısız müdahale neticesinde can veren protestocu
Manşet	“Gerilim düştü ”	Otoritenin söz temsili	Olaylar sakinleşti	Otoritenin açıklamaları ortamdaki gerginliği düşürdü

Manşet altındaki “Türkiye Kaybetti” başlıklı haberde ise arkasında alevler bulunan bir ortamdaki göstericinin slogan atarken çekilen fotoğrafına yer verilmiştir. Bir diğer haberde ise Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) GENEL BAŞKANI Kemal Kılıçdaroğlu ve Milliyetçi Hareket Partisi(MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin olaylara ilişkin yaptığı açıklamalara ilişkin olarak konuşma esnasında çekilen fotoğraflarına yer verilmiştir. Bir diğer fotoğraf da “Ölüm nedeni silah değil” başlığıyla Hatay’daki olaylarda başına darbe alması sonucu hayatını kaybeden Abdullah cömert’in fotoğrafıdır. Gazetede fotoğraflı olarak yayınlanan son fotoğrafta ise olaylarda bıçaklı saldırıya uğrayan Ak Parti(AKP) Güngören İlçe Başkanı Abdullah Başçı’nın fotoğrafıdır.

Yeni Şafak gazetesi sürmanşetten verdiği “Beyaz kuvvetler devrede” başlıklı ilk haberde sunduğu göstergede göstericilerin tahribat yaptığını, manşetten “Gerilim düştü”

başlığıyla verdiği ikinci haberde ilk olarak sunduğu göstergede otoritenin konu üzerine görüşme ve açıklamalarda bulunduğunu belirtmiştir. Manşet altındaki “Türkiye Kaybetti” başlıklı haberde ise yine göstericilerin tahribatta bulunup ülkeye zarar verdiklerine dikkat çekmiştir. Gazete bir diğer haberde kullandığı göstergelerde ise muhalefetin olaylara ilişkin açıklamalarda bulunduğunu, olaya ilişkin diğer göstergelerde de olaylarda can verenlerin ve yaralananların olduğunu altını çizmiştir. Cumhuriyet ve Haber Türk gazeteleri gibi ölüm kodunu kullanan gazete olaylarda can verenlerin olduğuna ve bir başka kodla da saldırıların olduğunu belirtmiştir.

3.8.6. 06.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 06.06.2013

Görsel 19: Cumhuriyet Gazetesi (06.06.2013)

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 17: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (06.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto eden halk	Protesto etmek için bir araya gelenler
İnsan	Bülent Arınç	Başbakan Vekili	Taraf	Otorite temsilcisi
Manşet	“Uyanış korkuttu”	Göstericiler tedirginliğe neden oldu	Otorite korkuyor	Protestocular otoritede korkuya neden oldu.

Cumhuriyet gazetesi ilgili tarihte Gezi Parkı Olayları'na ilişkin beş habere yer vermesine karşın bunlarda iki tanesinde fotoğraf kullanma yoluna gitmiştir. “Büyük buluşma” başlığıyla yaptığı haberde protestolara destek veren çeşitli işçi sendikalarının flamalarıyla birlikte yer aldığı topluluk fotoğrafına yer verirken flamaların kullanımıyla topluma ait birçok örgütün Gezi Parkı olaylarına destek verdiğini belirtmiştir.

Sayfanın alt kısmında yer alan “AKP’de Arınç rahatsızlığı” başlığıyla sunduğu haberde Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın fotoğrafını otoritenin temsili olarak kullanmıştır. Haberde ölüm kodunu kullanmasıyla olayların ölümlere neden olduğunu aktarmıştır.

Cumhuriyet gazetesi haberinde korkutma kodunu kullanarak göstericilerin eylemleriyle otoriteyi korkuttuğu sonucuna değinmiştir.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 06.06.2013

Görsel 20: Haber Türk Gazetesi (06.06.2013)

Haber Türk gazetesi ilgili tarihte yaptığı haberlerin ilkinde Gezi Parkı Olaylarına yönelik sanatçı Sezen Aksu'nun "Bu yeni dili öğrenmeliyiz" açıklamasını başlığa çekmiş ve sanatçının fotoğrafını kullanmıştır. "Gezi'de Kandil" başlığıyla yapılan diğer bir haberde ise parktaki göstericilere simit dağıtıldığı esnada çekilen bir fotoğrafa yer verilmiştir. AKP Milletvekili Nimet Baş'ın "Gerekli dersler alındı" açıklamasının fotoğrafla sunulması otorite olaylardan ders aldı sonucuna ulaşılmasına neden olmuştur. Gazetenin ilk sayfasında yer alan üç fotoğrafta ise olaylara ilişkin açıklama ve destek veren ünlülerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 18: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (06.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Birbirine ikramda bulunan protestocular	Yardımlaşan protestocular
İnsan	Sezen Aksu	Sanatçı	Açıklama yapan	Kanaat bildiren
İnsan	Nimet Baş	Milletvekili	Açıklama yapan	Otorite tarafının açıklaması
İnsan	Orhan Gencebay	Sanatçı	Açıklama yapan	Kanaat bildiren
İnsan	Noam Chomsky	ABD’li düşünür	Destek veren	Protestoyu destekleyen
İnsan	Paulo Coelho	Brezilyalı Yazar	Destek veren	Protestoyu destekleyen
İnsan	Cem Boyner	İşadamı	Destek veren	Protestoyu destekleyen
İnsan	Orhan Pamuk	Yazar	Destek veren	Protestoyu destekleyen
Manşet	Bu yeni dili öğrenmeliyiz	Sanatçıların kanaati	Açıklama yapanlar	Sanatçılar göstericilerin anlatmaya çalıştıklarını öğrenmenin önemine vurgu yaptı

Haber Türk gazetesi kullanmış olduğu göstergelerde ağırlıklı olarak destek veren sanatçı, yazar, düşünür, işadamı gibi kişilerin tanıklıklarını aktarmıştır. Sanatçı, yazar, düşünür gibi insanların toplumun bir yansıması ve temsili olduğu düşüncesinden yola çıkan gazete göstergesel olarak otoritenin yanlış davranış sergilediği mesajını vermiştir. Ders vermek kavramı, öğretmek, yeni bir şeyler sunmak anlamlarına geldiğinden olayların otoriteye yönelik olarak öğretici olması gerektiğini savunan gazete, manşet altında kullandığı diğer bir gösterge ile parkta artık şiddetin yerini yardımlaşmaya bıraktığı müdahalelerin gereksiz olduğu mesajını vermiştir. Haber Türk gazetesi haberinde dil kodunu ve ders kodunu kullanarak eylemlerin yeni bir anlaşma biçimini doğurduğunu belirtmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 06.06.2013

Görsel 21: Yeni Şafak Gazetesi (06.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin olarak altı habere yer vermiş bunların ilki “Houston’dan ölüm emri” başlığı ile verilen ve içeriğinde eylemcilerin kullandığı bir programın ABD’nin Houston kentindeki bir IP adresinden göstericilere talimat verdiği yer alan gaz fişeği fırlatan göstericinin fotoğrafıyla desteklenen haberdir. Göstericilerin çatışma anına ilişkin verilen bu görüntü haber, başlığıyla değerlendirildiğinde talimat doğrultusunda hareket etmeleri durumunda daha fazla zarar görecekları mesajını vermiştir. Göstergede “Houston’dan ölüm emri” başlığı ile göstericilerin kullandığı

şiddete dikkat çekmiştir. Zira ölüm emri kavramı bir insanın yaşamsal varlığına son vermesi verilen direktif olarak tanımlanmakta ve yurtdışı IP numaralarından verilen talimatların şiddeti tırmandırıp ölümlere yol açabileceği mesajı verilmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 19: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (06.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Tahrip eden protestocu	Kamu malına zarar veren
İnsan	Ahmet Davutoğlu	Dışişleri Bakanı	Açıklamada bulunan	Otorite temsilcisinin açıklaması
İnsan	Hayati Yazıcı	Gümrük ve Ticaret Bakanı	Açıklamada bulunan	Otorite temsilcisinin açıklaması
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan yabancı	Yabancı ülke için çalışan protestocu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Ortamı düzenleyen	Tahribatı ortadan kaldıran
İnsan	Polis	Kolluk kuvveti	Gözaltına alan	Kanun uygulayan
İnsan	Göstericiler	Protestocular	Gözaltına alınan	Kanunlara uymayan
Topluluk	Taksim Platformu Üyeleri	Protestocular	Taraf	Protestocu topluluk
Manşet	“Ekonomik yıpratma”	Gazetenin tespiti	Ekonomik yıpratma	Olayların asıl amacı ülkeyi ekonomik olarak yıpratma çabası

Fotoğraflı olarak kullanılan ve “Diplomatik Provokatör” başlığıyla sunulan haberde, içerisinde yine yüzleri maskeli iki kişinin yer aldığı göstergede ise yüzlerini gizleyen göstericilerin örgüt mensubu olduğu imajı oluşturulmuştur. Üçüncü haber ise sürmanşette yer alan “Talep değil MUHTIRA” başlığı atılan fotoğraflı haberdir, Muhtıra kavramı demokrasi ile yönetilen ülkelerde militarist unsurların zaman zaman hükümetlere yönelik olarak yaptığı tehditkar uyarılar şeklinde tanımlanabilmektedir.

Böylelikle görüşmelerde otoritenin göstericiler tarafından tehdit edildiği varsayımına ulaşılmıştır. Konuyla ilgili olarak yapılan bir diğer haber ise “75 örgüt lideri tespit edildi” başlığıyla polislerin iki kişiyi gözaltına almaları anında çekilen fotoğraftır. Gazete Gümrük ve Ticaret BAKANİ Hayati Yazıcı’nın “Türkiye bunları hak etmiyor” açıklamasını Yazıcı’nın fotoğrafıyla birlikte vermiş, yine açıklamalarda bulunan Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun “Türkiye ikinci sınıf demokrasi değildir” açıklamasını başlığa çekip fotoğrafıyla birlikte yayınlayarak otoritenin tepkisini içeren temsilini yapmıştır. Burada da Gazete “Türkiye bunları hak etmiyor” ve “Türkiye ikinci sınıf demokrasi değildir” başlıkları altında verdiği göstergelerde hükümet üyelerinin olaylara tepkisinin olduğunu göstermiştir. Gazete, manşetinde kullandığı “Ekonomik yıpratma” ifadesiyle olayların asıl amacının ekonomik anlamda zarar verme çabası olarak nitelendirmiş ve burada kendini siyasal iletişim aktörü konumuna almıştır.

3.8.7. 07.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 07.06.2013

Görsel 22: Cumhuriyet Gazetesi (07.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi “Öfkesiyle deliye döndü” başlığıyla manşetten verdiği haberde içinde göstericilerin yer aldığı topluluk fotoğrafı paylaşmıştır. Cumhuriyet gazetesi “Öfkesiyle deliye döndü” başlığıyla manşetten verdiği haberde kullandığı göstergeyle toplumun protestosunun devam etmesinin otoriteyi kızdırdığı mesajı vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 20: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (07.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protesto etmek için bir araya gelenler
Manşet	Öfkesiyle döndü	Gazetenin görüşü	Otoritenin öfkesi	Başbakan Erdoğan göstericilere büyük öfke duyuyor

Cumhuriyet gazetesi “Cin şişeden çıktı” başlığıyla Alaattin’in Sihirli Lambası hikâyesinde her isteği yerine getirme gücüne sahip lamba cini metonimisini kullanmıştır. Gazete sayfada olaylarla ilgili olarak yayınladığı diğer haberlerde fotoğraf kullanımına gitmemiştir.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 07.06.2013

Görsel 23: Haber Türk Gazetesi (07.06.2013)

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak sayfasında üç fotoğraflı habere yer vermiştir. Manşetten verdiği ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın "Demokratik taleplere canımız feda" açıklamasını başlığa çeken gazete bu haberinde Erdoğan'ın fotoğrafını kullanarak otoritenin temsilini gerçekleştirmiştir. "Sanatçılar gezi için yürüdü" başlığını kullandığı ikinci haberde ise sanatçı Şevval Sam'ın düdük çalarken çekilen fotoğrafı ve topluluk fotoğrafına yer verilmiştir. "Sanatçılar gezi için yürüdü" başlığının altında kullandığı göstergelerde kanaat önderi olarak kabul edilen sanatçıların da olaylara destek verdiğini ve durması gerektiği mesajını aktarmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 21: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (07.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Otoritenin açıklaması
İnsan	Şevval Sam	Sanatçı	Olayları destekleyen	Kanaat bildiren
İnsan	Mustafa Sarı ve eşi	Şehit olan polis memuru ve eşi	Şehit olan	Olaylar nedeniyle can veren kolluk gücü mensubu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protesto etmek için bir araya gelenler
Manşet	"Demokratik taleplere canımız feda"	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması	Otorite demokratik olan her talebe açık olduğu açıklamasını yaptı.

Sayfada sunulan son haberde ise Adana'da eylemcileri kovaladığı sırada köprüden düşerek şehit olan polis memuru Mustafa Sarı'nın eşiyle birlikte çekilen fotoğrafına yer verilmesi olaylarda şehit düşen polislerin olduğunu aktarılmıştır. Vatanını korumak uğruna veya görevi başında can veren kişilere yönelik olarak Şehit kavramı kutsal bir değeri işaret etmekte olup burada şehit polis memurunun fotoğrafının kullanışı kanunsuz eylemlerin vatanına hizmet eden bir polis memurunun şehit olmasına neden olduğu anlamını doğurmuştur.

Haber Türk gazetesi “Demokratik taleplere canımız feda” başlığıyla verdiği göstergede ise Başbakan Erdoğan’ın dinler pozisyonundaki fotoğrafıyla ile otoritenin temsilini yapmış ve otoritenin demokratik taleplere sıcak baktığı imajını çizmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 07.06.2013

Görsel 24: Yeni Şafak Gazetesi (07.06.2013)

Gösterge Çözümlemeleri;

Tablo 22: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (07.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Otoritenin açıklaması
Nesne	Bayrak	Ülkenin temsili	Türk Milleti'nin temsili	Otorite milletindir
İnsan	Mustafa Sarı ve eşi	Şehit olan polis memuru ve eşi	Şehit olan	Olaylar nedeniyle can veren kolluk gücü mensubu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protesto eden	Protesto eden maskeli şahıs
İnsan	Kemal Kılıçdaroğlu	CHP Genel Başkanı	Açıklamada bulunan	Muhalefetin temsili
İnsan	Fethullah Gülen	Kanaat önderi	Eleştiren	Kanaat bildiren
İnsan	David Rafael Kotok	Yabancı sermaye sahibi	Olaylara destek veren	Sahtekar
Manşet	“Demokratik taleplere canımız feda”	Otoritenin açıklaması	Otorite demokratik taleplere sıcak bakıyor	Otorite demokratik olan her talebe açık olduğu açıklamasını yaptı.

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin sayfasında altı fotoğraflı habere yer vermiş ve manşetine Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın “Demokratik taleplere canımız feda” açıklamasını başlığa çekerek Erdoğan'ın gülümserken çekilmiş fotoğrafını kullanarak, otoritenin taleplere sıcak baktığı anlamını oluşturmuştur. Gazetede yer alan ikinci haber ise “Gezi geyiğe döndü” başlığı atılan içerisinde eylemcilerin mizahi pankartları ve fotoğraflarına yer vermiştir.

“Partisine sözü geçmedi” başlığıyla CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun fotoğrafına yer veren gazete bir alttaki haberde “Bu hak davası değil” başlığıyla o dönemde kanaat önderi olarak kabul edilen Fethullah Gülen'in fotoğrafındaki gösterge ile kanaat önderlerinin bu olaya eleştiriyle yaklaştıkları mesajı verilmiştir.

Gazete bir diğer haberinde Haber Türk gazetesi gibi Adana'da eylemcileri kovaladığı sırada köprüden düşerek şehit olan polis memuru Mustafa Sarı'nın eşiyle birlikte çekilen fotoğrafına yer vermiştir. Vatanını korumak uğruna veya görevi başında can

veren kişilere yönelik olarak Şehit kavramı kutsal bir değeri işaret etmekte olup burada şehit polis memurunun fotoğrafının kullanışı kanunsuz eylemlerin vatanına hizmet eden bir polis memurunun şehit olmasına neden olduğu anlamını doğurmuştur.

Sürmanşette yer alan son haberde ise ABD’li Cumberland Fonu’nun sahibi David RafaelKotok’un fotoğrafı “Sahtekar David” başlığıyla temsil fotoğrafı olarak sunulmuştur.

3.8.8. 08.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 08.06.2013

The image shows the front page of the Cumhuriyet newspaper from June 8, 2013. The main headline is "Çapulcu dünya" (Plunderer world) in large white letters on a blue background. Above it, a sub-headline reads "Erdogan'ın buyurgan tavrı Gezi direnişini ateşliyor. Eylemler küreselleşiyor" (Erdogan's authoritarian attitude ignites the Gezi resistance. Actions are globalizing). Below the main headline, there are three smaller headlines: "TÜM KENTLER DİRENCEZİ DİYECEK", "AP DE KINAMAYA HAZIRLANIYOR", and "FİLE, DEMOKRASİLERDE YERİ YOK". The central part of the page features a large photograph of a crowd of people protesting, with a man in the foreground shouting and holding a sign that says "KUTLUYADAGI! SÖĞÜY!" (Kutlu Ada! No more!). To the right of the main headline, there are several columns of text, including a section titled "Herkesi karşısına aldı" (He put everyone against him) and "Erdogan, kendisi dışında herkesi suçladı, ABD eçliğinden yalanlama geldi" (Erdogan, blamed everyone except himself, received a lie from the US). The page also includes various news snippets, a "GÜNCEL" section with "Nasıl Lider mi?" and "Yapacağınızı bana yapın", and a "ZAFER" section with "LYS-11 (Matematik) son adım Deneme Sınavı".

Görsel 25: Cumhuriyet Gazetesi (08.06.2013)

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 23: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (08.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Destek veren	Protesto eden yaşlı insan
İnsan	Protestocu	Slogan atan	Olayları protesto eden	Tehlikeli protestocu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protesto etmek için bir araya gelenler
Manşet	“Çapulcu dünya”	Gazetenin görüşü	Tanımlama	Herkes olaylara destek veriyor

Cumhuriyet gazetesinde ilgili tarihte olaylara ilişkin fotoğraflı iki habere yer vermiştir. Manşetten “Çapulcu dünya” başlığıyla verdiği haberde sol elini havaya kaldıran yaşlı bir protestocunun öne palanda olduğu topluluk fotoğrafına yer veren gazete, toplumun her yaş seviyesindeki insanların olaylara destek verdiği izlenimi oluşturulmuştur.

Bununla birlikte gazete olaylar sırasında tanımlama aracı haline gelen Çapulcu metaforunu kullanarak olaylara tüm dünyadan tepki olduğunu göstermek metonimik anlamda da olaya destek veren herkesi çapulcu ilan etmiştir. Çünkü çapulcu kelimesi Gezi Parkı’nda eylem yapan göstericiler tarafından benimsenen bir tanımlama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 08.06.2013

Görsel 26: Haber Türk Gazetesi (08.06.2013)

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak üç habere yer vermiştir. Manşetten verdiği ve Başbakan Erdoğan'ın "Ortaklığı benimle yapın" sözlerini başlığa taşımış ve bunu Erdoğan'ın fotoğrafıyla desteklemiş ve kullandığı bu göstergeyle otoritenin eylemcilere teklifte bulunduğunu aktarmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 24: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (08.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Otoritenin açıklaması
İnsan	Polis	Kolluk kuvveti	Şiddet uygulayan	Orantısız güç uygulayan
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet uygulanan	Orantısız güç uygulanan
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Otoritenin açıklamalarını takip eden
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	İbadet eden insanlar	Barışçıl boyut
Manşet	“Ortaklığı benimle yapın”	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması	Otorite konu çevrecilikse beraber çalışalım açıklamasında bulundu.

Gazetede yer verilen ikinci haberde ise olaylarda orantısız güç kullanan polislerin ceza almalarına ilişkin üç polisin karşısında bir kadın göstericiye orantısız müdahale anını gösteren fotoğrafı kullanma yoluna gitmiştir. Gazete son haberde ise “Gezi’de Cuma” başlığıyla namaz kılan insanların fotoğrafına yer vermiştir. Haberinde kullandığı göstergeyle olayların barışçıl boyuta dönüştüğünü eylemlerin pasifleştiği anlamını aktarmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 08.06.2013

Görsel 27: Yeni Şafak Gazetesi (08.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi sürmanşetine Başbakan Erdoğan'ın "Ortaklığı benimle yapın" sözlerini başlığa taşımış ve bunu Erdoğan'ın topluluğa hitap ederken çekilen fotoğrafıyla destekleyerek otoritenin temsilini yapmıştır. Manşette kullandığı "Kırlı pazartesi" başlığıyla olayların ekonomiye ciddi zararlar verdiğini savunan gazete olayların çevreci bir eylemden uzak olduğu sonucuna vararak bir siyasal iletişim aktörü olmuştur.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 25: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (08.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Otoritenin açıklaması
Topluluk	Göstericiler	Taksim Dayanışması Platformu üyeleri	Protesto edenler	Otoriteyle müzakerede bulunan
İnsan	Gösterici	Protestocu	Eyleme son veren	Protestodan vazgeçen
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protesto eden	Protestoya devam eden
Manşet	“Kirli pazartesi”	Gazetenin açıklaması	Ekonomik zarar	Olaylar ülke ekonomisine ciddi zarar verdi

Gazete olaylara ilişkin olarak “Toparlanın gidiyoruz” başlığıyla sunduğu haberde Ankara Kuşulu Park’taki çadırlarını söken eylemcilerin fotoğrafına ve parktaki Atatürk büstü üzerindeki afişleri söken gösterici fotoğrafına yer vermiştir. “Tansiyonu düşüren açıklama” başlığıyla sunulan son haberde ise Taksim Platformu adına açıklama yapan yöneticilerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

Yeni Şafak gazetesi sürmanşetteki haberinde kullandığı göstergeyle otoritenin eylemcilere teklifte bulunduğunu, ikinci haberde kullandığı göstergelerle eyleme son veren ve otoritenin isteklerini uygulayan göstericilerin olduğuna ve son haberdeki göstergeyle yapılan müzakerenin ortamı yumuşattığı izlenimini vermiştir.

3.8.9. 09.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 09.06.2013

Görsel 28: Cumhuriyet Gazetesi (09.06.2013)

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 26: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (09.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Taraftar grubu	Futbol takımı taraftarı	Protesto eden	Protestoya destek veren
Manşet	“Meydanlar taştı”	Yoğun kalabalık	Destek verenler	Gösterilere destek çığ gibi büyüyor.

Cumhuriyet gazetesi ilgili tarihte “Meydanlar taştı” başlığıyla manşetten verdiği haberde ellerinde Gezi Parkı’yla ilgili dövizler yer alan taraftar gruplarının büyük ebattaki fotoğrafına yer vermiş ve desteğin büyüklüğüne dikkat çekmiştir. Fotoğrafta birbirinden farklı takımların formalarını giyen tarafların yan yana olan fotoğrafının kullanılması Gezi Parkı olaylarının toplumun her kesimini bir araya getirdiği sonucunu aktarmıştır.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 09.06.2013

Görsel 29: Haber Türk Gazetesi (09.06.2013)

Haber Türk gazetesi de Cumhuriyet gazetesi gibi taraflar gruplarının desteğine ilişkin bir fotoğraf yayınlamış, fotoğrafta birbirinden farklı takımların formalarını giyen tarafların yan yana olan fotoğrafının kullanılması Gezi Parkı olaylarının toplumun her kesimini bir araya getirdiği sonucunu aktarmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 27: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (09.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Taraftar grubu	Futbol takımı taraftarı	Protesto eden	Protestoya destek veren
İnsan	Gösterici	Protestocu	Kırmızı elbiseli kadın	Orantısız müdahalede bulunulan
Manşet	“Ombudsmana 12 şikâyet”	Şiddeti şikâyet edenler	Protestolarda zarar görenler	Biber gazıyla etkilenenler polisi şikâyet etti

Diğer bir haberde ise “Ombudsmana 12 şikâyet” başlığı ile Gezi Parkı Olayları’nda simgesel hale gelen üzerine gaz sıkılan “Kırmızı etekli kadın” fotoğrafına yer vermiştir. Her toplumsal olayın bir simge fotoğrafı vardır görüşünden hareketle bu fotoğraf da Gezi Parkı olaylarının simgesel fotoğrafı haline gelmiştir. Üzerine biber gazı sıkılan kırmızı elbiseli kadın görseli polisin göstericiler üzerinde orantısız güç uygulayışına delil olarak sunulmuştur.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 09.06.2013

Görsel 30: Yeni Şafak Gazetesi (09.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin olarak sürmanşetten paylaştığı ilk haberde olaylara destek veren Çarşı Taraftar Grubu'nun fotoğrafını "Çarşı karıştı" başlığıyla vermiş, kullandığı göstergeyle Cumhuriyet ve Haber Türk gazeteleri gibi olaylara taraftar gruplarının da destek verdiğini iletmıştır bununla beraber haberinde de grubun kendi içinde bölündüğüne değinmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 28: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (09.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Taraftar grubu	Futbol takımı taraftarı	Protesto eden	Protestoya destek veren
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otoritenin temsili	Olaylara boyun eğmeyen
İnsan	Vatandaş	Protestocu	Olayları protesto eden	Otoriteye destek veren
Nesne	Türk Bayrağı	Ülkenin temsili	Milletin temsili	Millet olayların karşısında
Manşet	“Faiz lobisine sandık resti”	Gazetenin açıklaması	Ekonomik zarar	Ülkeyi ekonomik olarak yıpratma çabasındakilere rest çekildi

Gazete manşetinde büyük puntolarla paylaştığı “Faiz lobisine sandık resti” başlığıyla Gezi Parkı Olayları’nı destekleyen faiz lobisine teslim olmayacaklarını belirten Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın balkondaki halkı selamladığı fotoğrafını kullanarak otoritenin vatandaş tarafından desteklendiği mesajını vermiştir. Aynı haberde kullanılan Türk bayrağı göstergesi milletin temsili olarak ülkeyi oluşturan vatandaşların otoriteye olan desteğini aktarmıştır.

3.8.10. 10.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 10.06.2013

Görsel 31: Cumhuriyet Gazetesi (10.06.2013)

İlgili tarihte yine olaylara manşetten yer veren Cumhuriyet gazetesi “Çapulcular sel oldu” başlığıyla verdiği haberde Taksim Meydanı’nda Taksim Dayanışması Platformu’nun düzenlediği mitingdeki yoğun kalabalığın fotoğrafına yer vermiştir ve kalabalık kodunu sel kavramıyla destekleyerek olaylara olan tepkiyi hızla büyüyen bir hal olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte “Dünya yeter diyor” başlığıyla verdiği haberde de ABD’de Gezi Parkı Olayları’na destek vermek için bir araya gelen kalabalığın fotoğrafını vererek olayların dünya genelinde tepki çektiğine vurgu yapmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 29: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (10.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protestoya destek veren yoğun kalabalık
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otoritenin temsili	Hedef alıp kışkırtan otorite
İnsan	Vatandaş	Protestocu	Olayları protesto eden	Otoriteye destek veren
Topluluk	Gösteri yanlıları	Protestocu	Destek veren	Yurt dışından olaylara destek veren kitle
İnsan	Hüseyin Avni Mutlu	İstanbul Valisi	Otorite Temsilcisi	Otoritenin temsili
Manşet	“Çapulcular sel oldu”	Gazetenin açıklaması	Destek veren	Gösterilere yoğun destek var

Gazete fotoğrafı olarak “Erdoğan bölüyor kışkırtıyor” başlığıyla verdiği üçüncü haberde de Erdoğan’ın Mersin’de bir gruba hitap ettiği sırada çekilen fotoğrafını haberine taşıyarak otoritenin halkı bölüp, kışkırtıcı bir yönelime girdiğini aktarmaktadır.

Fotoğraflı olarak “Vali Mutlu’dan özür tweet’i” başlığıyla yayınladığı son haberde ise İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu’nun temsil fotoğrafı olan gösterge ile temsilci kanalıyla otoritenin eylemcilerden özür dileyip geri adım attığı fikri gösterilmeye çalışılmıştır.

Haberde kullanılan fotoğrafın sayfaya olan yerleşimsel oranı fotoğrafın anlam boyutuna doğrudan etki etmektedir. Bununla birlikte ilgili tarihte gazete üç topluluk fotoğrafı yayınlamış, eylemcilerin temsili olan fotoğrafa büyük ebatta yer verirken, otoritenin temsili olan Başbakanın halka hitap ettiği fotoğrafa orantısız olarak küçük alan bırakmıştır.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 10.06.2013

Görsel 32: Haber Türk Gazetesi (10.06.2013)

Fotoğraflı olarak ikisi manşet ve sürmanşetten olmak üzere üç haberi aktaran Haber Türk gazetesi ilk haberinde “Gençliğe güveniyoruz” manşetiyle Erdoğan’ın Ankara’da kendisini karşılayan gruba hitap ettiği sırada sağ eli havada çekilen fotoğrafını kullanmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 30: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (10.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protestoya destek veren kalabalık
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması
İnsan	Vatandaş	Protestocu	Olayları protesto eden	Otoriteye destek veren
İnsan	Hüseyin Avni Mutlu	İstanbul Valisi	Otorite Temsilcisi	Otoritenin temsili
Sürmanşet	“Gençliğe güveniyoruz”	Otoritenin açıklaması	Otoritenin gençliğe güveni	Otorite ülke gençliğine güvendiği açıklamasını yaptı
Manşet	“Bir gönül için bin özür dilerim”	Otoritenin özrü	Otorite özür diledi	Vali gösteride orantısız şiddete maruz kalanlardan özür diledi

“Bir gönül için bin özür dilerim” başlığıyla yayınlanan haberde ise başlığa kaynak olan sözün sahibi İstanbul Valisi Mutlu’nun elleri önünde birbirine bağlı fotoğrafına yer veren gazete, otoritenin temsilcisinin göstericilerden özür dileyerek geri adım attığı fikrini aktarmıştır.

Son haberde Taksim Dayanışması Platformu’nun Taksim Meydanı’nda düzenlemiş olduğu miting fotoğrafı “Somut yanıt almadan gitmeyiz” başlığıyla eylemcilerin kalabalıklı neticesindeki kararlılığa vurgu yapılmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 10.06.2013

Görsel 33: Yeni Şafak Gazetesi (10.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin olarak yaptığı ilk haberde Haber Türk gazetesi gibi sürmanşetten Erdoğan'ın Ankara'da kendisini karşılayan gruba hitap ettiği sırada Başbakan Erdoğan'ın dur işareti yapan fotoğrafını sürmanşetten vererek otoritenin olaylara dur demek istediğini aktarmıştır. "Tuzak kuranlara sandıkta cevap verin" başlığıyla verilen bu haberde ellerinde Türk Bayrakları ile Erdoğan'ın hitabını dinleyen grubun fotoğrafıyla milli bir sembol olan bayrak kullanılmış, milletin otoritenin arkasında olduğu izlenimi verilmiştir. ,

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 31: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (10.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet uygulayan	Şiddete başvuran gösterici
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması
Topluluk	Vatandaş	Protestocu	Olayları protesto eden	Otoriteye destek veren
İnsan	Mehmet Ali Alabora	Sanatçı	Protestocu	Olaylara destek veren
İnsan	Alaattin Yüksel	CHP Milletvekili	Eylemcilere destek veren	Muhalefetin açıklaması
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Şiddete başvurmadan protesto eden
Manşet	“Bu ne tesadüf”	Gazetenin açıklaması	Protestolar planlı	Gösterilerin provası tiyatro oyunuyla yapıldı

Gazete yapmış olduğu ikinci haberde CHP Milletvekili Alaattin Yüksel’in fotoğrafını da “Küfür edene para verdi” ara başlığıyla sunmuş ve siyasal bir kişiliğin eylemcileri madden desteklediği ilgili kişinin temsil fotoğrafıyla birlikte verilmiştir. “Taksim’de olaysız gösteri” başlığıyla yayınlanan bir diğer haberde ise Taksim Dayanışması Platformu’nun Taksim Meydanı’nda düzenlediği mitinge ait fotoğraf şiddetsiz protestonun mümkün olduğunu aktarmak için kullanılmıştır.

“Bu ne tesadüf” başlığı ve “Önce sahnede sonra Taksim’de ara başlığı ile sunulan bir diğer haberde gaz kapsülü fırlatan kadın göstericinin fotoğrafını ön plana çıkarmış haberin iç bölümünde ise alanda düzenlenen bir tiyatro gösterisi ile oyuncu Mehmet Alabora’nın fotoğrafına yer verilmiştir. “Gurbetçilerden destek” başlığıyla sunulan haber fotoğrafında ise Avusturya’da yaşayan Türk vatandaşların otoriteye destek vermek amacıyla toplanmalarına ait fotoğraf ile otoritenin yurtdışından dahi destek gördüğüne vurgu yapılmıştır. “Taksim’de olaysız gösteri” başlığıyla yayınlanan bir diğer haberde kullanılan gösterge “Bu ne tesadüf” başlığı ve “Önce sahnede sonra Taksim’de ara başlığı ile sunulan bir diğer haberde gösterge olarak şiddet kavramına değinilmiş kullanılan diğer göstergelerle olayların daha önceden provasının yapıldığına

dikkat çekilmiştir. Sayfada kullanılan fotoğrafların yerleşimsel açıdan genel bir değerlendirilmesi yapılacak olursa, manşette elindeki gaz kapsülünü fırlatmaya hazırlanan göstericinin büyük ebatlı fotoğrafı karşısında Başbakan Erdoğan'ın Sürmanşette eliyle dur işareti yatığı fotoğrafın yöneldimsel açıdan yerleştirilmesi görsel olarak otorite olaylara dur diyor mesajını vermektedir.

3.8.11. 11.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 11.06.2013

Görsel 34: Cumhuriyet Gazetesi (11.06.2013)

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 32: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (11.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protesto için bir araya gelenler
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otoritenin temsili	Otoritenin zor durumu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Sakince oturan protestocular
Manşet	“Anlamadın dilimizi”	Gazetenin açıklaması	Protestocuların anlatmak istediği	Otorite göstericilerin ne demek istediğini anlamıyor

Cumhuriyet gazetesi ilgili tarihte olayları konu alan haberlere yine manşetten yer vermiştir. “Anlamadın dilimizi” başlıklı haberde sıraya geçerek elden ele kumanya taşıyan gösterilerin fotoğrafına yer vermiş ve göstergesel olarak protesto için ortak noktada yardımlaşan kişiler anlamını yüklemiştir. Bunun devamında “Anlamadın dilimizi” ifadesiyle Başbakan Erdoğan’a seslenme yoluna giderek göstericilerin sesi olmaya çalışmıştır.

“Hesabı da şaşı” başlığı ile duyurulan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın elini yüzüne yasladığı fotoğrafının kullanıldığı haberle otoritenin zor duruma sokulduğu mesajını vermiştir. Sayfada “Yaratıcı, muzip isyan çocukları” başlığıyla sunulan bir diğer haberde ise eylemcilerin bir araya gelerek sohbet ettikleri ve olayın sakince yapılan bir protesto birlikteliği olduğu imajı çizilmiştir.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 11.06.2013

Görsel 35: Haber Türk Gazetesi (11.06.2013)

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 33: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (11.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Eğitim görenler	Eğitim alan protestocu kitle
İnsan	Prof. Dr. Ali Nesin	Akademisyen	Protestoculara destek veren	Ders veren
Manşet	"Gezi'ye randevu"	Gazetenin açıklaması	Otorite ve protestocuların müzakeresi	Otorite eylemcilerle görüşecek

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak manşetten “Gezi’ye randevu” başlığıyla sunduğu haberde fotoğraf kullanımına gitmemiş, aynı haberin yan tarafında “14. Günde Prof. Nesin’den matematik dersi başlığı attığı anons haberde parkta ders anlatan Ali Nesin ve onu dinleyen göstericilerin fotoğrafına yer vermiştir. Buradaki gösterge alanın göstericiler için bir eğitim alanı haline getirildiği, şiddetin olmadığı mesajını vermiştir. Aynı haberin yanında “Gezi’ye asayiş ve güvenlik geliyor başlıklı haberde fotoğraf kullanımına gidilmemiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 11.06.2013

Görsel 36: Yeni Şafak Gazetesi (11.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi ise manşetten “Eylemlere akıl adam” başlığıyla sunduğu haberde gösteri alanında dinlenen eylemcilerin fotoğrafını paylaşmıştır. Fotoğrafta yerde yatan ön taraftaki göstericinin yüzünde yer alan maske, 2006 yılında vizyona giren yönetmenliğini James McTeigue’nin yaptığı V for Vendetta isimli filmde, baskıcı bir

toplum düzeni içerisinde V isimli bir vatandaşın şiddet yoluyla olaylara karşı çıktığı direnişi anlatmasında kullanılan bir argümandır. Bu yönüyle eylemci görselindeki bu gösterge, göstericilerin Gezi Parkı olaylarında protestolarında şiddet temelli bir yaklaşımı örnek almalarını aktarması bakımından önem arz etmektedir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 34: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (11.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Alanda dinlenen protestocular
İnsan	Mehmet Ali Alabora	Sanatçı/Gösterici	Protestocu	Açıklama yapan protestocu
Nesne	Maske	Simge	İtaatsizlik	Sivil itaatsizlik simgesi
Manşet	“Eylemlere Akil Adam”	Gazetenin açıklaması	Müzakere	Polis müdahalesinden önce göstericilerle müzakere edilecek

Diğer bir haberde ise gezi parkı göstericilerinden Mehmet Ali Alabora'nın fotoğrafını “Yakıp yıkın demedim” başlığıyla paylaşmış ve haber başlığına konu olan açıklamayı yapan göstergenin tanıklığına başvurmuştur.

3.8.12. 12.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 12.06.2013

Görsel 37: Cumhuriyet Gazetesi (12.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi manşetten “Vahşete döndü” başlığıyla sunduğu haberde ilk haberde Taksim Meydanı’nda eylemcilere müdahale esnasında çekilen ve kadrajını TOMA, gaz bombası ve eylemcilerin oluşturduğu fotoğrafa yer vermiştir. Fotoğraf genelindeki yoğun sis tabakası çatışma alanlarındaki ortama benzetildiği için savaşlarda karşımıza çıkan geniş çaplı kıyım ve yıkımları tarif eden vahşet metaforunu kullanarak eylemcilere şiddetle müdahale edildiği mesajını vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 35:Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (12.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Nesne	TOMA	Müdahale aracı	Şiddet aracı	Şiddetli müdahale aracı
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet uğrayan	Şiddet gören protestocu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Şiddete uğrayanlar	Şiddet gören protestocular
İnsan	Polis	Kolluk kuvveti	Kolluk gücü müdahalesi	Gözaltına alan güç
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protesto eden	Protesto eden vatandaş
Manşet	“Vahşete döndü”	Gazetenin açıklaması	Polis vahşet sergiliyor	Polis olaylara vahşice müdahale ediyor
İkinci manşet	“Gezi’yi bırakmayacağız”	Gazetenin açıklaması	Vazgeçmek yok	Eylemciler tüm müdahalelere karşın vazgeçmeyecek

“Gezi’yi bırakmayacağız başlığı atılan ikinci haberde ise parti ve örgütlerin flamalarını elinde taşıyan iki eylemcinin el ele tutuşarak koştuğu fotoğrafa yer verilmiştir. “İç savaş mı istiyorsun” ara başlığıyla birlikte alevlerin önündeki bir göstericinin siluet fotoğrafına yer veren gazete, görselin arka planındaki ateş ve siluet kullanımıyla genelde Ortadoğu ülkelerinde gördüğümüz şiddet eylemlerine gönderme yapmış ve Otoriteye seslenmiştir.

“Demokrasi yerlerde” ara başlığıyla birlikte adliye önünde polis tarafından gözaltına alınan bir avukatın fotoğrafını kullanmıştır. Avukatlar hukukun savunucuları olarak bilinir ve böylelikle burada açıklama yapan insanların olaylara müdahaleyi hukuksuz gördükleri, polisin avukatlara müdahalesinin demokratik haklarını kullanan insanlara karşı yanlış bir yaklaşım olduğu, hukuk erklerine yönelik girişilen bu durumla birlikte hukukun ayaklar altına alındığı mesajı oluşturulmuştur.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 12.06.2013

Görsel 38: Haber Türk Gazetesi (12.06.2013)

Haber Türk gazetesi manşetten verdiği “Gezi ayrı, Taksim ayrı” başlığıyla sunduğu haberde ilk olarak, Taksim Meydanı’ndaki göstericilere müdahale anında çekilen, içeriğini molotof kokteyli atan bir gösterici ile TOMA’nın oluşturduğu müdahale fotoğrafına ve ikinci olarak da yüzü maskeli eylemcilerin ellerindeki cisimleri fırlatırken çekilen fotoğraflarına yer vermiştir. Gazete yapmış olduğu ikinci haberde Başbakan Erdoğan’ın Ankara’da Gezi Parkı temsilcileriyle yapmış olduğu görüşmedeki “Bu işi bitirin gözlerinizden öpüyorum” sözünü başlığa çekmiş ve bunu Erdoğan’ın fotoğrafını kullanarak tanıktırmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 36:Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (12.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Nesne	TOMA	Müdahale aracı	Şiddet aracı	Şiddetli müdahale aracı
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren	Şiddet gösteren protestocu
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Şiddet uygulayanlar	Şiddet uygulayan protestocular
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Otorite	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren	Şiddet gösteren protestocu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Örgüt militanı	Gözaltına alınan militan
Manşet	“Taksim ayrı, Gezi ayrı”	İki ayrı konu	Çevreci eylem ve anarşi gösterisi ayrımı	Gezi parkı çevreci eylem, Taksim gösterileri anarşi
Haber	“Bu işi bitirin gözlerinizden öpüyorum”	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması	Otorite göstericilerle görüştü ve onlara seslendi

Haber Türk gazetesi “Gezi ayrı, Taksim ayrı” başlığıyla sunduğu haberde kullandığı göstergelerle alanda şiddetin devam ettiği, bazen de şiddet gösteren eylemcilerin kendilerine yanlışlıkla zarar verdiği mesajını vermiştir. Gazete yapmış olduğu ikinci haberde kullandığı gösterge ile otoritenin açıklamasına tanık göstermiş son gösterge ile de olaylarda gözaltına alınan kişilerin olduğuna işaret etmiştir. Haber Türk gazetesi yine şiddet kodunu kullanarak yüzleri maskeli göstericilerin taş fırlatan fotoğraflarını kullanarak protestolarında şiddet araçlarına başvurduğuna dikkatleri çekmiş ve militan kodunu kullanarak örgütlerin olaylar içerisinde aktif olarak yer aldığını belirtmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 12.06.2013

Görsel 39: Yeni Şafak Gazetesi (12.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi ilgili tarihte olaylara ilişkin yayınladığı beş haberde yedi fotoğraf kullanımına gitmiştir.” “Yerinde müdahale” başlığıyla yayınladığı haberde alevler saçan molotof kokteyli fırlatan bir göstericinin fotoğrafını kullanan gazete aynı haberde “TOMA Kurtardı” ara başlığıyla verilen ikinci haberde polise molotof kokteyli atarken kendisi alevler içinde kalan bir göstericinin fotoğrafına yer vermiştir. Aynı haberin içerisinde açılan “Gaz tabancasına ayar” ara başlığıyla gaz tabancalarıyla hedef alan polislerin fotoğraflarını kullanan gazete diğer bir haberde Başbakan Erdoğan’ın Ankara’da Gezi Parkı temsilcileriyle yapmış olduğu görüşmedeki “Gözlerinizden öpüyorum eylemi bitirin” sözünü başlığa çekmiş ve bunu Erdoğan’ın fotoğrafını kullanarak tanıklaştırmıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 37:Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (12.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Nesne	Molotof kokteyli	Ateşli silah	Şiddet aracı	Protestocuların ateşli silahı
Nesne	Gaz tabancası	Silah	Müdahale aracı	Kolluk kuvvetlerinin müdahale aracı
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Şiddet uygulayanlar	Şiddet uygulayan protestocular
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Otorite	Otoritenin temsili	Otoritenin açıklaması
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren	Şiddet gösteren protestocu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Şiddet gösteren	Şiddet gösteren protestocu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Kanuna uymayan	Gözaltına alınan protestocu
İnsan	Gösterici	Protestocu	Zarar gören	Kendine zarar veren protestocu
İnsan	Hüseyin Avni Mutlu	İstanbul Valisi	Açıklamada bulunan	Otoritenin açıklaması
İnsan	Zafer Çağlayan	Ekonomi Bakanı/	Açıklamada bulunan	Otoritenin açıklaması
İnsan	Polis	Kolluk kuvveti	Kanun uygulayan	Müdahale eden
Manşet	“Yerinde müdahale”	Gazetenin açıklaması	Polisin pozitif müdahalesi	Polis kendini yanlışlıkla yakan göstericiyi söndürdü.

Kullanılan diğer bir fotoğraf Taksim Meydanı'nda eylemciler tarafından kurulan barikatların arkasından yaptığı dev sapanla polise taş ve bilye atan eylemcinin fotoğraf alt yazısında militan olarak tanımlandığı fotoğraftır. “Polis değil Devrimci Karargâh elemanı” başlığıyla yayınlanan haberde ise gözaltına alınan bir eylemcinin fotoğrafına yer verilirken son olarak diğer iki haberde de açıklama yapan Vali ve Bakan'ın tanımlayıcı fotoğrafları kullanılmıştır.

Yeni şafak gazetesi haberlerde kullandığı göstergelerle şiddet kavramına vurgu yapmış, “Yerinde müdahale” başlığıyla yayınladığı haberde kullandığı koddan şiddetin uygulayana da zarar verebileceği mesajı verilmiş, “Gaz tabancasına ayar” ara başlığıyla sunulan göstergede de müdahale aracına gönderme yapılmıştır. “Gözlerinizden öpüyorum eylemi bitirin” başlığıyla sunulan haberde kullanılan gösterge ile otoritenin açıklamasına tanıklık yapılmıştır. Kullanılan diğer iki göstergede ise olaylara çeşitli örgütlerden katılanların olduğuna vurgu yapılmıştır. Son olarak diğer iki haberde de kullanılan göstergeler ile tanıklık unsuru sağlanmıştır.

3.8.13. 13.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 13.06.2013

Görsel 40: Cumhuriyet Gazetesi (13.06.2013)

Cumhuriyet gazetesi ilgili tarihte fotoğraflı iki haber yayınlamıştır. “Referandum oyunu” başlıklı sürmanşetten verilen haberde puslandırılmış ve üzeri karartılmış gösteri fotoğrafına yer veren gazete, “Demokrasi için ayağa kalktılar” başlıklı manşet haberinde olaylara destek vermek için adliye önünde toplanan avukatların protesto fotoğraflarına yer vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 38: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (13.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protesto eden insanlar
Topluluk	Avukatlar	Destek verenler	Açıklamada bulunanlar	Protestolara destek veren
Sürmanşet	“Referandum oyunu”	Gazetenin açıklaması	Otorite ikiyüzlü	Başbakan Erdoğan ikiyüzlü davranıyor
Manşet	“Demokrasi için ayağa kalktılar”	Gazetenin açıklaması	Otoritenin müdahalesi yasal değil	Olaylara müdahale demokrasiye aykırı

Cumhuriyet gazetesi “Referandum oyunu” başlıklı sürmanşetten verilen haberde kullandığı göstergelerde protesto eden ve destek veren kalabalık kitlelere dikkat çekmiştir. Haberdeki topluluğun bir bölümünden alınan yoğun insan kesiti, fotoğrafın anlam boyutuna devamı olduğu izlenimi vermesinden ötürü doğrudan etkide bulunmuştur. Bununla birlikte haber içeriğiyle Başbakan Erdoğan’ın ikiyüzlü olduğu imasında bulunmuştur. Sürmanşetteki fotoğrafın puslandırılmış oluşu sonunun belli olmadığı mesajını vermiştir. Cumhuriyet gazetesi ilgili tarihteki haberlerinde demokrasi kodunu kullanarak eylemlerde gözaltına almaların demokratik olmadığı görüşünü sunmuştur.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 13.06.2013

Görsel 41: Haber Türk Gazetesi (13.06.2013)

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak manşetten “Formül referandum” başlığıyla verdiği haberde parkta kamp kuran eylemcilerin otururken çekilen fotoğrafını kullanma yoluna gitmiştir. Yine sürmanşette aynı haberin içerisinde kullanılan bir diğer fotoğrafta ise Başbakan Erdoğan’ın Gezi Parkı’na ilişkin eylemcilerle düzenlediği toplantıdan bir kareye yer veren gazete, yine bir başka haberde Başbakan Erdoğan’ın sanatçılarla olan görüşmesinden bir kareyi sayfasına taşımıştır. Sürmanşette verilen bir diğer fotoğraf ise “Avukatlar gözaltıları kınadı” başlığıyla olaylara destek veren avukatların toplantısında çekilen bir kare olmuştur. Son fotoğraf ise olayların konserlerin iptal edilmesine neden olduğunu anlatan haberde kullanılan yabancı şarkıcının fotoğrafı olmuştur.

Gösterge Çözümlemeleri;

Tablo 39: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (13.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Gülerek protesto eden insanlar
Topluluk	Toplantı	Sanatçılar ve otorite	Çözüm yolu	Müzakere edenler
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Otorite	Çözüm arayan	Görüşme yapan
İnsan	Alicia Keys	Yabancı sanatçı	Olaydan etkilenen	Konseri iptal edilen yabancı şarkıcı
Topluluk	Avukatlar	Hukukçular	Protesto edenler	Protestolara destek veren
Manşet	“Formül referandum”	Gazetenin açıklaması	Demokrasi karar verecek	Otorite Gezi Parkı olaylarının çözümü için referandumu düşünüyor

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak manşetten “Formül referandum” başlığıyla verdiği haberde kullandığı göstergelerde otoritenin müzakere kavramına sıcak baktığı ve uyguladığı görüşü üzerine yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte kullandığı diğer göstergelerde protesto eden ve buna destek verenler olduğu mesajını iletmiştir. Son göstergede ise tank fotoğrafı kullanarak olayların kültür sanat faaliyetlerinin iptal edilmesine neden olduğu mesajı verilmiştir.

Haber Türk gazetesi ise haberlerinde ağırlıklı olarak müzakere kodunu kullanmış, bununla birlikte “Formül referandum” başlığıyla demokrasi kodunu işaret etmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 13.06.2013

Görsel 42: Yeni Şafak Gazetesi (13.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi olaylara ilişkin olarak dört fotoğraflı haberi sayfasına taşımıştır. Manşette yer alan ve "Twitter örgütü" başlığı taşıyan haberde yüzünde gaz maskesi olan bir eylemcinin fotoğrafını kullanan gazete, manşet altında "Topçu Kışlası" başlığıyla verdiği haberde Taksim Cumhuriyet Anıtı çevresinde dinlenen ve top oynayan polislerin fotoğrafına yer vermiştir. Gazete son olarak Haber Türk gazetesi gibi Erdoğan'ın Gezi Parkı'na ilişkin eylemcilerle düzenlediği toplantıdan bir kareyi sayfasına taşımıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 40: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (13.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Otorite	Açıklamada bulunan
Topluluk	Toplantı	Sanatçılar ve otorite	Çözüm yolu	Müzakere edenler
İnsan	Polisler	Kolluk kuvveti	Kanun uygulayan	Oyun oynayıp dinlenen
İnsan	Gösterici	Protestocu	Protestoda bulunan	Protesto eden insan
Manşet	"Twitter örgütü"	Gazetenin açıklaması	Olaylar örgütlü	Olayları sosyal medyadan örgütüyorlar

Yeni Şafak gazetesi manşetteki haberinde kullandığı göstergeyle protestocuların varlığına buna karşılık olarak altta "Topçu Kışlası" başlığıyla verdiği haberinde kullandığı göstergeyle de olayların hareketliliğini azaldığı mesajını vermiştir. Bunun yanında diğer haberinde kullandığı göstergeyle otoritenin açıklamalarına tanık sağlarken diğer göstergede ise otoritenin müzakere yoluna gittiği anlamını inşa etmiştir.

Gazete, "24 saatte bitsin" başlığıyla sunduğu haberinde müzakere kodunu kullanarak olayların çözümünde bu kodun önemine değinmiş, sürmanşette Cumhurbaşkanı Gül'ün açıklamaları içerisinde şiddet kodunu ön plana çıkararak şiddetle hiçbir şeyin çözülemeyeceği bilgisini vermiştir.Yeni Şafak gazetesi "Twitter örgütü" başlığıyla örgüt metaforunu kullanmış ve bunu yüzü maskeli göstericinin eylem anındaki fotoğrafını kullanarak desteklemiştir.

4.8.14. 14.06.2013 Tarihinde Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak Gazetelerinde Kullanılan Görsellerin Çözümlemesi

Cumhuriyet Gazetesi Görsel Çözümlemesi 14.06.2013

Görsel 43: Cumhuriyet Gazetesi (14.06.2013)

İlgili tarihte Cumhuriyet gazetesi olaylara ilişkin fotoğraflı olarak üç toplamda dört habere sayfasında yer vermiştir. Sürmanşette “Orantısız öfke” başlığıyla sunduğu haberde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafına yer veren gazete, manşetin altında yayınladığı ve “Anneler de Gezi’de” başlığıyla verdiği haberde Taksim Meydanı’nda piyano dinletisine katılan kalabalıklarla birlikte alttaki fotoğrafta el ele verip göstericilerin etrafını saran kadınların fotoğrafını kullanmıştır. Son olarak gazetede sayfanın sol tarafında Başbakan Erdoğan’la olayları görüşmeye giden sanatçılardan Sertap Erener ve Halit Ergenç’in tank fotoğraflarına yer verilmiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 41: Cumhuriyet Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (14.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
Topluluk	Göstericiler	Protestocular	Protesto edenler	Protesto eden insanlar
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Öfke gösteren
Topluluk	Kadınlar	Protestocu	Protesto eden	Protestoculara destek veren
İnsan	Halit Ergenç	Oyuncu	Protesto eden	Protestolara destek veren
İnsan	Sertap Erener	Sanatçı	Protesto eden	Protestolara destek veren
Manşet	“Orantısız öfke”	Gazetenin açıklaması	Otorite öfkeli	Otoritenin öfkesiyle orantısız müdahale ediliyor

Cumhuriyet gazetesi olaylara ilişkin sürmanşette “Orantısız öfke” başlığıyla sunduğu haberde kullandığı göstergeyle otoritenin olaylar karşısında büyük öfke duyduğu ve bunun da orantısız müdahaleye sebebiyet verdiği mesajını vermiştir. Gazete, manşetin altında yayınladığı ve “Anneler de Gezi’de” başlığıyla verdiği haberde kullandığı göstergelerle protestoculara destek verenlerin arttığını belirtmektedir. Son olarak gazetede sayfanın sol tarafında kullandığı göstergeyle otoritenin olaylara destek veren tanıklarla müzakere yaptığını anlatılmıştır. Cumhuriyet gazetesi haberlerin sunumunda öfke ve direnme ve gözaltı kodlarını kullanmış buradan hareketle haberlerinde otoritenin öfkesi sonucunda direnişin güçlendiği ve göz altıların arttığı mesajını sayfa genelinde vermiştir.

Haber Türk Gazetesi Görsel Çözümlemesi 14.06.2013

Görsel 44: Haber Türk Gazetesi (14.06.2013)

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak sürmanşette “Ya kışla, ya plebisit” başlığıyla sunduğu haberin altında Başbakan Erdoğan’ın sanatçı Hülya Avşar’la olan görüşmesine ilişkin bir fotoğraf kullanılmıştır. Burada “İki yol var ya kışla olacak ya da halkoylamasına gidilecek” mesajını vermiştir. Bunun yanında sayfanın sağ tarafında Başbakan Erdoğan’ın sanatçılarla olan görüşmesine ait toplu fotoğraf kullanımına gidilmiştir. Manşet altında bulunan bir başka haberde “Diyalog böyle olur” başlığıyla Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün fotoğrafına yer verilmiştir. Son olarak sayfanın sağ tarafında gösteriler esnasında hayatını kaybeden Ethem Sarısülük’ün fotoğrafı “Organ bağışi otopsiye takıldı” başlığıyla yer almıştır.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 42: Haber Türk Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (14.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Görüşmede bulunan
İnsan	Hülya Avşar	Sanatçı	Kanaat sahibi	Görüşmede bulunan
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Otorite	Açıklama yapan
Topluluk	Taraflar	Göstericiler ve otorite	Tanıklar	Müzakere yapanlar
Sürmanşet	“Ya kışla, ya plebisit”	Gazetenin açıklaması	Çözümün iki yolu var	İki yol var ya kışla olacak ya da halkoylamasına gidilecek

Haber Türk gazetesi olaylara ilişkin olarak sürmanşette “Ya kışla, ya plebisit” başlığıyla sunduğu haberdeki göstergeyle otoritenin toplumun her kesimiyle müzakere ettiğini bir tanık göstergeler ile ispatlama yoluna gitmiştir. Manşet altında bulunan bir başka haberde “Diyalog böyle olur” başlığıyla verdiği göstergede otoritenin en üst mevkisinin gelişmelere ilişkin açıklaması doğrudan aktarılmıştır. Son olarak sayfanın sağ tarafında “Organ bağıışı otopsiye takıldı” başlığıyla verilen göstergeyle olaylar esnasında can verenlerin olduğu mesajı tanıksal olarak iletmeye çalışılmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi Görsel Çözümlemesi 14.06.2013

Görsel 45: Yeni Şafak Gazetesi (14.06.2013)

Yeni Şafak gazetesi sürmanşette Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "Referandum sevindirici" açıklamasını başlığa çekerek Gül'ün tank fotoğrafına yer vermiştir. Gazete sol sütununda Başbakan Erdoğan'ın sanatçı Hülya Avşar'la olan görüşmesine ilişkin bir fotoğraf kullanılmıştır. "Gezi baskısı ölüme götürdü" başlıklı manşet haberde ise gazete çevre baskısı nedeniyle eylemlere katıldığını ve daha sonra baskıya dayanamayıp intihar ettiğini ileri sürdüğü genç kızın fotoğrafına yer vermiştir. Bu haberin altında ise "Taksim sohbeti" başlığıyla yer alan haberde polislerle sohbet eden eylemcilerin fotoğrafını kullanan gazete son olarak son iki haberinde ise tank fotoğraflara yer vermiştir.

Gösterge Çözümlemesi;

Tablo 43: Yeni Şafak Gazetesi Gösterge Çözümlemesi (14.06.2013)

GÖSTERGE	Düz Anlamın Göstereni	Yan anlamın Göstereni	Düz Anlamın Gösterileni	Yan Anlamın Gösterileni
İnsan	Recep Tayyip Erdoğan	Başbakan	Otorite	Görüşmede bulunan
İnsan	Hülya Avşar	Sanatçı	Kanaat sahibi	Görüşmede bulunan
İnsan	Abdullah Gül	Cumhurbaşkanı	Otorite	Açıklama yapan
Topluluk	Konuşan gruplar	Polis ve göstericiler	İlmli konuşma	Sohbet eden
İnsan	Ahmet Davutoğlu	Dışişleri Bakanı	Otorite	Açıklamada bulunan
İnsan	Şükrü Nişancı	Bilim Adamı	Kanaat bildiren	Açıklamada bulunan
İnsan	Mahir Ünal	AKP Grup Başkanvekili	Otorite üyesi	Açıklamada bulunan
İnsan	A.E.	Genç kız	Olaylardan etkilenen	Can veren
Manşet	“Gezi baskısı ölüme götürdü”	Gazetenin açıklaması	Gezi Parkı olayları ölüme neden oldu	Gençlere Gezi Parkı olaylarına karşı baskı yapılıyor ve ölümlere neden oluyor

Yeni Şafak gazetesi sürmanşette otoritenin en üst mevkisinin açıklamasını yine onun tanık göstergesiyle birlikte vermiştir. “Referandum sevindirici” başlığıyla otoritenin referandum kararını memnuniyetle karşıladığı mesajı verilmiştir. Gazete, sol sütunundaki haberinde kullandığı göstergeyle otoritenin toplumun her kesimiyle müzakere ettiğini Haber Türk gazetesi gibi bir tanık gösterge ile ispatlama yoluna gitmiştir. “Gezi baskısı ölüme götürdü” başlıklı manşet haberde kullanılan tanık göstergeyle olayların çevre baskısına neden olduğu bu nedenle insanların hayatlarından vazgeçme eğilimi yaşadıkları düşüncesi aktarılmıştır. “Taksim sohbeti” başlığıyla yer alan haberde kullanılan göstergelerde ortamdaki şiddetin yerini sakinliğe bıraktığı mesajını vermektedir.

BULGULAR

Çalışma kapsamında üç gazetenin 14 günlük nüshalarının birinci sayfalarında örnek olayla ilgili olarak yer alan toplam 192 haber fotoğrafı analize tabi tutularak hem günlere göre hem de gazetelere göre haber ve fotoğraf kullanımı oranları tespit edilmiştir.

Aşağıdaki tablodan yola çıkılarak her gazetede elde edilen bulgu ilk etapta kendi içerisinde değerlendirilmiş en sonunda da diğer örneklem gazeteleri ile karşılaştırılmalar yapılmıştır.

Tablo 44: Cumhuriyet, Haber Türk ve Yeni Şafak gazetelerinin haber ve fotoğraf verme oranları

Tarihler	Cumhuriyet Gazetesi		Haber Türk Gazetesi		Yeni Şafak Gazetesi	
	Haber	Fotoğraf	Haber	Fotoğraf	Haber	Fotoğraf
01.06.2013	4	5	1	1	1	3
02.06.2013	5	2	2	4	5	8
03.06.2013	3	8	2	4	2	5
04.06.2013	2	3	3	4	7	8
05.06.2013	5	4	3	4	7	7
06.06.2013	5	2	9	8	6	7
07.06.2013	6	1	7	4	6	9
08.06.2013	9	1	3	4	5	6
09.06.2013	3	2	3	3	3	4
10.06.2013	9	5	3	3	7	10
11.06.2013	9	3	2	1	3	3
12.06.2013	9	4	4	5	8	9
13.06.2013	10	2	5	5	6	5
14.06.2013	8	5	7	4	7	7
Toplam	87	47	54	54	73	91

Cumhuriyet Gazetesi;

Cumhuriyet gazetesi belirlenen iki haftalık süreçte en çok haberi yayınlayan gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Genelde tam sayfasını Gezi Parkı Olayları'na ilişkin haberlere ayıran gazete haberlerinde büyük ebatlı fotoğraflar kullanarak bir bakıma gösteren, gösterge ve gösterilen unsurlarını kullanarak olayları fotoğraf üzerinden okuruna aktarmayı tercih etmiştir. Olaylara ilişkin haber başlıklarını çoğunlukla manşet ve sürmanşetten veren gazete haberlerini orantısız şiddet temasıyla kodlamış bu noktada çoğunlukla manşetlerinde ve başlıklarında otoriteyi suçlayıcı tavır takınmıştır. Haber fotoğraflarında göstericilerin uyguladığı şiddeti gösteren fotoğraflara yer vermeyen gazete şiddetin tek kaynağını otorite olarak görmüştür.

Çevreci ve barışçıl bir toplumsal olay temasını örneklem alınan tarihler arasında her defasında haberlerinde vurgulayan gazete bu yönüyle otorite ile ortak paydada buluşamamış, muhalif tavrını haberlerinde ve bu haberlere tanık tuttuğu fotoğraflarda da hissettirmiştir. Her şeyden önce enformasyonu doğru ve tarafsız bir şekilde hedef kitleye sunma misyonundan uzaklaşan gazetenin vermiş olduğu siyasal mesajlarla sadece bir kitle iletişim aracı olmadığını aynı zamanda siyasal iletişim sürecinde kanal olmanın yanı sıra siyasal iletişim aktörü misyonunu da kendisine yüklediği analiz süresince sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Tüm bunlardan hareketle haberde kullanılan fotoğraflar göstergebilimsel yöntemle incelendiğinde göstergelerin haber metinlerini desteklemek için düz anlam ve yan anlamları bakımından özenle seçildiği, mesajların fotoğrafın diliyle iletildiği gözlenmiştir.

İktidarın karşısında muhalif duruşa sahip olan gazetenin olayı anlatırken nasıl bir çeşitli yöntem ve teknikleri kullandığı, sunduğu siyasal söylemlerle birlikte fotoğrafik göstergeleri bu siyasal mesajlara tanık tuttuğu bu yönüyle siyasal iletişim aracı olmaktan çok siyasal mesaj üreten aktör konumunda olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi;

Yeni Şafak gazetesi belirlenen iki haftalık süreçte haberlerinde en çok fotoğrafa yer veren gazete olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen süre içerisinde yayınladığı haber ve fotoğrafların tamamına yakınında olaylara muhalif bir tavır sergileyen gazete bu haber ve fotoğraflarda şiddeti iki boyutlu olarak işlemiştir. Cumhuriyet gazetesinin aksine yürüttüğü bu yöntemle tamamen taraf olma anlayışından uzaklaşmıştır. Olayla

ilgili haberleri yoğunlukla manşet ve sürmanşetten yayımlayan gazete, haber ve fotoğrafların boyutlarında büyük açıklıklara yer verememesi nedeniyle daha çok fotoğrafı haberlerinde işleyebilmiştir. Olayları barışçılık ve çevrecilik anlayışıyla değil, tam tersine şiddet, kargaşa ve zarar temasıyla kodlamış bu noktada çoğunlukla manşetlerinde ve başlıklarında gösterilerin kanunsuzluğuna ve eylemcileri suçlayıcı tavır takınmıştır. Haber fotoğraflarında göstericilerin uyguladığı şiddeti gösteren fotoğraflara da yer veren gazete çoğunlukla eylemcilerin kamu mallarına verdiği tahribatı manşetine fotoğrafın diliyle taşımıştır.

Gösterilere muhalif bir tutum sergileyen Yeni Şafak Gazetesi, ağırlıklı olarak görsel ve yazınsal kodlar üzerinden haberin sunulması yöntemini kullanmıştır. Enformasyonu doğru ve tarafsız bir şekilde hedef kitleye sunma misyonundan yer yer uzaklaşan gazetenin vermiş olduğu siyasal mesajlarla sadece bir kitle iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda siyasal iletişim sürecinde kanal olmanın yanı sıra siyasal iletişim aktörü misyonunu da kendisine yüklediğine analiz süresince sıklıkla karşılaşılmıştır. Siyasal söylemlerini eylemcilere, onları organize ve finanse edenlere yönelik olarak kullanmasıyla bir siyasal iletişim aktörü, bunun yanı sıra otoritenin açıklamalarını doğrudan haber başlığına çekmesiyle de bir siyasal iletişim aracı görevini üstlenmiştir. Bunlardan hareketle haberde kullanılan fotoğraflar göstergebilimsel yöntemle incelendiğinde göstergelerle sunulan mesajların fotoğrafın diliyle iletildiği gözlenmiştir.

Haber Türk Gazetesi;

Gezi Parkı olaylarına ilişkin olarak diğer gazetelerden az fotoğraf kullanan Haber Türk gazetesi ise haberlerinde eşit alan kavramını sıklıkla kullanmıştır. Siyasal söylemde pek bulunmayan gazete genelde haberleri ve fotoğraflarında siyasal mesaj üreten değil ileten bir kanal olma görevini yerine getirirken şiddet koduna iki yönlü bakmıştır. Diğer gazetelerden farklı olarak Haber Türk gazetesi bahsedilen süre içerisinde yayınladığı haber ve fotoğrafların az bir miktarı hariç olmak üzere muhalif ya da yandaş değil olayları objektif bir şekilde sunan gazetecilik anlayışı sergilemiştir. Gazete olayları Cumhuriyet gazetesi gibi sadece çevreci ve barışçıl olarak görmek yerine seçtiği haber ve fotoğraflarla kararın okur tarafından verilmesi yöntemine gitmiştir. Haberlerinde müzakereci bir anlayış sergileyen gazetenin haberlerinde kullanılan fotoğraflar göstergebilimsel yöntemle incelendiğinde göstergelerle sunulan mesajların çoğunlukla fotoğrafın diliyle iletildiği gözlenmiştir.

Olayla ilgili haberleri yoğunlukla manşet ve sürmanşetten yayımlayan gazete, haber ve fotoğrafların boyutlarında çok büyük açıklıklara yer verememesi nedeniyle haberleriyle eşit oranda fotoğraf kullanmış, yine sayfasında Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin vermediği kadar başka konulardaki haberlere yer vermiştir.

SONUÇ

Siyasal iletişim bağlamında haber fotoğrafı: Gezi Parkı olaylarının yazılı medya organlarında fotoğraflarla sunumu.” başlıklı bu çalışmada günümüz Türkiye’inde yaşanan bir örnek toplumsal olay olan Gezi Parkı Olayları’nın yazılı basındaki yansımaları incelenmiştir. Çünkü Gezi Parkı olayları gündeme geldiği ilk günden itibaren medyanın, özelde ise yazılı basın konuya yaklaşımları entelektüel çevreler tarafından sıklıkla tartışılmıştır. Konu hakkında yazılı basın tarafından yapılan haberlerin tarafsızlığı, objektif davranılmadığı, medya metinlerinin hâkim olan siyasal ideolojinin güdümü altında oluşturulduğu tartışmaları sürerken, olayların meşruiyetini tartışan cepheler haberlerinde verdikleri mesajları yine sayfalarında farklı boyut ve tasarımlarla sundukları fotoğraflarla belgeleme yoluna gitmişlerdir.

Haberde kullanılan fotoğrafın sayfaya olan yerleşimsel oranı fotoğrafın anlam boyutuna doğrudan etki etmektedir. Kimi zaman küçük bir grubun kırılıp çerçeve edilen fotoğrafı, yinelenme algısının oluşmasına ve böylelikle anlamın yoğunluk yönünden değiştirmesini sağlamaktadır. Yine benzer şekilde bir topluluk fotoğrafının geniş bir alanda kadrajlanması yine yoğunluk algısının ters düz edilmesini sağlayabilmektedir.

Haberin köşe yazısından farkı, salt bilgiyi tüm çıplaklığıyla hedef kitleye aktarma çabası oluşudur. Aynı şekilde haber fotoğrafını da belgesel fotoğraftan ayıran nokta hiçbir teknik müdahale olmaksızın olaya ilişkin objektif tanıklığıdır. Örneklem alınan gazetelerde kullanılan fotoğrafik göstergeler haber başlıklarıyla birlikte değerlendirildiğinde; haklılık-haksızlık, meşruluk-gayrimeşruluk, barışçıl-şiddet yanlısı, taraftarlık-muhaliflik düzlemlerinde farklı gazetelerin farklı tutumlara giderek kendilerini her şeyden önce bir aktör konumunda gördüklerini yansıtmaktadır.

Yine başlıklarıyla birlikte haberde kullanılan fotoğrafların seçimi hususu da dikkat çekilmesi gereken önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Haklılık-haksızlık, meşruluk-gayrimeşruluk, barışçıl-şiddet yanlısı düzlemlerinde değerlendirilecek olursak örneklem olaya muhalif tutum sergileyen gazetelerin olayın kamusal zarar ve göstericilerin şiddetini ön plana çıkaran fotoğrafları yayınlamalarının karşısında, olayı çevreci bir eylem olarak gören gazetelerin göstericilerin şiddet içeren fotoğraflarına yer

vermeyerek daha çok güvenlik güçlerinin müdahalesi ve bu müdahale karşısında yaralanan göstericilerin fotoğraflarını kullanma yoluna gittikleri gözlenmiştir.

Olaylara gazetecilik pratikleri çerçevesinde daha dengeli yaklaşma eğiliminde olan gazetelerin ise görsel kullanımında diğer gazetelere oranla eşit alan unsuruna riayet ettikleri, fotoğraf seçiminde tanık gösterme unsuruna dikkat ettikleri, olaya ilişkin açıklamada bulunan şahısların fotoğraflarını kullanmalarının yanı sıra haber başlıklarında ekseriyetle açıklamaya ait söz dizilerini verdikleri gözlenmiştir. Gazetelerin belirtilen süre dâhilinde, Gezi Parkı olaylarına ilişkin haberlerin dışındaki konularda haber ve fotoğrafa yer verme oranı, olayların yanında veya karşısında oluşlarına göre değişiklik göstermektedir.

Belirtilen tüm yönleriyle değerlendirildiğinde gazetelerin olaylara veya var olan siyasal otoriteye taraf veya karşıt tutum sergilemeleri başlıklarla birlikte değerlendirildiğinde, sadece haber aktarımı yapmanın dışında fotoğraflarındaki göstergelerin ışığında bir aktör olarak mesaj üreten kaynak yani aktör konumuna yerleştikleri gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak üç gazetenin değerlendirmelerini inceleyecek olursak araştırmamızın başında sunduğumuz sorulara cevap bulmuş ve cevapları araştırmanın başındaki hipotezlerle karşılaştırdığımızda; “Kitle iletişim araçları yalnızca bir siyasal iletişim aracı değil aynı zamanda kuvvetli bir siyasal iletişim aktörüdür. Haber fotoğrafı bir siyasal iletişim aracıdır ve gazetelerin iktidara olan bakış açısı onların olayları sunuş biçimine etki etmektedir.” hipotezlerinin doğruluğu kanıtlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Becer, E. (2011) *İletişim ve Grafik Tasarı*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara
- Blumler, J ve Kavanagh, D (1999) *The Third Age of Political Communication: Influences and Features*, Political Communication,
- Çakı, C. (2018) *Propaganda İletişim ve Propaganda*, Eğitim Yayınevi Konya
- Çakı, C. Zorlu, Y. Karaca, M. (2017) *Türk Sinemasında Nazizm İdeolojisi: "Kırımlı" Filmi ve Göstergibilimsel Analizi*, Sosyoloji Konferansları Journal of Sociological Studies No: 56 (2017-2) / 67-95 İstanbul
- Çakır, H. (2007) *Gazeteciliğe Giriş*, Tablet Yayınları, Konya
- Derman, İ. (2010) *Fotoğraf ve Gerçeklik*, Hayalbaz Kitap, İstanbul
- Devran, Y. (2009) *Göstergeler ve Halimiz*, Anadolu Aydınlar Ocağı Yayınları, İstanbul
- Dönmezler, S. (1994) *Toplumbilim*, Beta Yayınları, İstanbul
- Erdoğan, İ. (2008) *İletişimi Anlamak*, Erk Yayıncılık
- Feinberg, J. (1985) *Offence To Others*, Pxford University Press, New York
- Fiske, J. (2003) *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Bilim ve Sanat Yayınları, Çev. İrvan, S. Ankara,
- Freund, G. (2008) *Gisele, Fotoğraf ve Toplum*, Sel Yayınları, İstanbul
- Günaydın, B. (2007) *Kişilik Hakları ve Basın*, Kitap Bölümü, *Bir Sorun Olarak Gazetecilik* Editörler; Arık B. Şeker M. Tablet Yayınları Konya
- Gündoğdu, R. (2013) *Sosyalleşme ve Sosyalleşme Süreci*, Sosyal Psikoloji Lisans Yayıncılık, İstanbul
- Güz, N. (2005) *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*, Nobel Yayınları, Ankara
- Işık, M. (2005) *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*, Eğitim Kitabevi, Konya

- Işık, M. ve Öztekin, H. (2006), *Kitle İletişim Araçları, İşlevleri ve Etkileri Eğitim Kitapevi*, Konya
- İçel, K. (1990) *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul
- İçel, K. (2001) *Kitle Haberleşme Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul
- İnceoğlu, M. (2011) *Tutum, Algı, İletişim*, Beykent Üniversitesi Yayınevi, İstanbul
- İnuğur, M. N. (2005) *Basın Ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul
- Kamburoğlu, Ö. (2007) *A'dan Z'ye Fotoğraf*, Say Yayınları, İstanbul
- Kayaoğlu, A. (2011) *Sosyal Psikoloji*, Anadolu Üniversitesi, Yayınları, Eskişehir
- Keane, J. (2010) *Medya ve Demokrasi*, Ayrıntı Yayınları İstanbul
- Kılıçarslan, E. Ç. (2013) *Siyasal İletişim İdeoloji ve Medya İlişkisi*, Kriter Yayınevi İstanbul
- Le Bon, G. (2001) *Kitleler Psikolojisi*, Hayat Yayınları, İstanbul
- Lilleker, G. Darren, (2013) *Siyasal İletişim: Temel Kavramlar*, Kaknüs Yayınları, İstanbul
- McNair, B. (1995) *An Introduction To Political Communication*, London and New York
- McQuail, D. Windahl, S. (1993) *İletişim Modelleri*, İmaj Yayınları, Ankara
- Mill, J. S. (1948) *On Liberty*, Better World Books, Mishawak.
- Moressi, E. (2006) *Haber Etiği: Ahlaki Gazeteciliğin Kuruluşu ve Eleştirisi*, Dost Kitapevi, Ankara
- Noelle, N. E. (1998) *Kamuoyu - Suskunluk Sarmalının Keşfi*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara
- Oktay, M. (2001) *Politikada Halkla İlişkiler*, Derin Yayınları, İstanbul
- Oskay, Ü. (1999) *İletişimin ABC'si*. Der Yayınları. İstanbul

- Öymen, O. (2014) *Bir Propaganda Silahı Olarak Basın: Dünyada ve Türkiye'de Sansür, Baskı ve Yönlendirme*, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Özkan, A. (2004) *Siyasal İletişim*, Nesil Yayınları, İstanbul
- Rifat, M. (2009) *Göstergebilim ABC'si*, Say Yayınları, İstanbul
- Saussure, F. (1998) *Genel Dilbilim Dersleri*, Çev. Vardar B. İstanbul,
- Şeker, T. (2007) *Tekelleşme Sorunu, Bir Sorun Olarak Gazetecilik*, Kitap Bölümü Editörler; Arık B. Şeker M. Tablet Yayınları Konya
- Tokgöz, O. (2010) *Temel Gazetecilik*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara
- Vural, A. M. (1999) *Yerel Basın ve Kamuoyu*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- Yaylagül, L. (2006) *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*, Dipnot Yayınları, Ankara
- Yılmaz, S. H. (2007), *Türk Basını ve Özdenetim*, Kitap Bölümü, Bir Sorun Olarak Gazetecilik Editörler; Arık B. Şeker M. Tablet Yayınları Konya

Dergi ve Makale ve Tezler:

- Binark, M. (1994) “Acaba Türkiye’de Siyasal İletişimi Nasıl ‘Yeniden Keşfedebiliriz’ Üzerine Karınca Kararınca Bir Deneme, İletişim, Sayı: 1-2, s.183-186 İstanbul.
- Blumler, J. G. And Kavanagh D. (2009) *The Third Age of Political Communication: Influences and Features*, Political Communication, Vol.16, p. 209-230
- Bostancı, M. (2015), *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya: Milletvekili ve Seçmen Örneğinde Bir Alan Araştırması*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri

Çelik, R. Dalgaldere, S. (2013). *Gündem Oluşturma Kuramı: Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İrfan Galip'inden Günümüz Medyasının Maya'larına*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 21, 1-14.

Kentel, F. (1991) *Demokrasi Kamuoyu ve İletişime Dair* Birikim Dergisi, Sayı 30, s. 39-44.

Mora. N. (2008) *Medya, toplum ve haber kaynağı olarak sembolik seçkinler*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, s. 1-25.

Pizarroso, A. (1999) *La Historia de La Propahanda: una Aproximacion Metodologica*, HistoriaComunicacionSocial, Vol.4, p. 145-172.

Soydan, E. Alparslan N. (2014) *Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi* İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:7

Terkan, B. (2007). *Basın ve Siyaset İlişkisinin Gündem Belirleme Modeli Çerçevesinde Bir Analizi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 17, 561-584

Tokgöz, O. (2013) *Siyasal İletişimin Tarihçesi*, I. Uluslararası Siyasal İletişim Demokrasi ve Yeni Süreçler Sempozyumu, Diyarbakır

Uslu, Karahan Z. (1996) *Siyasal İletişim ve 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri*. Yeni Türkiye Dergisi, Sayı 11, s.790-811.

Wolton, D. (1991) *Medya, Siyasal İletişimin Zayıf Halkası*, Birikim Dergisi, Sayı 30, s. 51-58

E Kaynaklar;

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=26

<https://stillunfold.com/science/top-10-contributions-of-aristotle-to-science>

<https://suffolkmuseums.org/events/gainsboroughs-house-view-finder-events-light-colour-and-the-camera-obscura-2/>

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/renkli-televizyon-yayini-ne-zaman-basladi-40914183>

<https://gazetecilikenstitusu.com/2017/09/15/macbride-raporu/>

<https://www.uplifers.com/yoga-nedir-yeni-baslayanlar-icin-yoga-rehberi/>

Siyasal İletişim Bağlamında Haber Fotoğrafı: Gezi Parkı Olaylarının Yazılı Medya Organlarında Fotoğraflarla Sunumu

ORIJINALLIK RAPORU

% 17	% 14	% 4	% 11
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

	Submitted to Dumlupinar University Öğrenci Ödevi	% 1
	issuu.com İnternet Kaynağı	% 1
	siyasaliletisim.org İnternet Kaynağı	% 1
	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
	es.scribd.com İnternet Kaynağı	% 1
	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
	cihannuma.org İnternet Kaynağı	<% 1
	prezi.com İnternet Kaynağı	<% 1

ÖZGEÇMİŞ

İBRAHİM ARSLAN

Adres : Kayseri Üniversitesi
 Bünyan Meslek Yüksekokulu
 Bünyan / KAYSERİ

E-Posta : ibrahim.arслан@kayseri.edu.trlibarslannn@gmail.com

KİŞİSEL BİLGİLER

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

Doğum Yeri : Çarşamba / SAMSUN

Doğum Tarihi : 01.11.1989

Medeni Durum : Evli

EĞİTİM DURUMU

2012 – : **Yüksek Lisans:** Erciyes Üniversitesi, SBE, Gazetecilik ABD

2008 – 2012 : **Lisans:** Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi Gazetecilik ABD

2003 – 2007 : **Lise:** Gürsu Yıldız Tekstil Çok Programlı Lisesi/BURSA

İŞ DENEYİMİ

2018 – Halen : **Kayseri Üniversitesi Bünyan Meslek Yüksekokulu**
 Öğretim Görevlisi

2013 – 2016 : **Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi**
 Misafir Öğretim Görevlisi

YAYINLAR

ARSLAN, İbrahim ve KORKMAZ Ali, (2013, Kasım).“Siyasal İletişim Bağlamında Barış Süreci Haberlerinin

Analizi”, *Uluslararası Siyasal İletişim Demokrasi ve Yeni Süreçler Sempozyumu*, Diyarbakır.

VERDİĞİ DERSLER

İletişime Giriş – Davranış Bilimleri – Fotoğrafçılığa Giriş – Uygulamalı Fotoğrafçılık – Basın Fotoğrafçılığı – Reklam Fotoğrafçılığı–Haber Kuramları ve Kurgusu